

Grace
Triumphant

ING PAMANALU NING GRASYA NING DIOS
KING FILIPINAS

Sariling kuwentu ning bie a sinulat nang Cyril H. Brooks

Kaduang Bahagi · Kapitulu 10–18

© 1985 Walterick Publishers · Ginu, Ibie Mu Kekami Ining Bunduk

KAPITULU 10

Ing Mumunang Furlough Mi

"At sinabi na karela, Lako kayu, ikayu mu, king metung a lugal a ala tau, at magpainawa kayu pasibayu." (Mark 6:31)

King pamaniwala, nagpa-book kami ban mag-furlough king Abril, 1928, a sasakay king barkung Hapon ibat Hong Kong anggang San Francisco; dapot king aldo mu a linako kami king Manila kanita kami pa mekatagun ning sablang pera para king pasahi mi. Megimpake at megsadia kami, a manalig king Ginu a ibie na ing kailangan a iti. Ampo ning pera a atiu na kekami king abak, nag-book kami king metung a barkung kargamentu a lalakad king gatpanapun a ita pauli Hong Kong. Atin kaming adwang bengi a maghintay king Hong Kong a ala kaming labis a pera para king hotel. Datang kami king metung a gatpanapun, at apaintulutan kaming manatili king barku angga king abak. King panaun a ita, atlung banua ne i Leonard at metung a banua at kalahati i Kenneth. Kinuwa mi ing tiket mi king kumpanya ning barkung Hapon. Ali la buring paintulutan kaming mumunta king barku king aldo a ita, uli ta alang pamangan at alang serbisyu angga king ugtu ning aldo a susunod. Ing panalangin mi king Dios ampo ning pamakisabi mi king ahente ing menyabe ban pumayag ya. Abalu mi kaibat a ding aliwang pasaheru ali pinaintulutan king anti kaniting kasunduan.

Bayu pa ing panaun ning eroplanu at ning jet lag, ding atlung domingu king barku iti ing pamagkataun a magpainawa. Ing panaun ning furlough mayap a pamagbayu dapot ali talaga kapainawan. Sasabyan da ding tau, "O, siguradu makapainawa ka potang atiu ka king bale—malyari ka mamagsalita king grupu da reng babai bukas king gatpanapun?" Uli kareng dakal a paglakbe, ing pamanatudtud king aliwang pagtudtudan, ing pamangan a mangadakal, ing pamaglaus king miting at ing pamagbie report, abala ka talaga. Dapot mapakinabang ya! Mipupukaw ing interes, mipapagulisak ing panalangin at mepalan ding tau ning Ginu, ngana mi. Mayap king misyonaryu a mekalayu ya pasibayu king aldo-aldong obra, uli ta atin yang pamagkataun a lawan ing obra ibat king malayu. Ibie na iti ing aliwang pamanlawe at bayung isip para king darating.

Ding paburitu da reng tau king biyaheng ita i Len at Ken. Mangan la ding anak bayu ding matua, anya kailangan mi lang ikandadu king cabin samantalang mangan kami. Metung a ugtu, ala ya i Ken. Adwang pasaheru, babaing ala pang asawa,

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

mikayabe kekami king panintun. Akit de king babo ning deck ning barku kayabe ing metung a pasaherung Hapon. Menyaya ya ing metung kareng dalaga uli ta kinuwa na ing "kekaming" anak a ala nang sinabi kekami! Malagung kalma ing biyahe. Atin aldo a talagang manyalese ing Pacific (Matimik) anti king lagyu na, ala man alun king danum. Metung a aldo, kabang malakad kami king deck, mekalako ya i Ken kekami king metung a saglit. Bigla kaming mitakut potang akit mi yang makaluhud king lugal ning lubid, lalawe king danum. Kabang tumalun ku ban dakpan ya, abalu ku a kailangan kung dakpan ya mayap ban ali ku ya mapatelakad king pamagdali ku. Kaibat, mekakuwa kami ning harness ban apakapyalan nang Anna ing adwang anak a lalaki king tali.

Karaniwan king anti kaniting biyahe atin aliwang misyonaryu, anya atin kaming pamagkataun ban misamang mibie fellowship at mag-Bible study. Megsadia lang serbisyu king Aldo ning Domingu para kareng sablang buring dalu. Kanita apaintulutan ding pasaheru king second class a makisalamuha kareng first class. King kaibat a biyahe, sinake kami kareng barkung kargamentu a kulang king labing-adwang pasaheru, at kulang ya muli ing pamagkataun para king fellowship. King metung a barku, ikami pamu nang Anna ding pasaheru, at i Anna mu ing babai, nung ali la ibilang ding pasaherung Insik king steerage.

Linsad kami king San Francisco at mitatagal kami pilan aldo kareng kaluguran mi king Oakland. Mewili ya i Ken kareng blind king awang a buguyut paba, a—ing ikasaya na—mipapulupul pabalik paldas potang ilako ne. Ing tagaldo inipun mi king Victoria kayabe ding kapatad kung babai, king bale a pepagawa ku. Iti ing dinan pamagkataun ban dalawan ding asembleya king Vancouver Island, uli ta metung kareng matuang kaluguran ku pepagamit na kanaku ing kotse na king dakal a panaun. Kaibat ning Labor Day, tinawid nang Anna ing bansa kayabe ding anak, diretsu ya Buffalo, samantalang aku mibabakiti kareng dakal a siudad king dalan. King pamanawid da king prairies ning Canada, unang beses dang akit ing niebe (snow). Isip da, kalupa ya ing asukal. Potang tumigil ya ing tren ban magsalukuyan ing makina at ding tripulanti, linakad la pasibayu nang Anna. "Malyari mi ya lakaran?"

Melaus ing sablang pera mi para king pasahi pauli, anya ala nang labis para king bayung imalan. Ali mi buring lumto a makaluma at gisi-gisi ing imalan potang malakad kami. Agyu mi king isip a metung a misyonaryu ibat China a datang pauli, at kabang atiu ya king Victoria, makanyan kamakaluma at ali mayap ing pamagimalan na anyang ding kapatad a babai siniltan de ning buung bayung imalan. Datang ya king

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

eskwela king Brooklyn kabang atiu kami karin, a suut na pa muli ing matua at makalumang bistida. Nung sadya na ya iti ban pansinan de, o nung buri na mu talaga ing matuang bistidang ita, ali mi balu. King kekaming kalagayan, inyabang mi ne king Ginu ing bage a iti. King Portland, metung a kapatad ing menyabe kanaku king metung a tindaan imalan at siniltan na kung bayung amerikana (suit), at dakal ku salamat kaniti. King Los Angeles, kabang lalako kami ban mamagsalita king Avenue 54 Gospel Hall, linub ya i John Murset ibat king katabing bale, dala na ing metung a Stetson a sombreru a malapit bayu pa. Akua na ya king highway, a malamang lipad ya ibat king kotseng milabas. Ngana na, "E ya mipapate kanaku, nung makanyan mipapate ya keka." Simbat ku, "Nung ing Ginu ing menyadia kaniti para kanaku, mipapate ya kanaku." At mipate ya pin! Dapot malapit ku neng mewala king bengi mu ing ita. Kaibat ning serbisyu, mekad ku king cloakroom ban kuanan ing bayung sombreru ku. Uli ta malapit lang sablang mekalako, metung namu ing sombreru a mekawani—at siguradu ali ya kanaku! Malino a mabayu neng gagamitan. Kabang isasaysay ku king metung kareng kapatad ing problema ku, ngana na, "Abalu ku nung ninu ing atin king sombreru mu!" Kabang lumual kami, atin pilang lalaki a talakad king bangketa a mamagsalita. Mekad ya ing kaluguran ku king metung a matuang lalaki at ngana na, "Kapatad, siguradu ka a sarili mung sombreru ing atiu keka?" "Siempre," ing simbat na. "Malyari mu pin lawan?" Inalis na ning matuang lalaki ing "kakung" sombreru, linawe ya king kaya a ali makapaniwala, at ngana na, "Aba, ali ku pa mekakit anti kaniti! E ya iti ing sombreru ku!" Agad kung sinulat ing lagyu ku king bayung sombreru ku nung sakaling miulit ya ing anti kaniti.

Thanksgiving ne potang datang ku king Buffalo, sakto para king conference karin. Ing kayabakan ning taglamig at ning tagsibul (spring) inyabang ku king pamaglakbe at pamaglaus king miting. Kadalasan, magisa ku uli ta mirap maglakbe kayabe ding anak. Metung a beses mekad kami a sabsabun king lugal ning New Jersey ban mitatagal kareng Will McKellin, a kayabe mi king Brooklyn. Kaibat ning metung o adwang aldo, mesakit ing anak dang lalaki, at uli ta malyaring tigdas ya, milipat kami king New York City. King aldo a susunod, abalu mi a atin yang tigdas at bulutung tubig (chicken pox) ing anak da reng McKellin, anya pauli yang dali-dali i Anna king Buffalo. Karin, mesakit la adwa ding anak king adwang sakit a reta, ali masyadung malala dapot sapat ban ali la lumual.

King tagsibul a ita, pribilehiyu ku a gumugul metung a weekend king Baltimore kayabe da Major at Mrs. Barlow at ing anak dang i Erle. Makapagulisak ing

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

pamakiramdam ku ibat karela king kuwentu ning mumunang aldo ning obra king Filipinas. Tuluy lang mibie tapat a katuang king panalangin para king obra. I Major Barlow, at kaibat ing anak nang i Erle, dakal a tulung kareng asembleya king lugal ning Baltimore angga kanitang kinuwa la ning Ginu pauli king Sarili Na. Melakwan ya i Major Moses Barlow king Marsu 14, 1934, at milibing ya king Arlington National Cemetery. King pamanalbe mi king Baltimore king kayumpisan ning 1977, dakal ya ing ligaya ku a ing anak nang Erle ing menuklat king miting para kanaku king metung kareng kapilya. (Dakal a beses melitu i Major Moses Barlow kang Capt. John Barlow, metung a kapitan ning marine a dakal ing malasakit king obrang misyonaryu king New York at kaibat king Toronto, at ing anak nang i Dr. John Barlow ing editor ning MISSIONS magazine. Ali la kamaganak deting lalaki, nune mu king pamikabit da king pamaniwalang pisasaluan da.)

King Mayu 1929, king pamaglakbe mi king lawak ning Amerika, megplanu kami a tumigil king Chicago para king banua-banuang miting ning Chicago Missionary Service Committee. King miting king bengi, aku at ing aliwang misyonaryu (a ali ku na lagyuan) ing magbie report, at susunod ing debosyunal a hamun nang T.B. Gilbert. Atin kaming 25 minutos balang metung. Mayap sana nung tinigil ne ing mumunang mamagsalita potang mepus ne ing oras na, dapot tuluy ya mu ing salita na anti king kotse a mewalan preno. Sinabi nang T.B. Gilbert a kuanan ku nung nanu ing mekawani kaibat a migamit ing mumunang mamagsalita ning 45 minutos. Dapot para kanaku mayalaga ing debosyunal a hamun. Asahan ku muli ing epektu king isip da reng tau nung limang minutos mu ing gamitan ku ban isaysay ing metung a kuwentu. Mekalunus ku king aliwang misyonaryu, uli ta sarili na mu ing sinira na.

Kaibat ning metung pang pamanalbe king Victoria, linayag kami ibat San Francisco sakay ning barkung pasaherung Hapon pauli Hong Kong, a tinigil king Yokohama, Kobe, Nagasaki at Shanghai. Ibat Hong Kong sinake kami king barku ning President line pauli Manila, at metung kareng kayabe ming pasaheru i Dr. Frank Laubach, a kaibat bantug ya uli ning kilusan na para king pamagbasa at pamanyulat (literacy).

E madali ing pamipagayus pasibayu king bale mi uli ta mangailangan yang dakal a pamaglinis at pamipagawa ning aparador. Mekasaliw kami ning Ford sedan king halagang P350.00. King panaun mu ing ita, manalangin kami

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

tungkul king susunod a lugal ning kekaming paglingkud. Ala nang mangailangan kekami king obra king Walled City uli ta ding Shepherd tutulungan de ding Wightman karin. Ila muli mitalakad king makasaplad a obra ning pamagimprenta pasibayu ning Biblia kareng amanu ning Filipinas para king American Bible Society. Nung malyari, lumiku ku pamu keni ban sumulat tungkul king obra da reng Bible society keni.

King panaun da reng Kastila, ali paintulutan ing obrang misyonaryu da reng Protestante. Atin pilang Pilipinung rebolusyunaryu a mepalako king Espanya. Kapamilatan da, inumpisan ning British and Foreign Bible Society ing mumunang obra king pamamalis king amanu ning Filipinas. Metung kareng mekisali kaniti ing Kastilang pari, i Padre Lallave, a pilan a banua king Pangasinan. Karin, mekatagun yang Biblia king Kastila at mepasimula yang mangaral kareng katutuan a apag-aralan na karin. Pinaratangan de king ereheya at pilitan de a mibalik Espanya. Kabang gunam-gunaman na ding kaluguran na king Pangasinan, linalis na ing maragul a bahagi ning Bayung Tipan king amanu a ita, kayabe ing pamagpalakas lub ning Bible Society.

Kabang makanyan, sasadyan ning Dios ing aliwang tau ban dalan ing Amanu na kareng Isla. Metung a kabataang Kastila a lagyu na Castells ing mekabalu king katutuan kapamilatan nang Dr. Eric Lund (a kaibat misyonaryu ya king Filipinas) king Barcelona. King 1888, misabe lang mekad Manila i Lallave at i Castells, dala ding Kasulatan. Pepaalala de king panganib nung abalu ne ing sangkan ning pamanalbe da. Inabang de ding kahun da king aduana (customs) at mekipag-book la king Oriente Hotel king Intramuros. Kilub ning metung a domingu, malalang mesakit la adwa. Sabi da, typhoid ya, dapot pagdudahan da a likuan lang lasun. Melakwan ya i Lallave uli ning edad na, at pilan aldong ali milibing ing katawan na uli ning pamagmumuhi da reng prayle. King kauli-ulian, mekilam ya ing konsul ning Britanya at mekakuwa yang permisu ban ilibing ya king malating sementeryung Protestante king Makati. Melakas ya pasibayu i Castells at pemaldi na ding pilang Biblia a atiu king kaban na, dapot dinakap de uli ta isipan dang espiya ya. Pepalako de at sinabi karaya a ali ne bumalik kapilan man. Ding kahun ning Kasulatan pepabalik de Singapore, nung nu la mitatagal metung a dekada a pipunan alikabuk.

Atlung domingu kaibat a sinakup ning U.S. Forces ing Manila ibat kareng Kastila, ing ahente ning British and Foreign Bible Society king

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Singapore linsad ya king Manila dala na ding Kasulatan a reta. Unang beses, apaintulutan ing malayang pamipapasuk ning Kasulatan at muli ing pamagbenta ning Amanu ning Dios. Kabang mekad ya pa-norte king Pangasinan ing ahente, makanyan kasaplad ing pamangailangan da reng tau anyang kinailangan nang magtagu king metung a bale at magbenta kapamilatan ning metung a awang a atin rehas.

Mipasimula ya ing American Bible Society ning metung a ahensya king Nobyembri 1899, at pigaradwa da ning adwang society ing obra ning pamamalis at pamagimprenta. Ali malaun, atin nang pitung buung Biblia at malating bahagi king sari-saring amanu ning Filipinas. King pisasabian da, linual ya ing British Society king 1919 ban ali la mipupusan, at linual ya muli ing American Society king Korea. Ali mu mirap ing pamamalis, nune atin muling panaun a makapanganib ya. Ing metung a maestru a tutulung king pamamalis king Panayan, pepaalala de a putulan na ing pamakiabe na kareng Protestante. Uli ta ali ya pepayag, pinatayan de a malupit. King metung kareng Isla, adwang colporter (magbebentang Biblia) ing linakad lagus king Isla kapamilatan ning metung a malungkut a dalan, at ali ne mebalitan nanu man karela.

Atin amanu a ali masyadung tiak ding salita para kareng kule. Kabang lalalisan de ing Ebanghelyu nang Mateo, ali la siguradu ding tagapamalis nung makananu ing pekamayap a pamamalis king “purple robe” (kapa a kule ube). Kinuwa la ning metung a pidasu ning telang purple at linibut la, ikutnan de ding tau nung nanu ing kule na. Ing kayabakan karela simbatan da, “kulay ng ube.” Ing ube metung a tanaman a ugat ing kakanan, at malalam a purple ing kule na. Iti ing ginamit da reng tagapamalis, agyang ing modernung bersyun gagamit yang salita a ing kaludyan “malalam a kule ning daya” (“deep red”).

Pilan a banua, ding Kasulatan king amanu ning Filipinas ipaimprenta la king metung a Kristianung imprenta king Yokohama. King maragul a lindul at sunug karin king 1923, mesira ya ing imprentang ita. Ing mesunug a labi ning may-ari, akilala de mu uli ning metung a buklud a susi king siping na. Ing taguan nung nu la sinadia ding plantsang tingga (lead plates), ala nang aliwa nune pilang pulgada ning tinggang menunaw king pisu. Iti ing menyabe ning mabayat a pasan king Secretary king Manila, i Bruce Cameron, metung a mayap a kaluguran mi. Atin pilang mats para king pamagawa plantsa king Manila o New York para king pansamantalang pangailangan. Dapot pipasyan da a gawan ding pilang pamagbayu (revision) a kailangan talaga king kayabakan kareng amanu.

King kayumpisan ning kaduang termino mi, sasadyan ku ing pamamalis da reng booklet

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

para king Scripture Gift Mission king London. Kabang mumuna kaming datang king Filipinas, metung a kaluguran king Victoria sinulat karela ban padalan da kami ning libring booklet. Iti ing kayumpisan ning pamakiabe mi king SGM, a tuluy pa angga ngeni. King 1927, binisita na kami i Mr. Francis Brading ning SGM, at kareng bayung banua, dinalaw na kami i Mr. Ronald A. Young. Atin kaming bahagi king pamagsadia ning kayabakan kareng booklet king Tagalog a inimprenta da. Bayu ya pa makasadia ing bayung pamamalis para king pamagimprenta king 1933, ikutnan ku i Mr. Cameron nung malyari kung akit ding galley proofs ban ing bayung booklet makibayu ya. Ali malaun, akit ku ing dakal a mali, ali mu king pamagimprenta, nune atin muling lalung malala. Pepakit ku re kang Mr. Cameron, at abalu da a ing metung a pastor a dapat linawe kareng proofs ali na ginawa, agyang binie ne ing OK na. Mirap intindyan nung makananu ing metung a tau a sasabing manglingkud ya king Dios malyaring makanyan kapabaya king pamanyakup king Santung Kasulatan.

King panaun a ita, dahan-dahan kung mipapakayap ibat king pamagkasakit. Sinabi nang Mr. Cameron a mumunta kami Baguio king atlung bulan. Ing Bible Society ing mamayad king upa ning bale, at ibie ku ing panaun a ita king pamagbasa king manuscript king Tagalog. Ing kasunduan a iti atin yang kapakinabangan para kekaming adwa. Ali mu ding mali king pamagimprenta ing tinuwid ku, nune sinulat ku muli ing balang bage a mangadudaan ku, at pepadala ku re kang Dr. McGill, metung a misyonaryung Presbyteriano a atin pekamaragul a bahagi king pamamalis. King kaibat a banua, i Dr. at Mrs. McGill pigkulung de muli ding Hapon king Los Banos Concentration Camp, anti kekami. Melakwan ya i Dr. McGill karin uli ning malnutrisyun, at metung ku kareng memalangka king lungun na (pallbearers).

Metung a pangyayari tungkul king makananu nang gagamitan ning Dios ing Amanu Na ing mayap ulitan. King isla ning Bohol, atin metung a doktor a maka-Dios, i Dr. James Graham. Pepagawa yang ospital karin, at balang pasyente, potang pauli ne, bibyan de ning Bayung Tipan. Metung a lalaki ibat king bunduk ing dinala king anak nang babai ban mapagamut, at apakiramdaman na ing Ebanghelyu at tinanggap ya ning Bayung Tipan. Ala nang balita ibat king pamilyang ita. Anam a banua kaibat, metung a colporter ing bibisita king metung a baryu, dapot ding

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

tau ali la interesadu. Sabi da, "ing libru a ita pamaburen nang mabaliw ding lalaki." Mibalaga ya ing colporter at ikutnan na nung nanu ing buri dang sabyan. Sinabi da karaya a king babo ning bunduk atin metung a baryu a atin anti kaniting libru. Ngeni, ala na lang sabungan, ali na la miinum "tuba" (alak a gawa king lubi), at mekad la pa king balen ban mamayad buis. Ing anti kaniting "kabaliwan" dapat dalawan a mayap. Akit ning colporter ing metung a kongregasyun da reng mananampalataya king baryung ita a atin gisi-gising Bayung Tipan. Masaya la talaga king pamagkataun a sumaliw ning buung Biblia.

King dekada 1950, potang pipasyan ning Philippine Bible Society a magsadia bersyun ning Bayung Tipan king Tagalog ning panaun ngeni, pakisabian da ku a makibie king komite. Kulang ya ing balu ku king Griegu, at ali ku linguist. Dapot king dakal a banua, dakal a panaun ing inyabang ku king pamanaral king Kasulatan, at kapamilatan ning tulung ning dakal a sinulat, pengasan kung abalu ing tunay a kaludyan da reng salitang ginamit. Kaibat, kabang tuluy ya ing obra king Matuang Tipan, pakisabian da ku ban basan ing bayung pamamalis. Pribilehiyu ku muli ing mekadalu king seminar da reng tagapamalis king metung a bulan king Baguio, at akilala ku ding eksperto anti kang Dr. Eugene Nida ampo ding aliwa.

Iti ing panaun potang mikakaisa la ding Katoliku Romanu king pamamalis king Biblia. Atin pilang kapatad king aliwang bayan a mitakut king pamikakaisa a iti. Para kanaku, anti mu ing ding pari atin lamang king pamanaral (scholarship) laban kareng kayabe dang Protestante, a ding aliwa karela atin liberal a pibatan. Ing bayung bersyun ning Biblia king Tagalog makayimprenta ne ngeni, atin a kayabe at atin muli a ala ning Apocrypha. King kayabakan, lalung malino basan kesa king matuang bersyun. Mewala ne ding matuang anyu ning grammar a bihira nang gagamitan.

Ali masyadung ing pamakisali da reng Katoliku Romanu king pamamalis ing pakabalisa ku. Masaya ku a abalu a ing Biblia ali ne libru a mabawal kareng karaniwang tau, nune babasan at pag-aralan de ngeni ding Katoliku Romanu. Ing pakabalisa ku tungkul kareng modernung teoriya ning pamamalis. Ing teoriya ning dynamic equivalence ing kaludyan na, pangasan tamung abalu nung nanu ing buring sabyan da reng

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

sumulat king Biblia, at kaibat ilipat la king tumpak at maintindyan a katumbas king amanu a tatanggap. Siguradu a lalung mayap iti kesa king matuang paralan a malapit literal ing pamamalis, salita king salita. Dapot agyang atin talagang kayalagan deting teoriya, ing pakabalisa ku ing pamipalampas king verbal inspiration (ing pamagpasukul ning Dios king balang salita). Para kareng dakal, siempre, "makaluma" ne ing verbal inspiration. Dapot ing katiakan ning Kasulatan dakal a beses a ligaya kareng mapitagan a magaral king Amanu ning Dios. Anya, kareng bayung pamamalis, dakal kareng pamagulit a tuturu king pamipasikan ning Dios ing ibilang dang ali kailangan. Kareng libru ning poesia, anti mu atin malagung kaludyan a mepalako alang-alang king estilong poetiku king Tagalog. Ngeni, ali malyari ing pamamalis a mipalugud kareng sablang tau. Karetang dakal a modernung bersyun king Ingles, alang metung a siguradung mipalugud kareng sablan.

King sablang paglingkud mi bilang misyonaryu, siguradu kami king halaga at kayalagan ning Kasulatan. Mapatunayan ne pasibayu at pasibayu ing katutuan ning Psalm 119:130, "Ing pamanuklat da reng amanu mu mamie sala; mamie ya pamakaintindi kareng simpli."

King pamanalbe mi king Santol Sanitarium, metung a beses makisabi ku king metung a lalaki a sinabi nang maniwala ya kang Cristo. Dapot alang pamikit a meranasan na ing kaligtasan. Pipasyan ku a lalung mamakbat pamu at ikutnan ke, "Mepatawad ne ding kasalanan mu?" Ali ya talaga siguradu kaniti. Anya pepakit ku kaya ing Acts 10:43, "Keya magpatutu ding sablang propeta, a kapamilatan ning lagyu na, ninu man ing maniwala kaya tanggapan nang kapatawaran ning kasalanan." Pepaliwanag ku nung nanu ing kaludyan ning maniwala kang Cristo, at pepakit ku a ing bahagi tamu ing maniwala at ing bahagi ning Dios ing mamatawad. Interesadu ya talaga, anya ikutnan ke pasibayu, "Maniwala ka kang Cristo, a mete ya king Krus ban pasanan na ing parusa a dapat keka uli kareng kasalanan mu?" Ngana na maniwala ya, anya ikutnan ke pasibayu, "Mepatawad ne ding kasalanan mu?" Ali ya siguradu. Pepabasa ku kaya ing bersikulu pilan beses, at balang beses ikutnan ke nung mepatawad ne ding kasalanan na. Kanita akit ku ing lupa na a minsala; anti mu atin mamasindi ilaw. "Nung tutu iti, mepatawad ne ding kasalanan ku." Siguradu ya a tutu ya uli ta Amanu ya ning Dios. Kabang mibalik ku king

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

susunod a domingu, sinalubung na ku a makangiti. “Mepatawad la pa murin ding kasalanan mu?” ikutnan ku. “O, wa,” ing simbat na, “at pin, puntalan mu ing lalaki karin king kama a ita. Buri na muling abalu ing tungkul king kapatawaran ning kasalanan.” Anya abalu ku a tutu ya ing obra ning grasya, uli ta mitistigu ne tungkul king bayung ligaya na.

King ospital mu ing ita, mekapasuk kami nang Fred Pucknell king kuartu ning metung a pasyente a abalu mi kaibat a kayabe ya king editorial staff ning metung a bantug a Manila Weekly. Kabang ibie mi kaya ing pilang literatura, akilala na a misyonaryu kami. Kinuwa na ing metung a magasin at ngana na, “Nung malyari, apakasimbatan yu ding kutang ku. Dakal kung duda tungkul king alang angga a bie (immortality) at king kaibat ning kamatayan.” Ala yang tulung kaya ding artikulu king magasin. Ali kakaibang isipan na reng bage a reti, uli ta malino a kulang ya ing pag-asa nang mayap ya pasibayu ibat king tuberculosis. Ngana nang Fred, “Bayu ta pagusapan deting kutang, kailangan mung ayusan pamu ing pamakiabe mu king Dios kapamilatan nang Cristo.” Kaibat ning pilang pamanalbe, tinanggap ne i Cristo bilang Tagapagligtas na. Anya king metung pang pamanalbe sinabi mi kaya, “Ngeni a mitiwala ka ne kang Cristo bilang Tagapagligtas mu, malyari tana ngeni pagusapan ding duda a atin ka kanita.” Ing ali malingwan a simbat na, “Manibat a mitiwala ku kang Cristo, ala na kung duda.” E uli ta lalu yang dakal a balu tungkul king alang angga a bie o king kaibat ning kamatayan, dapot balu ne i Cristo. Ing pamanuklat ning Amanu ning Dios binie ne kaya sala.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KAPITULU 11

Ing Pamagumpisa ning Obra king San Juan

"Anya, kapatad kung kaluguran, magpakatibe kayu, ali kayu pakakilus, dakal ing obra yu king Ginu kapilan man, uli ta balu yu a ing pamagal yu king Ginu e mawalan saysay." (1Cor. 15:58)

Ngeni, kaibat ning malagad a pamanliku king "bayan ning Biblia," mibalik tamu king pamanintun mi king susunod a lugal ning paglingkud. Ing bale mi atiu king San Juan, metung a suburb ning Manila, dapot metung o adwang block mu ibat king hangganan ning aliwang suburb, ing Mandaluyong. Mapakibaluan a dapat mag-obra kami malapit king tuknangan mi. Kayabe ning panalangin ban ituru na ning Ginu ing dalan, linakad ku pamu ban surbeyan ing Mandaluyong (a kanita balu dang San Felipe Neri). Ginawa mi iti kapamilatan ning pamaglibut bale-bale dala ing literatura ning Ebanghelyu. Kabang lalawe mi nung nanu ing pamanyimbat da reng tau, apakalawe mi muli nung atin tandang obrang Kristianu karin. Kayabe ning maragul a pisamban da reng Katoliku Romanu at metung a pisamban da reng Aglipayan (a mipakawani ibat kareng Katoliku Romanu king kayumpisan ning siglu), atin muli metung a pisamban da reng Methodist. Apakiramdaman mi muli a atin aliwa pa a malyaring mag-obra karin.

Anya pepalakwan mi ing pamanlawe mi king San Juan, nung nu, anti mu, ala pang obra da reng Protestante kanita. Atin metung a kapilya da reng Methodist king Sta. Mesa, metung a milya o mas malayu ibat San Juan. Kaibat ning pamaghintay king Ginu king panalangin, maniwala kami a dapat mamangan kaming pamanibat ban ipangaral ing Ebanghelyu king balen a iti. King Nobyembri 1929, inupan mi ing ground floor ning metung a bale king J. Basa Street. Iti talaga king siping ning palengki, at makaarap ya king metung a bakanteng lote, a katapat ning San Juan Elementary School. Ing Agora building ing atiu ngeni king lote a ita. Balang Huebis king gatpanapun, potang mepus ne ing klase, atin kaming miting para kareng anak, at metung a beses miyabut lang 200 ding mekidalu, a mas dakal ya kesa king kayang mi asikasuan a mayap. Balang Aldo ning Domingu king abak, lilibutan ku ing palengki dala ding tract at imbitasyun a mimeograph para king miting king Domingu bengi. Atin pilang kapatad ibat king Intramuros Chapel a linual ban tulungan kami, dapot malati ya mu ing pamanyimbat da reng tau.

Dapot metung a bengi, mepalakas ing lub mi uli ning pamanyalib ning metung a grupu

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

a malapit tatlumpu, a misabe lang datang at anti mu interesadu la talaga. Abalu mi a membru la ning pisamban da reng Methodist dapot ali la masaya king pastor da uli ta bihira yang dumalaw karela king San Juan. Ing grupung iti pamuntukan ning metung a babai a ali balu nung pilan ne ing banua na—e na man balu ing sarili na! I Timotea Carreon, "Tea" ing tawag da (basan yang "Tay-a"), siguradu a maniwala ya kang Cristo, at tinipun na ing dakal a kamaganak at kalapit-bale ban dalawan ing serbisyu mi. Ali malaun, pupurian na ing Ginu uli ta atin ne talagang datang king balen na ban ipangaral ing Ebanghelyu. Siempre, ing pastor da reng Methodist ali masaya king pangyayaring iti, at menyaya ya kanaku uli ta nanakawan ku kanu ding tupa na. Pepasiguradu ku kaya a sarili da mung pasya ing pamanyalib da, ali uli ning imbitasyun ibat kanaku. Sinabi ku a nung pakanan na ing tupa na ning mayap a pamangan king espiritu, manatili la kaya ding tupa na. Duda ku nung balu na man pakanan ing sarili na, nanu pa kaya ding aliwa.

Sinabi nang Tea kanaku a kapamilatan ning sarili nang pera, pepagawa yang malating kapilyang kawayan at pawid king distritu ning Salapan (karin nung nu ya ing elementary school ngeni). Malyari kaming mumunta karin ban magklase para kareng anak king metung a gatpanapun? Anya balang Biernes king gatpanapun, tuturu mi la ding anak ning chorus, bersikulu at metung a kuwentu ibat king Biblia. I Tea ing magtipun kareng anak, talagang malagu-lagu ya king lugal ban gawan iti agyang matua ne. Kaibat tatalakad ya king kaburi at mamakangiti king ligaya uli ta gagamitan de ing kapilya na. Malapit balang domingu, atin kaming akakit malating regalu king upuan ning kotse—pilang ebun, pilang buntut a mais, metung a kapuluk a saging.

Milipat kami king aliwang tindaan king N. Domingo, ing pekamaulu a dalan, nung nu ya lalung madali ing pamaimbita kareng milalabas ban lumub la. I Mr. Taylor, secretary ning Army and Navy YMCA king Fort McKinley, binie ne kekami ing labis a movie screen ning army. Mabayat a canvas ya, makapilak ing metung a gilid, at maragul ya anyang ginamit mi ya nung kapilan bilang tolda. Pepagawa ku king pilang manyayang layag ban gawan yang anti king tangke, at ikabit la ding eyelet king gilid king babo. Kayabe ning metung a karpinteru, gewa kami apat a gilid a dutung a malyaring pisabitan bolt. Anya atin kaming baptistry a malyaring dalan nung nu man. Metung kareng mumunang mebautismuan king iti i Gregorio, ing karpinteru—anti mu sasadyan na ing sariling lugal na pakalibing! I Tea at ing pilan king pamilya na mebautismuan la muli karin. Ginamit mi ya

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

king unang beses king Agostu 31, 1931. Uli ta pinintura ku ing lual na ning alkitran, ali talaga ilub ning danum.

Metung pang mebautismuan karin i Trinidad Dayton, Pilipina a makaasawang Amerikanu. Agyang atin yang mayalagang katungkulan king metung a asyenda ning asukal king Canlubang, Laguna, atin yang bale king San Juan. I Trining (anti ing pamanawag mi kaya) kaluguran ne i Pelagia Alfonso, anak nang Tea. Metung a aldo, mesakit lagnat i Stevie, ing anak nang Trining, anya sinabi nang Pelagia a ipanalangin de. Karaniwan kanita a tawagan ing pilang Kristianu ban misabe lang manalangin para king metung a mesakit. Ali tinutul i Trining agyang ali ya sanay king anti kaniti. King aldo a susunod, mayap ne i Stevie. Dapot ali masyadung ing simbat king panalangin ing pepalakas king interes nang Trining; ing paralan da king pamanalangin. "Mamagsalita kayu king Dios anti mu balu yu Ya at anti mu atiu Ya mu keni." Pepasiguradu de a tutu, atin lang personal a pamakabalu king Dios. Pipasyan nang Trining a mekidalu king serbisyu kayabe da, at metung a Domingu, kabang kakantan de ing himnu, tinanggap ne i Cristo. Pilan a banua kaibat, metung a kaluguran mi a bisita ing kinutang kaya, "Makananu mu akit i Cristo?" Ing simbat nang Trining, "O! Ali ke akit; Ya ing mekakit kanaku!"

I Gregorio, a sinabi ku na, atin yang masamang ugali a malapit kapilan man atrasadu yang datang king serbisyu. Metung a banua, atin pilang anak na a atin bahagi king programa ning Pasku dapot ali la datang. Kaibat a mepus ing programa at mekalako ne ing kayabakan kareng tau, at ikandadu mi ne sana ing pasbul, datang ya i Gregorio kayabe ding anak na! Ali ya masyadung matibe a Kristianu, at kaibat ning pilan panaun, linako ya kekami at mekad ya king Iglesia ni Cristo, metung a sekta a inumpisan nang Felix Manalo. Metung a aldo kabang makisabi ku kang Gregorio, ikutnan ke nung obat mumunta ya karin, uli ta tutulan da ing pagka-Dios nang Cristo. Ngana na, mas atin lang disiplina kesa kekami. Kabang ikutnan ke tungkul kaniti, sinabi na a balang Sabadu, ding mangangaral da mumunta la king bale nang Mr. Manalo at bibyan de ning laman ning sermun para king Domingu. Anya pareu ya mu ing sermun king balang pisamban. Simbat ku, king piitan malino ya talaga ing disiplina ning gubyernu, dapot ala lang kalayan. Mas buri mi a ing kalayan ning Espiritu Santo ing manaig kareng serbisyu mi.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

King pilan a banua, mitatagal kaming magklase para kareng anak kareng sari-saring baryu balang domingu. Metung a paburitung chorus kanita ing "Joy, joy, joy, with joy my heart is ringing." Anya mekakuwa kung bayung lagyu: "Mr. Joy, joy." Dakal a banua kaibat, kabang makalukluk ku king kotse ku malapit king palengki, adwang babai ing milabas at apakiramdaman ku ing metung a sinabi, "Iya ita i Mr. Joy, joy!" King metung a panaun, metung a matuang babai a pepalual da ibat king Culion Leper Colony ing tinulung king obrang iti, at kaibat apakisabian mi la muli ding pilang dalaga king San Juan ban tumulung. Metung a aldo, metung karela ing manyulat king lagyu da reng anak at mirapan yang kuanan ing apelyidu ning metung a anak. Ikutnan ne ing anak a babai nung ninu ing indu na, at simbat ning anak, "Anak ku ning indu ku!"

King metung a bagyu king 1932, mebuwal ya ing malating kapilya a pepagawa nang Tea. Dakal a mesira, dapot ing makaluma at alangkang bale da Tea at ing asawa na, karin mu king lual ning balen, menatili yang makatalakad kalual da reng lalung matibeng bale a mebuwal. Ngana nang Tea kareng kalapit-bale na, "Ikayu, menalangin kayu kareng santu, dapot ikami, menalangin kami king Ginu at Ya ing menyakup kekami." Malapit ya ali makabasa at makasulat, agyang mababasa ya, dapot duda ku nung binasa na man aliwa nune ing Biblia na. Mekad ya dalawan ing indu nang Trining a mekaligtas ya pamu, at akit na yang ngangatngat (chewing) mama (betel nut). Atin upuan a malyaring lukluk, dapot buri da reng matuang babai a malukmu-lukmu king pisu. Ngana nang Tea kang Antonina, "Ing katawan mu templu ya ning Espiritu Santo, at dapat mung paninulan ya para Kaya." Kanita mepus ing marinat a ugali a ita.

Mamipun ya i Tea ibat king kulang-kulang a kitang na. Potang atin yang pera, saliwan yang pilang yerong GI o pilang poste a matibeng dutung. Anya king kayumpisan ning 1933, pepagawa na king pilang lalaki ing balangkas ning kapilya king metung a malating lote king H. Lozada Street. Kaibat ngana na kanaku, "Kesa mamayad kang upa para king kapilya, obat ali mu tapusan ing inumpisan ku?" Anya mekasaliw kami ning pilang materyales, at king Hulyu 4 atin kaming "working bee," metung a pamisasaup a ing tawag da reng Tagalog "bayanihan" (metung a bantug a grupung manyayaw a Pilipinu ing gamit kaniti bilang lagyu da). Ing lalam a bahagi ning pader adobe a batu, at dutung ing babo. Mag-obra la ding lalaki at babai a buung pusu king kabuuan ning aldo. Ding babai megsadia lang manyamang apunan at muli merienda. Atin

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

masayang espiritu ning fellowship, at potang bengi ne, makatalakad ne ding pader. Kaibat, megragdag lang sementung pisu, awang at pasbul. Malapit metung a dalan a yarda (yards) mu ing layu na ibat king bale nang Trining Dayton, at pepaintulut ya a magklase la king Sunday school king bale na.

King panaun a ita, ing bale mi malapit adwang kilometru ibat king pekamaulu a bahagi ning San Juan. Atiu ya king bayung lugal ning pamamale a dakal a bakanteng lote king lebut, mayap a lugal para kareng anak ming lalaki ban maglaru at maglibut. Ali mi kaya pagawan bakud o pader ing lote mi, anya ing pamamuntanaman ala ya mu talagang saysay. Metung kareng kalapit-bale mi atin yang kambing a maglibut king lugal, at kakanan da ing balang tanaman a pagnasan mi. Mekakuwa kung cactus a dakal a tinik, a malyari mu ing gamitan guantes. Isip ku ali re kanan ding kambing deti! Mali ku pala! Akit da a manyaman lang pamangan! Metung kareng kambing maragul a lalaking kambing, a ing katulung mi king bale kanita, i Vicente, ali na talaga gustu. Metung a aldo, akit nang Vicente i "Billy" a lulub king lote ning kalapit-bale mi uli ta mekabuklat ing gate. Matudtud la ding asu ning kalapit-bale, at lumapit ya i Vicente a mangagtagu at sinara ne ing gate (ali mi balu). Kabang mipukaw la ding asu, tinuras ya i "Billy" pabalik king linuban na dapot akit na a ali ya makalual karin. Maragul ya ing ligaya nang Vicente—angga king pilitan ke a buklatan na ing gate at mamakiramdam king kalapit-bale mi.

Ing obrang misyonaryu ali mu pamangaral at pamanuru. Metung a bengi, pilan a banua kaibat, apakiramdaman ku ing gulu king lote. Atin dumalaga (bull) a linub king lote mi at i Gregorio, a katulung mi kanita, pakalualan na ya. King pamagbuntutan, linagus ya ing toru king septic tank. Mebuwal ing takip uli ning bayat ning toru, at milako ya at ikami king problema. Pengabit nang Gregorio ing lubid king sungay ning toru, dapot ali mi ya agyang guyurin palual. Linukluk ku king kotse at mekad ku king "municipio" ban dumapit tulung kareng pulis. Ing metung mu a atiu karin ali makalako, dapot sinabi na kanaku nung nokarin ku malyaring makatagun adwang pulis a magbantay king lugal da. Akit ku la king metung a simpling barberya, matudtud king bangku. Kaibat a pipukaw ku la, mibalik kami king bale at kapamilatan ning tulung da, pepalual mi ya ing toru king marinat a kalagayan na. Ala yang pakit a salamat king sablang pamagsikap mi! Ya

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

muring-muri, at mirap mi yang abitan king metung a poste ning bale angga king abak. Sinabi da reng pulis a dalan me king municipio potang abak ne. Mekamuna ya i Gregorio at tinuki ku king kotse ku. Ing toru, pasibayu ali ya mibabakal, at kaibat bigla yang lumagu at buntutan ne i Gregorio. Kabang ibie mi ne king pulis, sinabi ku karela a ali de ibusan angga ali mamayad ing may-ari. Kabang mibalik ku, ala ne ing toru at ing may-ari ali buring gawan nanu man.

King mumunang termino mi, pakisabian da ku a mamuntuk serbisyu para kareng Pilipinung beteranu a pasyente king Santol Tuberculosis Infirmary (kaibat Quezon Institute). Iti metung a extension work ning Army and Navy YMCA a ibie da kanaku. Kaibat, iti ing menyabe king programa ning pamanalbe king buung lugal. Balang Martes king gatpanapun, mumunta kami nang Anna ban ibie ing babasan at makisabi kareng pasyente a anti mu interesadu. Nung kapilan, apakadala kami muli ning malating bouquet ning sampaga. Ding pasyente kayabakan malagad la karin, at kayabe ning kalat-kalat a mananampalataya, atin kaming ligaya a idalan ding aliwa kang Cristo. Metung a lalaki a mamate king T.B. atin yang masala a patutu, at potang manalangin ku kayabe na, sasabyan na, a dakal ing pamagsikap, "Potang makaluya ku, kanita ku makakas." Siempre, atin muling ali magpakit pamanyimbat, anti king lalaki a ali buring maniwala king lugud ning Dios uli ta mamate ya muli at iwanan na ing pamilya na. Metung a Amerikanu ing sinabi kanaku a ala nang pag-asa ing kalagayan na; ginawa na kanu ing kasalanan a ali malyaring patawaran, ngana na. Maragul ing kasalanan na, dapot pepasiguradu ku kaya a ali ya lagpas king abut ning grasya ning Dios. Ali ne tinanggap i Cristo, at kabang mibalik ku king susunod a domingu, melakwan ne at mekaba ne king alang angga. Dapat ku sanang lalung pinilit ing pamakisabi ku?

Metung kareng meligtas karin i Mr. Candido Aguilar, a sales manager ning Singer Sewing Machine. Mayap-ap ya, dapot dakal ya ing tiniis na king kamay da reng pulis Hapon king panaun ning gera uli ning pamakiabe na kareng gerilya. Kaibat ning gera, dakal yang tulung king obra king Binangonan at Tanay.

Dakal a beses atin kaming open-air a miting kareng sari-saring lugal king San Juan, kabang

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

pengasan mi a abutan ding tau king balen kapamilatan ning Ebanghelyu. Metung a beses, atin kaming adwang domingung miting ning pamamalita balang bengi king malating kapilya. King mumunang domingu, ala nanu mang pamanyimbat. Inimbitan mi ing metung a kaluguran a mangangaral, i Mr. Gebala, ban ipangaral ing Amanu. Kaibat ning metung a domingu, linapit ya kanaku a madismaya uli ta pakiramdaman na ala yang kalayan king pamangaral. Atin mali, anya isip na ali ne dapat ituluy. Pilitan ke a ituluy na uli ta siguradu ku a ing problema ali kaya nune kareng mananampalataya. Atin ing ali pamikasundu karela, at anti mu atin adwang panig. Anya kaibat ning miting king Domingu bengi, sinabi ku karela a sablan mumunta kayabe ku king silung ning bale nang Mrs. Dayton, nung nu mi pangasan ayusan ing problemang iti king pilubluban mi.

Kaibat ning pamisabi at agyang pamikalaban, metung kareng dalaga ing simbat kareng pamaratang da reng aliwa tungkul kaya. Kabang mamagsalita ya, atin yang anti mu atake ning epilepsy. Ngeni a mas dakal ne ing karanasan ku, isip ku atake ya ning demoniu. Ali ne miulit kapilan man. Dinala mi ya king doktor at kaibat king bale mi, nung nu ya mayap pasibayu kaibat ning pilan aldo. Ing pamikabigla king karanasan a iti anti mu pepukaw na ding mananampalataya ban akit da ing sariling kakulangan da, at lalung mayap a espiritu ing menaig.

Uli kaniti, king kaduang domingu akit mi ing pamamendisyun. Metung kareng meligtas ing kapatad a babai nang Trining Dayton. I Domingo Capati mayap yang maglaru golf at kaibat migiang champion da reng babai, a pepanatili na pilan a banua keni king Filipinas. Malungkut ya, ali ya tinalakad laban king pamaglaru king Domingu, at ing golf mas maragul ing lugal na king bie na kesa king Ginu. Ya ing kinatawan ning Canlubang Sugar Estate king pamaglaru golf. Potang melakwan ya pilan a banua ing milabas, ing Estate ing menyakup king pamaglibing, kayabe ing metung a pari ban mamuntuk king lugal ning pamaglibing. Buri ning pamilya ing serbisyung Protestante, anya ing may-ari ning estate pepayag ya king kasunduan, “Pakimiyabe la adwa.” Ing serbisyu king siping mu ning lubnak, anya ikutnan ku ing Pilipinung pari nung nanu ing buri na, ninu ing mumuna. Sinabi na a aku ing mumuna. Dakal ing tau, ding tau ning Estate at ding manyulat king sports. Ginamit ku ing pamagkataun ban ipangaral ing Ebanghelyu, at mamagsalita ku king Tagalog,

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

a lalung pepansinan da. Tinuki ya ing pari at ing sablang serbisyu na king Latin. Kaibat apakiramdaman mi a ing anak ning may-ari ning Estate ali masaya king ginawa ning pari. “Ing Amerikanu mamagsalita king kekatamung amanu, dapot ing kekatamung Pilipinung pari mamagsalita king amanu ning aliwang bayan.”

King tauling gatpanapun ning kampanya mi king pamamalita, binie nang Kapatad Gebala ing imbitasyun ban tumalakad ing ninu man a buring mitiwala kang Cristo. Malapit agad, metung a babai, i Felisa Mallari, a makalukluk malapit king arapan, tinalakad ya. Ing asawa na ali ya makanyan kainteresadu anti kaya, dapot king gatpanapun a ita buri nang lawan nung nanu ing gagawan karin. Anya linub ya a mangagtagu king metung a upuan king sulub king tauling hanay. I Nicolas anti ya kang Zaqueo, uli ta mababa yang lalaki at mausisa ya muli. Kabang sinabi ning mangangaral a atin metung a tinalakad, pagisipan nang Nicolas nung ninu ya. Ing kausisaan na menyabe kaya a tumalakad ya, at mibalaga ya potang akit na a ing asawa na ing makatalakad. Ing mangangaral, a ali balu a tinalakad ya uli mu ning kausisaan na, pepakit ya salamat uli ta ing lalaki king tauling hanay tinalakad ya muli. Ali ya meligtas king aldo a ita, dapot ali malaun meligtas ya muli. Ali malaun kaibat ning pamagbalik-lub na, kabang mag-obra yang karpinteru, biruan de ding kayabe na king obra uli ta migiang Protestante ya. “Ali mu balu,” ngana da, “a ding Protestante mibabahagi la king dakal a sanga. Ing pisamban da reng Katoliku Romanu metung ya mu; iya ita ing tutu.” Uli ta bayu yang Kristianu, ali balu nang Nicolas nung makananu ya simbat, dapot dinapit yang tulung king Ginu. Makalukluk la king lilim ning maragul a dutung pau kabang mangan lang ugtu. Tinuru na ing metung a poste ning telepunu malapit karin, at ngana na, “Lawan yu ing poste a ita! Metung ya mu—alang sanga! Dapot mete ya! Nokarin tamu mumunta para king lilim at bunga? King dutung paung iti a dakal ing sanga, uli ta mabie ya.”

Kareng mumunang banua ning obra king San Juan, dakal a beses mababalisa kami at manaya ing lub mi uli ning kakulangan king pamagmatua (immaturity) da reng dakal a mananampalataya. Dakal a beses anti la kareng taga-Corinto. “At aku, kapatad, ali ku apakasalita kekayu anti kareng tau ning Espiritu, nune anti kareng tau ning laman, anti kareng lalaru (babies) kang Cristo. Pepainum ku kayu gatas, ali pamangan a matibe, uli ta ali yu pa kaya, at angga ngeni ali yu pa kaya. Uli ta tau na kayu ning laman: uli ta potang atin

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

kekayung inggit, pamikalaban at pamikawani, ali na kayu tau ning laman, at ali kayu malakad anti kareng karaniwang tau?" (1Cor. 3:1-3). Dakal a beses ding bage a pamikalabanan da anti mu malati at pang-anak.

Metung a bengi kabang pauli kami ibat king prayer meeting, pepasake mi ing metung kareng lalaki. Sasabyan na kekami ing tungkul kareng pilan kareng mirap at problema a reti. Kaibat a linsad ya king kotse at tuluy kami, mekalunus ku king sarili ku at manaya ya talaga ing lub ku. Nanu ing silbi ning pamanuluy! Isip ku, "Nung buri dang mikalaban uli kareng anti kaniting pang-anak a bage, iwanan ku na la ban gawan da king sarili da. Iwanan ku la at mag-umpisa kung bayung obra king aliwang lugal. Ali ku na la kaya tiisan." Kaibat, kabang tuluy kung mamanehu, anti mu apakiramdaman ku ing Ginu a mamagsalita, ali apakiramdaman ning tainga, dapot malino talaga. "Anak ku la, at tiisan ku la." Mekalunus ku pa murin king sarili ku, isip ku, "Ngeni, Ginu, nung kaya Mu lang tiisan, kanita, anti mu kailangan kung tiisan la muli." Dapot ali ya pa mepus ing Ginu kanaku, uli ta apakiramdaman ku pasibayu ing siwala Na, "Wa, at tiisan da ka muli." Ing pamamakpak a iti tinamaan na ku nung nu ya masakit, sakto king diana. Akit ku pasibayu ing sarili ku, ing makalunus kung pamagkaawa king sarili ku at ing palalu ku. Pilan ya ing pepakit ku a Espiritu nang Cristo kareng bayung mananampalataya? Abalu ku muli pasibayu ing mapasensyang awa at matiising grasya ning Ginu tamu king metung a ali mabaldugan.

King kaduang termino a ita, king kayumpisan ning dekada 1930, milabas kami kareng panaun ning mabayat a pamanubuk king pera. Panaun ya ning depression king Estados Unidos, at dakal a bangku king U.S. ing mabagsak. King kayumpisan ning 1934, atin kung pilang tseke ibat kareng bangku king U.S. dapot ing bangku keni ali na re tinanggap, agyang para king collection. Ali mu balu nung mesara ne ing bangku uli ta metung a bulan ne ing milabas manibat a sinulat ing tseke. Ing mayap ming kaluguran, i Bruce Cameron ning American Bible Society, mabait yang tinulung kekami. Atiu na king Bible Society ing banua-banuang subsidy bayu ya mebagsak ing bangku, anya atin lang dakal a pundu king peso keni. Mabait na lang tinanggap ding tseke ku at binie na kanaku ing pera keni. Alang metung kareng tseke ing pepabalik.

Uli kareng mapanganib a panaun a reti, mekatuki kami king pamamayad ning bulan-bulan a hulug king bale mi. Isipan mi a ing real estate

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

company kuanan na ing bale uli ning mortgage (foreclose). Metung a aldo, dinalaw ku ing manager, i P.D. Carman, at tapat kung sinabi kaya ing kalagayan mi, at a para kanaku atin yang katuwiran a kuanan na ya. Dakal ya ing malasakit na. Ngana na, "Ali ku ibilang ing sarili ku Kristianu, dapot atin kung pusu para kareng atiu king kagipitan, at balu ku a pengasan yu." Kesa kuanan ne, megsadia ya ban ilipat ing mortgage at pagusapan pasibayu king metung a bangkung Pilipinu. Uli ta British kami kanita, ali mi sana agyang gawan iti king sarili mi.

Kaibat, akit mi nung makananu ya obra ing Ginu kareng sablang bage a reti. King panaun ning pamanakup da reng Hapon, kinuwa da reng Hapon ing sablang ari-arian da reng dayuhan. Agyang paintulutan de ding may-ari a manatili king sariling bale da, kailangan dang mamayad upa kareng Hapon. Balang kutnan da ku nung ninu ing may-ari ning ari-arian, sasabyan ku karela a makamortgage ya king metung a bangkung Pilipinu. Ali da ne inuusisa pasibayu. Dapot pepabalu kanaku ning bangku a kailangan dang ibayu ing mortgage uli ta mepus ne ing panaun na. Kabang pepaliwanag ku ing kalagayan, sinabi da kanaku a mibalik ku king bale at pabaluan da ku potang panaun na, uli ta ing pamagbayu king mortgage kailangan ipayagan da reng Hapon. Pabayan de mu uli ta ali dang buring mawala ing karapatan da king ari-arian.

Anya mibie kami king bale a alang upa at alang bayad angga king pigkulung de kami. Anya agyang kareng pamanubuk king pera pilan a banua bayu, menyadia ne ing Ginu para king darating.

Metung a bengi, atin bisitang ali ingatanan (chance visitors) a tinigil sakto king oras ning apunan. Ing malyari mi mu karelang ibie tinapay at mantikilya at piritung saging. Ibat king diary ku king Agostu 12, 1936, kinuwa ku iti, "Alang regalu. Kulang-kulang ne ing pamangan. Pagisipan ku nung nanu ing sasadyan ning Ginu para kekami. Ing pamuri talagang sakripisyu. Kaya Na! Ing panlawe e na malyaring lalung madalumdum." Kaibat, apat a aldo kaibat, king ika-16, iti ing sinulat, "Tinanggap ku ing pilang regalu. Apakiramdaman ing panalangin." Mabait yang pepakit ning Ginu kekami ing maragul a katapatan Na king sablang banua. Purian ing lagyu Na!

King Nobyembri 19, 1931, mibait ya ing anak ming babai, i Rose Ellen, a melagyuan king adwang apung babai na. King panaun a ita, i Miss Jeannette

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Lape, metung a kayabeng misyonaryu ibat Glendale, California, mitatagal ya kayabe mi. Metung a aldo, sinabi nang Kenneth ing pagnasa na a atin yang wali a babai. Ngana nang Jeannette kaya a ding lalaru ibat la king Dios, anya dapat nang dapitan king Dios ing wali a babai. Ginawa na iti, dapot kaibat ning metung a panaun ala ne mesabi tungkul king pagnasa ra a iti. Ngana nang Jeannette, "Ken, ali da ka na akakiramdaman a manalangin para king wali a babai." Linawe ya kaya a mibalaga at mabilug ing mata, "Ali malingwan ing Dios! Metung kung dinapit Kaya at sapat ne iti; ali ku buri ing labing-adwa." Kabang malapit ne ing panaun, buri nang Anna isadia ing isip na nung sakaling lalaki ya ing lalaru, anya ngana na, "Ken, nung padalan na kekatamu ning Ginu ing aliwang lalaki, lugdan ta ya murin, ali wari?" Iti ing simbat na kaya, "E ta ya lugdan, ibalik ta ya!" Inigalang ning Dios ing pamaniwala ning metung a malating anak—babai ing bayung datang.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KAPITULU 12

Metung a Dekada ning Pamag-obra

"At kaya ning Dios a pasaganan ing sablang grasya kekayu, ban kapilan man, atin kayung sablang kailangan king sablang bage, at masagana kayu king balang mayap a obra." (2 Cor. 9:8)

Ing dekada 1930 abalang panaun, metung a dekada ning pamag-obra king obra ning Ginu. Kabang mag-umpisa ya, mag-umpisa kami pamu king obra king San Juan. Agyang atiu kami king furlough ibat 1937 anggang 1938, mituluy ya ing obra. King furlough a ita miuli ya king Ginu i Lutgardo Ramos. Malagad mi yang inanuhan ing mamalan tauna ning Dios a iti, anti king pamanuhan mi kanita kang Kapatad Simeon Endaya. Manibat king kayumpisan, buri ming akit ing asembleya a talagang sariling-katutubu (indigenous), lalu na kayabe ding sariling elder na. King obrang pionero, atin dilema ing misyonaryu. Ituluy na ing pamaggawa king malapit sablang bage king sarili na? Uli ta mas maragul ing balu na king Amanu, malamang mas mayap nang gawan ding bage king sarili na. Dapot atin panganib a idalan na mu king aliwang kultura ing nanu ing kasanayan na king sariling bayan na. Iti ing lugal nung nu kailangan nang siguradu ya king turu ning Amanu ning Dios, at ali tuki king sariling tradisyun na. O dapat nang ibie ing obra kareng katutubu, agyang ali malyaring malino o tumpak ing pamanakbu da reng bage, angga ali la lalung mapaturu king Amanu? Ala kaming duda a ing tauli iya ing metung mu a paralan ban patibayan ing asembleyang katutubu.

Anti king dakal a beses, mas dakal la ding babai kesa kareng lalaki, at kadalasan lalu lang aktibu at lalu lang maka-espiritu. Atin panaun a dinan ku sanang lalaki la ding pilan kareng babai! Obat ali la malyaring manalangin king prayer meeting? Ing kutang a ita melutas kapamilatan ning pamikawani king grupu para king panalangin. Kaibat ning panaun ning Bible study, ibie ding dapat ipanalangin. Kaibat mibabahagi kami king grupung atlu o apat, malati at matua, ding pilan king Ingles at ding pilan king Tagalog. King paralan a iti, sablan kayabe at makasali la. Ing buung grupu misasabe la pasibayu para king tauling panalangin.

King kayumpisan ning obra, inumpisan mi ing metung a ugali a tuluy pa angga ngeni. Iti ing, king mumunang domingu ning banua, atin prayer meeting balang bengi. King paralan a iti, pangasan dang ipasimula ing maka-espiritung tonu para king buung banua, at ipanalangin ding planu para king banuang darating.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Ngeni, atin lang katutubung manggagawa a datang ban magbie report balang bengi, ban apanalangin da ing pamanabut kareng aliwang lugal. King metung kareng mumunang serye a reti, apakiramdaman ku ing metung a malakad-lakad kabang panaun ning panalangin. Ali ya kakaiba iti, uli ta lumual at lumub la ding tau o mumunta la king awang ban mamudpud. Dapot pansinan ku a atlung lalaki a ali pa menalangin kapilan man, menalangin la king bengi a ita. Kaibat ning miting, sinabi nang matuang Tea kanaku a mekad ya king asawa na (bihira lang malukluk a misiping) at tinukduk ne ban tumalakad at manalangin. Kaibat mekad ya king asawa ning apu nang babai at king aliwa pang kamaganak. Malyaring ali ya pamagpakilus ning Espiritu, dapot agyang makanyan, epektibu ya.

Ing mamalan a kapatad a iti, i Timotea, kakaiba ya king ugali na. Bihira yang ali mekidalu king miting. Nung kapilan lumangui ya o lumbas ya king ilug potang inanud ing tete a kawayan. Mumunta ya king bale ning anak nang babai ban kumuwa malangu a imalan. Metung a beses, mekalako kami king malati a panaun. Kabang mibalik kami, sinabi nang Tea kekami ing tungkul king metung a babaing kalapit-bale a dinala na king Ginu. Lilipat ne ing babai a iti, at isip nang Tea a dapat yang bautismuan. Anya bautismuan ne nang Tea king ilug! King balang serbisyu, sasabyan na "Salamat sa Panginoon" (salamat king Ginu). King pamaglibing king asawa na, isip ku king sarili ku, "Ali na ya sabyan iti ngeni." Dapat ku sanang abalu. Kaibat ning serbisyu king lubnak, kinuwa nang Tea ing gamat ku, "Salamat sa Panginoon—atiu ne king Ginu ngeni." Dapot potang apakiramdaman na a mag-furlough kami, ali ya makanyan kasalamat angga ali mi pepasiguradu a mibalik kami. Malyaring ing pekamalating regalu dapot ing pekamamalan iyang ing metung a peso a binie na kekami para king pasahi mi. Buri nang magdala manuk at aliwa pang bage king barku angga king pepasiguradu ning pamilya na a mayap a mapakanan kami king barku. Metung a beses binie na kekami ing metung a anak ning kambing, a pinatay at linaplap ning katulung mi king bale.

King 1940, papalawakan de ing Morales Street malapit king kapilya ban maging ing Aurora Blvd. ngeni. Ing pamagpalawak ali na abutan ing lote nung nu ya mepagawa ing kapilya, dapot maging kanto ya ing lote, a buri ning may-ari para king sariling gamit na. Pipasyan ning asembleya a manintun yutang saliwan, at akit da ing lote ngeni king A. Lake

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Street. Ing mumunang buri da saliwan mu ing kalahati king arapan, dapot uli ning kapabayan ning ahente, kinailangan ming kuanan ing buung lote. Keni ing Dios ing menaig, uli ta ngeni agyang iti malati ne.

Metung a gatpanapun, misabe kaming sablan ban tulungan ilipat ing metung a bale king lote king aliwang lugal. Pengabit lang malalagad a kawayan king lalam ning bale, at dakal a lalaki ing mibuat king bale kareng kawayan a reta. Uli ta mas matas ku kesa king karaniwang Pilipinu, anti mu pakiramdaman ku a ing buung bayat atiu king abaga ku! Pigbuwag de ing matuang kapilya ban gamitan pasibayu ing pekadakal a malyari kareng materyales king pamagawa pasibayu. King 1941, mekalikmud ne ing sablan dapot yutang ya pa murin ing pisu.

King dekada 1930, kayabe ning obra king kapilya at ding open-air a miting, atin muling klase para kareng anak, anti ing sinabi ku na. Ding pamanalbe balang domingu king Santol Sanitarium sinabi ku re muli. I Anna atin yang Bible class metung a bengi balang domingu king Abiertas' Home, metung a bale para kareng indung ali makaasawa. Kadalasan, magdala yang pilang dalaga ibat San Juan ban tumulung kaya. Kabang mibalik kami ibat furlough king 1929, sinaliw kaming second-hand a Essex (ding matua mu ing makagunam karetang kotse). Mayap ya ing silbi na kekami dapot kailangan nang dakal a pamanyakup. Metung a beses, mumunta kami Baguio potang bigla atin malakas a tagungtung king lalam ning hood at makatakut a pamikayugyug. Kabang tinigil kami ban lawan, akit mi a metung kareng apat a pakpak ning fan ing mebali. Uli ta malayu kami king ninumang talyer, pipasyan ku a ing metung mu a paralan ban ibalik ing balanse iya ing ibali muli ing katapat a pakpak. Kapamilatan ning pamagtigil king lalam ning zigzag king Kennon Road, at ning pamagpaubus king danum ning radiator at pamipalub danum a malamig, miyabut kami king babo ning bunduk a alang problema.

Kabang paba kami king biyahe mu ing ita, kabang miyabut kami king patag, mesira ya ing differential gear. Dinala de kami king metung a garahi king balen a malapit, nung nu la akit nung nanu ing problema. Alang piyesa karin, anya inabang mi ing kotse at linakbe kami pauli sakay ning bus at tren. Sinabi ning mekaniku ku a ing bayung piyesa, agyang makatagun kami, ali ya mipasibli kareng matuang gear. Kapamilatan ning tulung na, mekatagun kami ning buung unit para karetang matuang modelu king metung a junk shop. Dinala ku ya pa-norte at pepakabit ku ya, at mayap yang mig-obra.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Anya potang lumual ya i Anna magisa king bengi, sasabyan da reng anak, "Ipanalangin tamu a ali mesira ing kotse nang Ima." Ali ku ing lalaki a sinabi king asawa na, "Atiu kanaku ining kotse king sablang banua a reti at ali ya meaksidente (wreck) kapilan man," at simbat ning asawa na, "Atiu keka ining sira (wreck) king sablang banua a reti at ala kang kotse kapilan man!" Metung a beses, pengabangga ku ing metung a damulag king pigi na. Mayap pa, mabagal ku, anya linakad ya ing damulag anti mu alang mekapangyari, dapot atin kubung ing fender ku at mesira ing headlight. Bayu kami linako para king furlough, atin menyaliw kanaku king kotse king halagang P37.00! Ing registration a dapat bayaran mangabayad sana ning P35.00!

King 1931, inumpisan nang Dr. Paul Cullen ning Association of Baptists for World Evangelism ing Manila Evangelistic Institute. Metung o adwang banua kaibat, potang ala lang misyonaryung lalaki king Manila, ikutnan na ku nang Miss Ellen Martien nung malyari kung manuru doctrine karin. Sinabi ku a malyaring ing pamanlawe ku king doctrine ali ra tanggapan. Mibuat ya Biblia i Miss Martien at ngana na, "Manatili ka kilub da reng takip ning Libru a iti, at tanggapan de." King kasunduan a ita pepayag ku, at kayabe ning pamanuru doctrine, tinuru ku muli ing Roma. Kaibat, i Dr. Russell Bradley Jones ing menuntuk king Institute, at binie ku ing pamagbitiw ku uli ta kulang ku king pamanaral. Mabait nang e tinanggap ing pamagbitiw ku. Masaya ing fellowship mi kareng lalaki a reti. Metung a banua, pakisabian da ku a ituru ing Pamanyulat, at i Dr. Jones tuturu ne ing Daniel. Uli ta ding pilan king pamanlawe na king hula (prophecy) aliwa ya king kanaku, pangasan da reng estudyante a pamilabanan kami.

King Disyembri 1931, mumuna kung mekilala i Sandy Sutherland. Ibat ya king metung a asembleya king Scotland at mekad ya U.S. para king lalung pamanaral. Ibat karin, datang ya king Filipinas kayabe ning ABWE at pionero yang mag-obra king Palawan. Ali ya masaya kareng patakaran da king pera, anya pinutul na ing pamakiabe na karela at tuluy yang mekilingkud king Ginu a independiente king timug (southern) a bahagi ning Palawan. Mitatagal ya king Brookes Point at ibat karin abutan na ding aliwa. Kaibat, ding pilan kekami king Manila, kayabe ding pilang Pilipinung mananampalataya, kinontak mi ding pilang asembleya king Scotland ban irekomenda de i Sandy king obra ning Ginu keni. King Oktubri, 1936, mikasal la i Sandy at i Maisie king

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Chinese Gospel Chapel, a kanita atiu king Gandara St. king Manila. Kabang dadalan ku i Sandy king kasal sakay ning marinat at matuang kotse mi, pinilit na a ya at ing nobya na sumake kekami ibat king kapilya anggang king reception king bale da Dr. at Mrs. Culley. Ala na kung panaun agyang ipahugasan ya! Anti king ugali nang mapaltak, ali ya mepasindi ing matuang kotse potang linukluk ne ing bayung makasal, anya kinailangan mi yang tulakan ban mipasindi. Agyang makanyan, ngana mi, ing pamagasawa da mepasimula yang atin mayap a tulak!

King Oktubri, 1932, linual ya ing mumunang issue ning metung a buwan-buwang magasin, ing The Philippine Evangelist, a i Dr. Cullen ing editor at i Mr. Wightman ing publisher at manimprenta. King pitung banua, aku ing sinulat kareng notes king leksyun ning Sunday school para king balang domingu king magasin a ita. King metung a bahagi ning panaun, aku ing assistant editor, a menalili kang Dr. Culley potang atiu ya king aliwang lugal. Ing magasin a iti atin yang makapakinabang a ministeryu kareng dakal a bahagi ning Filipinas kareng banua a reta, dapot kinailangan nang mepus potang ing gera king Pacific dinala na ding Hapon kareng pampang mi. King pilan a banua, ding notes ning Sunday school king Ingles linalis de king Tagalog at inimprenta bilang supplement.

I Dr. at Mrs. Culley ila muli ing menyabe king pamagumpisa ning Philippine Keswick Conference. Para ya kadalasan kareng estudyante potang ala lang klase king pilubluban ning Pasku at Bayung Banua. Ing mumunang conference mekapangyari king Montalban, king lalam ning gorge, king Disyembri 1931. Inimbitan da kami nang Sandy bilang mangangaral. Pepabiram lang metung a maragul a canvas ban paniluman ding babai. Para kareng lalaki, atin silungan a gawa king kugun. Metung a abak a kayaganaka, mepasimula yang mamuran at ing kugun ali na masyadu pepaliwas ing uran. Pengabang mi nang Sandy ding camp cot mi king babo ding kaban mi at lukluk kami king ilug, nung nu ya ali makanyan kalamig anti king malakas a uran. Mamalan ya talagang panaun ning fellowship, agyang mesumpung kami!

Kaibat ning pilan a panaun, megbuu lang komite at pakisabian da ku a aku ing chairman. Kapamilatan ning tulung da reng estudyante, sasadyan mi ing lugal. Ding sanga ning akasya tinupuk mi king yutang bilang balangkas ning upuan king metung a auditorium a mabuklat king gilid ning bunduk. Ding dakal karela sumibul lang buklat (dahun) potang panaun na ning conference. Inupan mi ing adwang “banka” (bangka) ban gawan balsa a pamanawid king ilug, at

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

atin kaming tolda at aliwa pang kailangan.

Panaun dalang dakal a pamamendisyun kareng bie da reng dakal. Ding patutu king campfire king tauling bengi makapagulisak la talaga. Metung a dalaga, malagu talaga, sinabi na king metung a bengi, "Datang ku keni dala ing sariling isip ku para king bie ku. Ngeni, buri ku mung ing kalam ning Dios ing mayari." Para kaya, tutu talaga ing himnu, "I know not what awaits me, God kindly veils my eyes" (Ali ku balu ing paninayan kanaku; mabait yang tatakpan ning Dios ing mata ku). Mikasal ya king metung a mayap talagang pastor king Visayas. Kareng tauling aldo ning pamanakup da reng Hapon, atin pilang sundalu da a mewala king sarili at mamatay. Ing mayap a dalaga a ita, kayabe ding adwang anak na, malupit dang pinatay ding Hapon king arapan ning pastor, a ali da pinatay.

Ing Montalban malagung lugal, a matas at matarik a bunduk ing makalinya king gorge. Balang bengi, makapagulisak ing lawan ding libu-libung paniki a lumual ibat king kweba ra at lumipad paba king lambak potang lulubug ing aldo. Metung a aldo, metung a grupu da reng lalaki ing menikyat king bunduk. Abutan de ning dalumdum at mekawani la king babo king metung a gilid ning batu king buung bengi. Akakit da ing kampu, anya pepanatili mi ing sunug a maragul uli ta apakasalita mi la kapamilatan ning siwala dapot ali mi la abut. King 1938, inanud ning albug ing lugal a ita, anya akit dang aliwang lugal king metung a asyenda king bunduk king lalam ning Antipolo. Kayabe na kaniti ing pamanggamit king bahagi ning metung a maragul a bale king bukid. Ngeni, ing Valley Golf and Country Club ing atiu king lugal a ita at malapit ya ing Faith Academy. King 1941, sasadyan mi ing aliwang conference karin. King ugtu, kabang magpainawa ku king gilid ning bunduk, linawe ku paba lagus king lambak pa-Manila at pagisipan ku nung nanu ing mayari nung datang ing gera. Datang ya pin bayu mi agyang gawan ing conference a ita. Ing pamag-obra a planu para king Disyembri 8 pepalako uli ning balita tungkul king pamambomba king Pearl Harbor.

Aliwa pang obra king dekada 1930 iyang ing ministeryu king radyu. King Eneru 7, 1934, inumpisan nang Dr. Paul Culley ing 15-minutos a programa a lagyu na "Gospel Singers." Ita, isip ku, ing mumunang programa king pamamalita ning ebanghelyu king radyu keni king Filipinas. King kayumpisan, ali pepaintulut ning kumpanya ning radyu ing pamangaral, uli ta mitakut la king masamang reaksyun da reng Katoliku Romanu. Dapot linabas nang Dr. Culley iti kapamilatan ning pamipakilala king balang himnu at pamipaliwanag nung tungkul king nanu ya. King

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

pamangangga ning banua a ita, lalako ya i Dr. Culley para king furlough at pakisabian ne i Dr. Jones a ya ing manakup kaniti. Dapot ing tauli ali ya manyanyantang anti kang Dr. Culley, anya pepalino na a magbie yang malating mensahi.

Inimbitan na ku nang Dr. Jones a dalan ing mensahi king Pebreru 24, 1935. Malino a ala kung karanasan king pamagsalita king mikropunu—ali kami pa man atin public address system kanita. Ala kaming sariling radyu ban pakiramdaman ding aliwa, anya mangabalisa ku talaga, at malamang iti ing sangkan ning masakit a akmulan (sore throat) at mapaus kung siwala. Dapot ali ku pepaurungan nang Dr. Jones, anya dinala ku ing mensahi a sinadia ku tungkul king "True Satisfaction" (Tutung Kasiyanan).

Metung a banua kaibat, king Marsu, 1936, kabang lalako ne king Isla i Dr. Jones, pakisabian na ku a aku ing manakup king programa. Kanita, "The Gospel Messengers" ne ing tawag mi kaya. Ing grupu mi ibat king sari-saring bayan: i Mrs. Edward Bomm, Amerikana, ing soprano; i Miss Josefina Orteza, Pilipina, ing alto; i Dr. Ho Seng Huang, Insik, ing bass. Malingwan ku ne ngeni nung ninu ing tenor, dapot king metung a panaun i Henkey Pouw, metung a Indonesian, ing pianista. Bayu pa ing wire o tape recording kanita, anya balang programa live. Alang pamagkataun a ulitan ya at tuwiran ing ninumang mali. Metung a Domingu bengi, pepaumuna da ing programa mi ning 15 minutos at ali da kami pepabalu. Mayap pa, kadalasan maaga kami datang, dapot king bengi a ita malapit ku nang mataranta potang ing quartet linub la a alang pamagdali metung a minutu mu bayu ya mag-on air.

Atin libring booklet a ibie king programa a iti, at makapalakas lub ing pamanyimbat. Metung a babai ing sinulat a pagal ne talaga king bie na anyang pagisipan na ing pamamate king sarili. Kabang apakiramdaman na ing quartet a kakanta, "All this I have done for thee, What hast thou done for Me?" (Ding sablang iti ginawa ku para keka; nanu ing ginawa mu para Kanaku?), mipukaw ya king kayapan ning Dios at king grasya nang Cristo.

Metung pang babai ing sinulat tungkul kareng kapagalan na king pamilya na, anya ikutnan mi nung malyari mi yang dalawan. Kabang dinalaw mi ya, sinaysay na ing kuwentu na at pengasan ming ibie kaya ing pamamakalma ning Kasulatan. Bayu kami linako nang Anna, ikutnan ku nung malyari mi yang ipanalangin. Anti mu mibalaga ya, malamang isip na kailangan mi ing altar o anti kaniti. King simpling salita, ipanalangin ke at sinabi ku king Ginu ing malungkut

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

a kalagayan na, at dinapit ku Kaya a ipakilala Na ing Sarili Na kaya. Kabang manalangin ku, apakiramdaman ku yang manangis. Kaibat ning panalangin, linawe ya kanaku a atin luwa king pisngi na at ngana na, "Kapilan man king bie ku ali ku pa apakiramdaman ing anti kaniting panalangin!" Ing iti menyabe kanaku ban abalu ku pasibayu ing pribilehiyu ning pamagsalita king Dios king panalangin. Dakal a beses, ali ta ne pansinan ing pribilehiyu a iti. Datang ya ing gera at mewala ing pamikabit mi. Malapit adwampung banua kaibat, metung kareng maestru king Faith Academy dinala na king serbisyu king bengi king San Juan ing kalapit-bale na a mananampalataya. Ngana ning babai, "Ali mu na ku agyu?" Makaiyak ing amininan a ali ku ne agyu, dapot ya pala ing babai a ipanalangin ku. Mananampalataya ne ya ngeni kang Cristo.

Ing ministeryu king radyu tinuluy da reng aliwa kabang atiu kami king furlough ibat 1937 anggang 1938, dapot kabang mibalik kami, tinuluy ku ya angga king Disyembri 7, 1941. King programa a ita, mamagsalita ku tungkul king Four Freedoms (Apat a Kalayan) a pepakilala nang President Roosevelt, dapot inapply ku re king espiritual a paralan. King pamangangga, akit ku a atin ku pang malapit metung a minutu, anya kinuwa ku ing metung a card a pepadala ning metung a misyonaryu kanaku, a makasulat ding pilan kareng "Fear Nots" (Ali Kayu Mitakut) ning Kasulatan. Kabang mamagsalita ku, ding Hapon makadalan ne pa-Pearl Harbor, at king abak a susunod binomba da ding lugal king Filipinas. Mewala ing pilan king kalayan mi, dapot abalu mi muli a ali tamu kailangan mitakut.

Ing ministeryu king radyu a ita ing menyabe kekami king aliwang lugal ning obra kabang lulub kami king dekada 1940. Ugali ning U.S. Fleet king Far East a gumugul ing tagaldo king Tsingtao king China at ing taglamig king Manila Bay. King metung a submarine tender, ing USS Canopus, atin Kristianung marinero, i Virgil Wemmer. Manaya ya ing lub na uli ta ali ya mekatagun pisamban a mangaral ebanghelyu at ali ya mekatagun programang Kristianu king radyu na. Akit na ing programa mi at sinulat ya a mapali ya king fellowship da reng Kristianu, agyang atin pilang lalaki a misasabe king apartment a inupan ning metung a Chief at ing asawa na king Manila.

Dakal a beses mibalisa kami tungkul kareng sundalung Amerikanu king Manila. Dakal la ding makadestinu king Manila o king Fort McKinley. Anti mu ala nanu mang gagawan para karela king espiritual a paralan. King

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

milabas a banua, ing secretary ning YMCA king Fort McKinley mayap yang Kristianu. Dapot punu ing gamat mi kareng aliwang obra, at para kekami ing mumunang tungkulan mi atiu kareng Pilipinu. Nung kapilan, apakatagun mi ding pilang lalaki. King mumunang termino mi, atulungan mi ing metung a tau ning Navy. King metung a watch night service, nagpatutu ya, "Kanita isip ku ing pamagka-Kristianu bage ya ning tamang paniwala (creed), dapot ngeni balu ku a makasentru ya king metung a Tau, ing Ginung Jesucristo." Anti mu lalamig ya king espiritu bayu ya mibalik U.S. Malagad mi yang ali akit, dapot abalu ku nung kapilan ya lalako. Pepalutan ku ing metung a Bayung Tipan a atin lagyu na at inabang ku ya king barku a sasakyan na. Kabang atiu ku king furlough, abalu ku a atiu ya king Moody, agyang ala kung balita ibat kaya. Kabang dinalaw ke karin, sinabi na kanaku a ing Bayung Tipan ing menyabe kaya pabalik king fellowship king Ginu at menyabe kaya ban maglingkud king Ginu bilang maestru.

Misabe kami kang Virgil Wemmer at kareng pilang lalaki king apartment nang CPO King. Ali malaun, pipasyan da a manintun aliwang lugal a lalung maluwag para king pamisabe. Dakal kareng lalaki ing mitipun king Army and Navy YMCA king Walled City, anya dinapit mi kang Mr. Wightman ing permisu a gamitan ing Gospel Hall king distritu a ita balang Sabadu bengi. Dapot agyang iti, ali ya talaga bagay; ing kailangan da iyang ing pamakiramdam ning bale. Isip ku malayu ya masyadu ing bale mi at mirap tagunan, dapot ali makanyan ing isip da reng lalaki. Anya mepasimula ing regular a miting balang Sabadu bengi karin. Ding pilan datang la king gatpanapun at manatili la angga king Domingu gatpanapun. Mekakuwa kaming permisu a gamitan ing bakanteng lote king kaburi nung nu la pengabit ilaw at metung a volleyball court.

Ngana ning metung a lalaki, "Manibat a linako ku king bale ku king States, iti ing unang beses a atiu ku king metung a bale." Metung kareng regular, i Archuletta o "Archie," maragul yang kaluguran da reng anak ming lalaki. Ikutnan na nung malyari yang magdala aliwang lalaki a ali Kristianu. Dakal a panaun ning Sabadu gatpanapun ing inyabang mi king lalaki a ita, at anti mu malapit ne yang mamasya para kang Cristo. King kauli-ulian ngana na, "Ali ku balu nung akayanan ku! Mirap ing bie king submarine. Nung malyari kung subukan ya king

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

metung o adwang domingu at lawan nung makananu ya." Pepasiguradu ku kaya a ali na malyaring kuanan i Cristo "on approval" (subukan pamu) ban lawan nung mig-obra ya. Pepasiguradu ku kaya a potang tanggapan ne i Cristo, ibie kaya ing kakasan a kailangan na. Nung mitiwala ya kang Cristo kaibat o ali, ali mi balu.

Metung kareng lalaki a datang king bale mi i John Tinkle, metung a talagang masigasig a Kristianu. Mekilala ne ing Ginu king Long Beach, California, kapamilatan ning ministeryu nang Dawson Trotman kareng mumunang aldo ning obra ning Navigators. Masigasig yang mamagsaulu Kasulatan, at memag-saulu yang malapit 600 a bersikulu. Masigasig ya muli ban gawan da reng aliwa ing pareu. Kabang mamaglinis at mamaglutu la kareng pinggan king kusina, magsanay la kareng bersikulu ra. Kaibat, pelubug da reng Hapon ing barku nang John king labanan king Java Sea. Ding pilan sasabyan da a milubug ya kayabe ning barku na; ing katawan na, wa, dapot ing espiritu na miuli ya king Ginu.

Adwang kabataang lalaki king army Air Corps (bayu pa ing USAF) a makadestinu king Nichols Air Base Kristianu la king lagyu mu. I John Bristow at i Jesse Miller labing-walu mu ing banua da, malungkut at panuyan da ing bale. Metung a Sabadu bengi, mekad la king YMCA, isip da manalbe la mu king palabas, agyang ali la masaya king pamaggawa kaniti. Inimbitan de ning metung a marinero ban mumunta la king bale mi, at iti ing migiang pamagbalik king bie da. Dapot ding karanasan nang John king gera anti mu masama ing epektu na king espiritual a bie na, at mewala ing pamikabit mi kaya. Angga king panaun a ita, isip nang Jesse ing Biblia libru ya mu a dalan king pisamban. Kanita abalu na a dapat atin yang mayalagang bahagi king bie na. Kapamilatan ning pamamendisyun a tinanggap na king bale mi, pipasyan nang Jesse a nung atin yang sariling bale, mabuklat ya para kareng sundalu. Ing kuwentu nung makananu ya mekatupad ing pasya a iti kailangan nang mitagal king aliwang kapitulu. Pasalamatan mi ing Dios kareng pamikabit a mayari king panaun a ita, at muli king impluwensya da reng Kristianung lalaki a reta king adwang anak ming teenager. Nung kapilan, anti mu ing panaun at kakasan mi mamuntuk ne king hangganan. Pilan pa kayang panaun ing akayanan mi? I Sandy at Maisie Sutherland mitatagal la kekami malapit Thanksgiving, 1941. Ngana nang Sandy, "Cyril, ali mu kaya ing anti kaniting bilis. Kailangan mung bitawan ing aliwa." Pilan

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

aldo mu kaibat, kaibat a mibalik la Palawan ding Sutherland, inayus ning Ginu ing kalagayan a ita potang sumabug ing gera king Pacific.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KAPITULU 13

Mitipun la ding Ulap ning Gera

"Agyang ing metung a hukbu magkampu laban kanaku, ali mitakut ing pusu ku; agyang gera ing tumalakad laban kanaku, kaniti manalig ku." (Psa. 27:3)

Anti ing sinabi ku king milabas a kapitulu, ing kaduang furlough mi ibat 1937 anggang 1938. King furlough a iti, pengasan ming i Leonard at i Kenneth atin metung a banua king public school. King Filipinas, ikami mismu ing manuru karela gamit ing Calvert course. Agyang kailangan na iti ing dakal a panaun mi, isip mi iti ing pekamayap a paralan para king pamagaral da king panaun a ita. Kabang mibalik kami keni, mekapasuk la king Bordner High School uli ta mepalambut ing pilang matuang patakaran. Uli kaniti, mekapag-aral ya muli i Rose king primary school. Metung kareng pekamayalagang pangyayari king furlough a ita iyang ing pamanlawe mi king pamagbautismu kang Leonard at Kenneth king Elmwood Chapel king Buffalo, New York, king Eneru 30, 1938.

Bayu ya ing furlough mi, i Miss Jeannette Lape ibat Glendale, California mekiabe ne kekami king obra. Atin yang problema king kalusugan at king ugali, at malamang lalung mesama deti uli ta ala kami. Metung a Sabadu king kayaganaka, tinanggap mi ing cable ibat king metung a mayap a kaluguran king Manila, i Miss Edna Hotchkiss ning ABWE, a i Jeannette atin yang nervous breakdown at dapat yang ikayabe pauli king lalung madaling panaun. Pepakayabe ne i Miss Hotchkiss, dapot kailangan ne muli ing tiket pabalik para kaya. Ing kabuuan a halaga malapit $1200.00. Agad kung tinawagan king telepunu i Mr. Richard Mac Lachlan, editor ning "Voices From the Vineyard" king New York, at muli i Tom Millham ning asembleya a mangarekomenda kaya, at sinabi ku a ing ninumang pundu a atin ipadala la kang Tom ban ipadala la Manila. Ding adwang kapatad a reti kinontak da ding aliwa king weekend a ita. King kayapan at grasya ning Ginu tamu, at kapamilatan ning kayapan ning lub da reng tau ning Ginu, ing pera a kailangan pepadala king cable pa-Manila king Lunes. Maragul a pamagpalakas iti king pamaniwala mi, ing lawan nung makananu kabilis ing pamanyimbat ning Dios kareng panalangin mi. Kaibat a melakas ya, buri nang Miss Lape a mibalik Filipinas, dapot ding kapatad king Los Angeles isip da ali mayap a irekomenda de. Mibalik ya pin kayabe ning aliwang grupu da reng misyonaryu, dapot kaibat ning pilan a banua, pepauli de pasibayu uli ning sakit na.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

King metung kareng paglakbe ku king furlough a ita, megplanu ku a dalawan ing Fort Dodge, Iowa. Ing sangkan ku iyang makisabi kang Kapatad Lloyd Walterick, a kanita ya ing manimprenta ning "Light and Liberty." Kayabe ding aliwa, mibalisa ku uli ta ing Voices bihira at ali regular ing paglual na. Mitakut kami a iti ing sangkan ning pamikulang ning interes king obrang misyonaryu. Ing ligaya ku, abalu ku a i Kapatad Walterick mibalik ya pamu ibat king pamanalbe king New York, nung nu ya misabe kareng pilang kapatad a pareu ing pakabalisa da. Kayabe da i Harold Harper, metung a mayap a kaluguran at malagad a mamie kareng misyonaryu, at muli i Charles Bellinger a metung kareng maestru mi king eskwela da reng misyonaryu king Brooklyn. Agyang abalang negosyanti ya i Kapatad Bellinger king Wall Street, king pilan a banua ya ing menuntuk king bayung ministeryu a iti, a migiang tete (liaison) king pilubluban da reng misyonaryu at ding asembleya king bayan da. King kaibat a banua, kaibat a miuli ya i Kapatad Bellinger, mepasimula ya ing Christian Missions in Many Lands at kaibat mikasanib ya kayabe ning grupu ibat king "Voices From the Vineyard" at ning "Missionary Fund." Ding misyonaryu king sablang bayan atin malalam a utang a pamagpasalamat kareng dakal a kapatad a mibie ning panaun at kakasan da ban tulungan ing obra ning Ginu kareng aliwang bayan.

Mitipun la ding ulap ning gera king Europa, at malino ne ing malupit a taktika nang Hitler kabang mibalik kami ibat furlough king 1938. King pamanawid mi king Pacific, metung a balita ning gera ing menyabe kekami ban pagisipan nung miyabut kami king puntalan mi. Ing pamangku ku, i Cyril Weller, tinanggap ne ning China Inland Mission ban maglingkud king China. Dapot ali ya apakayabe kekami pa-Shanghai uli ta atin grupu da reng babaing ala pang asawa a sasake king barku a ita. Ing patakaran ning CIM ali pepaintulut a ding lalaking ala pang asawa atiu king pareung barku kayabe ding babaing ala pang asawa ning misyun da. Atin metung a matuang misyonaryu ning CIM a sasake, i Mr. Henry Ford. Metung a beses, sinulat ya a mapagbiru kang Henry Ford, ing bantug king kotse, ikutnan na nung tutu a ing Ford Company mamie sasakyan king metung a kapareu lagyu ning tagapagtatag na. Sinabi da kaya a ali tutu ing balita a ita. I Mr. Ford, a mababa, pepabalu de a adwang malating anak a lalaki ing makayabe muli king cabin na. Ding adwang anak (i Len at Ken) mas matas la pa kaya!

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Ali malaun, atiu na kami pasibayu king obra potang sumabug ing gera king Europa king 1939. Magbakasyun kami king Baguio king 1940 potang sinakup da reng hukbung Aleman ing Holland, Belgium at France. I Henry de Vries, a gumugul pilan a banua king obrang misyonaryu king Mindanao, atiu ya king kabilang gilid ning duplex. Linub ya ban pakiramdaman ding balita king radyu at mangasabik ya talaga, uli ta, bilang taga-Holland, balu na ding dakal a lugal a sasabyan da at atin yang kamaganak king pilan karela.

Kaibat mu ning pamanlako da reng British ibat Dunkirk, king pamanalbe ku king Santol Sanitarium, makisabi ku king metung a paring Amerikanu a pasyente karin. Sinabi na ing isip na a ing Britanya mewala ne at manalu ya i Hitler. Sinabi ku a nung pagisipan na ing Biblia at ing kasaysayan, akit na a mali ya. Agyang king panaun a iti, ing Israel bilang bansa inabang ne ning Dios king gilid, dapot tau Na la pa murin, "uli ta ing tumipa kekayu, tinipa na ing balang ning mata Na" (Zech. 2:8). Ing ninumang pinunu o bansa a mamagusig kareng Judiu, king kauli-ulian tiniis da ing bunga na. Nung mas mayap yang magaral king kasaysayan i Hitler, nanu pa kaya king Biblia, malamang ali ya mebagsak king makanyan kapapayak a pamakatalu.

King kaduang kalahati ning 1941, dakal a sundalu ing datang king bale mi. Dakal a beses atin lalaki ibat kareng cruiser a tinigil king Manila para king weekend. Abalu mi a ding barkung Amerikanu a manawid king Pacific makabantay (convoy) uli ning lalung lalakas a pamikalaban kareng Amerikanu king Japan. King kayumpisan ning Disyembri 1941, abalu mi a lalung mirap para kareng sundalu ing makakuwa pass a bengi. Atin atlung mayap a Kristianu king USS Astoria a datang keni. Ing cruiser a iti kaibat pelubug king labanan king Coral Sea, at adwa kareng lalaki a reta milubug la kayabe ning barku. Ali mi abalu kanita nung makananu kakulang ing pamagsadia ning Amerika para king gera king Pacific king panaun a ita.

Ding lalung mahigpit a patakaran pepaugaganan de ding pilang lalaki a datang king bale mi king weekend ning Disyembri 6 at 7. Metung kareng lalaki, i Ray Harper, mag-obra ya king Cavite Navy Yard a mag-encode mensahi. Atin yang kotse a nung kapilan iyabang na kekami. King Domingu a ita, kabang

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

lalako ne, ngana na, "Dalan ku ing kotse ban pa-grease-an. Ibalik ku ya king Lunes. Nung atin mayari, mas mayap nung atiu ya keni." Kaibat, abalu na a malamang mesabi na ing labis, lumagu yang lumako a ali simbatan ding kutang mi. Ali ne mibalik kapilan man.

King almusal ning Lunes king abak, Disyembri 8, apakiramdaman mi a binomba ne ning Hapon ing Pearl Harbor king abak mu ing ita (oras ning Manila). Iti ing kaludyan—gera; kapilan na kami abutan? Kabang dadalan ku ding anak king eskwela, pepaalala ku kareng lalaki a malamang pauli de ding estudyante at dapat dang kuanan i Rose king eskwela na at pauli la agad. Ing iskedyul ku mumunta Taytay ban mag-obra kayabe ding pilang estudyante king lugal ning Philippine Keswick Conference. Uli ta sumabug ne ing gera, ala nang conference, anya pepalako ing pamag-obra. Ali malaun, apakiramdaman mi a atin bomba a mibagsak king Baguio. Bayu ya ing ugtu, ding grupu da reng eroplanu inatake da ing Clark Field, sakto king panaun a mibalik la ding eroplanu ibat king reconnaissance. Ding eroplanu magpakarga la gasolina at ding piloto mangan lang ugtu. Kulang lang mekalipad bayu la mesira. Ding bomber maghintay la pa king utus ban atakean ding base king Formosa. Pagisipan mi nung nanu ing mayari kang Jesse Miller a atiu ya kanita king Clark. King bengi a ita, binomba da reng Hapon ing Nichols Field, at ibat king awang ning kuartu mi akit mi ding pamanyabug.

Kaibat a sinira da ing kayabakan kareng eroplanu ning U.S., datang la ding Hapon king mahigpit a pormasyun, kadalasan malapit ugtu. Ibat king norte, lumiku la pa-kanluran king babo ning lugal mi at lumbas la paba ban bombaan ding barku king Manila Bay at lagus king Bay pa-Cavite Navy Yard. Ing anti-aircraft fire mi ala yang masyadung silbi, uli ta kulang ing kakasan at abut na. Kabang lalawe kami metung a aldo, apakiramdaman mi ing sitsit ning mibabagsak a bala at linukmu kami king yutang. Malamang anti-aircraft a ali sumabug a mibagsak king katabing lote. Balang bengi, buung blackout. Ala mang talagang siguradu nung nanu ing dapat gawan, dapot ing propaganda da reng Amerikanu, makadalan ne ing tulung. Anya, uli ning kamangmangan mi, isip mi ali malaun ing labanan mibalik ya laban king kalaban.

Malapit king pamangangga ning Disyembri, tinanggap ku ing tawag ibat king metung a dating

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

misyonaryu ning ABWE, i Capt. Skolfield. Mibalik ya king U. S. Navy at makadestinu ya king Cavite kabang binomba de. Ligtas na ing pilang suplay at dinala na re king metung a apartment king Manila. Sinabi na kanaku a kuanan ku ing pilan karela, at binie na ing aliwang suplay kareng misyonaryu ning ABWE. Kapamilatan ning pamipunu king kotse adwa o atlung beses, inilipat mi ing pilan kareni king bale mi. Metung a bage, isip mi metung yang 100-pound a sakung asukal, dapot kabang binuklat mi, asin ya pala.

Makapasalamat kami talaga kareng suplay a reti uli ta binuklat mi ing bale mi para kareng pilang misyonaryu a mekawani king Manila. Ding pilan, lalako la sana ibat China at keni mu la miyabut. Ding aliwa, sakay la kareng barku a mumunta India dapot meabutan la keni. Sinabi da karela a lumsad la, uli ta lalakad ding barku pa-lugal a ali balu. Pepaintulut da a pirman ding release, makapanatili mu sana la king barku, a sarili dang panganib. Ali da pinayagan, at linayag ding barku kayabe ding kaban da. Kaibat ning gera, abalu da a ding kaban da ligtas lang datang king Australia at makatagu la karin. King metung a panaun, 13 kami king bale mi; anya kesa sundalu, ding misyonaryu a reti ing atiu.

Kaibat ning Pasku, ding hukbung Pilipinu-Amerikanu umurung la pa-peninsula ning Bataan. Inabaliwan da ding pekamaulung dalan king lebut ning Manila, at atin pilang bus a milabas malapit kekami. Ding tangke ning langis king Pandacan pesunug de ban ali la kuanan da reng Hapon. Ding suplay militar ning U.S. a ali malyaring dalan Bataan pepabuklat de para kareng Pilipinu. Apakiramdaman mi a atin pilang lalaki a kinuwa ing metung a maragul a kahun, isip da mamalan ya, dapot akit da a ing laman na ing labi ning metung a Amerikanu a maghintay a ipadala. I President Quezon at ding pilang pinunu ning gubyernu ning Filipinas, kayabe nang Gen. MacArthur at ding staff na, mekad la Corregidor Island king pasbul ning Manila Bay. Ing kuta a iti mepagawa ban labanan at itaboy ding mananakup ibat king China Sea, dapot kulang ya ing labanan na ibat king kaburi.

King Eneru 1, 1942, pepahayag dang open city ing Manila, ban ali ya abutan ning labanan ing siudad at ban ali mamate ding sibilyan. Ing

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

pamambomba da reng Hapon kayabakan king target militar. Dapot kabang bobombaan da ding barku king Ilug Pasig, tinamaan da ing metung a maragul a pisamban da reng Katoliku Romanu. Mayap yang ginamit king propaganda—ing paganung Japan a alang pakialam kareng Kristianung Pilipinu! Ing propaganda a iti malamang atin yang epektu kaibat king pamanibusan kareng misyonaryu king Manila ibat king internment. Uli ning pamanlunsad da reng Hapon king Lingayen Bay, king norte ning Manila, at king Atimonan, king timug ning Manila, ding pilang dayuhan mekad la kareng lugal a dapat pamanlakuan (evacuation points). Ding pilan kareng misyonaryu mekad la Baguio, dapot pipasyan mi a lalung mayap a manatili kami king bale mi at iyabang mi king Ginu ing kauli-ulian.

King Eneru 2, akit mi ing metung a trak a punu sundalung Hapon a milabas king kanto malapit kekami. Pipasyan mi a manatili kami mu at maghintay nung nanu ing mayari. Metung a dating katulung mi king bale ing datang dala ing metung a sakung arina ibat king bodega a pepabuklat ning may-ari para kareng Pilipinu. Dakal a panaun ing inyabang mi king pamanalangin a misasabe bilang grupu kareng aldo a reta. Ing Psalm 46 migiang pamamakalma kekami kabang abalu mi a “Ing Dios ing kekatamung saklolo at kakasan, metung a tulung a atiu ya agad king kagipitan.” Metung a gatpanapun, akit mi ing metung a trak da reng Hapon a lalapit king dalan mi. Kabang lumapit ya, linakad ku pa-pasbul, isip ku a bilang ulu ning bale, aku ing dapat mumunang lumapit karela. Tuluy ya ing trak a ali tumigil. Metung a bengi, ing Pilipinung kalapit-bale mi ibat king kabilang dalan datang ya at sinabi na a akit na king aldo a ita ding Hapon a tuknang kanita king katabing bale, at sinabi da kaya a datang la ban kuanan kami. Sinabi na a magtagu ku kayabe na o mumunta ku king probinsya, dapot ali malyari deting isip a reti. King pamagbasa ku, ing Jeremiah 15:21 migiang tunay a pamagpalakas lub, “Iligtas da ka ibat king gamat da reng masama, at tubusan da ka ibat king gamat da reng makatakut.”

Ing katabing bale atiu ya kanita ing metung a Hapon a makaasawang Pilipina. Lipat la karin kabang lipat kami muli king 1937, at mayap la talagang kalapit-bale. Kaibat, lipat la king aliwang bale at ing lugal da kinuwa ning metung a grupu da reng kabataang lalaking Hapon a mag-obra kareng bazaar da reng Hapon king balen. Balang abak, mag-calisthenics la bayu mag-obra. King kabilang dalan ning San Juan Chapel, atin metung a Hapon a menupa bale. Dakal a panaun ing inyabang na king pamaglibut, anti mu

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

maglaru ya golf. Adwa mu deti kareng alimbawa nung makananu ding Hapon pepalub da ding militar at espiya kareng mayalagang lugal.

Ing dating kalapit-bale mi, i Mr. Imamura, mitalaga ya bilang tete (liaison) king pilubluban da reng pulis Pilipinu at ding pamunuang militar a Hapon. King metung a panaun kaibat king pamanakup, mekad ku kaya ban dapitan ing tulung na tungkul kang Mrs. Bomm, a dinakap de king metung a bengi at dinala de king Fort Santiago. Kabang maghintay ku king lual a opisina na, apakiramdaman ku yang magbie karaniwang propaganda da reng Hapon, at mekalakwan ing lub ku. Linual la ding pilang sarhentung pulis a Pilipinu, at pepalub na ku ning receptionist king opisina na. Dakal ya ing kayapan na, ngana na, "Ding bansa tamu atiu la king gera, dapot ikata kaluguran ta." Atin aliwang panaun a dinapit ku ing tulung na, dapot king bale na ku mekad. Mumunta ku potang madalumdum ne, king pasbul king kaburi. Metung a bengi linual ya king kusina ban makisabi kanaku, samantalang king sala na, ing pekamatas a heneral da reng Hapon ing bisita na!

Ing Santo Tomas University lalung malagad ing kasaysayan na kesa king Yale o Harvard. Ing lugal ning unibersidad a iti ning Katoliku Romanu kinuwa de bilang internment camp. Ding sablang "enemy alien" dapat lang datang karin bayu ya ing Eneru 15, anya inantabayanan mi angga king tauling aldo. Linulan mi ing adwa o atlung "carretela" (ing karaniwang kalesa a Pilipinu) at linakad kami, iniwan mi ing grupu da reng mananampalataya a manangis. King Santo Tomas, atin komite da reng Amerikanu a mamuntuk king kampu king pamanyakup da reng Hapon. Mipila kami ban punan ding form tungkul king bale, kotse at pera mi. Kabang abalu na a misyonaryu kami, ngana ning Amerikanu a mamuntuk, "Ikayung misyonaryu ilipat da kayu king aliwang lugal ngeni; karin yu na mu punan ding form." Ing tutu, ibusan da kami na bilang house prisoner, anya ala kaming pinunan a form. Uli kaniti, ing kotse mi metung kareng kulang a ali kinuwa. Kaibat, uli ta ali mi agyang gamitan, pemaldi mi ing battery at ding gulung. Kanita atin buring sumaliw king kotse. Dinala lang gulung, at metung a bengi tinulak mi ya adwang block pa-bale ning kalapit. Kaibat mu a pepalub mi king aliwang garahi, milabas ya ing kotse ning patrol da reng Hapon!

Kabang maghintay ku king Santo Tomas king aldo a ita, tinawag da ku king metung a opisina

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

nung nu da ku ikutnan tungkul kareng pilan a ali pa sumuku. Mekapainawa ku uli ta ali ku balu nung nokarin la. Atin ku muling pamagkataun a lawan ing listaan da reng misyonaryu a tinipun da reng Hapon. Anti mu kumpletu ya, at mibalaga ku a makalista kami bilang "Plymouth Brethren," uli ta ali mi gagamitan ing tawag a ita. Kakaiba para kanaku a king buung panaun ning pamanakup, ali la kapilan man dinapit ding Hapon ban lawan agyang ding pasaporte mi.

King gatpanapun mu ing ita, ding sablang misyonaryu, Katoliku Romanu at Protestante, tinawag de ban pakiramdaman ing metung a talumpati ning propaganda. Sinabi da kekami ing kayapan ning lub da reng Hapon, a datang la Filipinas a pareu ing sangkan anti kekami, ban tulungan ding Pilipinu. Ibusan da kami ban mumunta king bale o institusyun mi at bibyan da kaming utus. Paintulutan da kami mu lumual para king serbisyu ning pamagsamba, para king pamagpagamut at king kailangang pamamili. Kailangan mi lang pakit king "Religious Section" ning hukbung Hapon, a ila ing makaobligasyun kekami. Kaibat, bibyan da kaming metung a malutung armband a atin karakter a Hapon, a pamipakit a "enemy alien" kami. Metung para king balang pamilya, a dapat suutan potang lumual kami king bale. Ali malaun, migiang pamamendisyun deti. Abalu da reng Pilipinu ngeni a ali kami Aleman. Anya ali na kailangan makitawad king palengki uli ta ibie da kekami agad ing pekamayap a halaga. Atin labis a bage a ipalub da king basket mi, at agyang metung a beses, atin perang mangagtagu nang ipalub king gamat ku ning metung a ali ku balu.

Anya king bengi mu ing ita, atiu na kami pasibayu king bale. Ding mananampalataya king San Juan masaya la talaga uli ta agad dang ibusan kami. Ipekalupa da ya king pamanibusan kang Pedro ibat king piitan! Ibusan da kami a ala kaming pinirman a pahayag o ali kami pemangaku nanu man. Ding pilan ali makanyan kapalad. Ding pilang pinunu ning denominasyun tinawag la ning Religious Section at inutusan dang pirman ing metung a pahayag a makasadia. Ding pilang pinunu, kayabakan karela liberal ing pamanlawe king teolohiya, pinirman de. Dapot ding pilan, anti kang Mr. Fonger ning American Bible Society, i Mr. Ed Bomm, at i Dr. Santiago Cruspero (metung a Pilipinu) ning ABWE, ali la pepayag a ikompromisu ing patutu da bilang Kristianu. Ding Amerikanu a reta pigkulung de king Fort

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Santiago, a bantug uli ning kakulangan at pamanyakit. Ding opisyal ning Religious Section dinalaw da ding pilang pisamban ban pakiramdaman ding sermun king Domingu. Uli ta malati kaming grupu at atiu kami king suburb ning San Juan, ali da kami dinalaw.

Metung kareng misyonaryung Baptist ing melakwan uli ning sakit king Baguio Camp, anya ing pisamban a pastoran na king Manila megdaus yang memorial service. Angga king tauling minutu, pag-asan da a ibusan de i Mr. Bomm para kaniti. Anya potang malino ne a ali ya datang, pakisabian da ku a aku ing manalili. Mayap a tinulung ing Ginu king pamamie ning bagay a mensahi agyang mababa ing panaun ning pamagsadia. King aliwang panaun karin, kabang tumalakad ku ban mangaral, atin pilang opisyal a Hapon a linub. Ali malaun, tinawag da ku king Religious Section at ikutnan ku ning pinunu karin nung buri kung ipauli (repatriate). Isip ku kayabe ya ing pamilya ku, dapot ala lang sinabi tungkul karela. Ali ku tinanggap iti, uli ta atin aliwang mekawani keni uli ning gera. Ila ing dapat mumuna, at ding pilan apakalako la pin pa-Shanghai ban sumake king barku ning evacuation, ing S. S. Gripsholm. Kabang abalu na a taga-British Columbia ku, sinabi kanaku ning pinunu a king Fraser River valley ning probinsya a ita ya miragul.

Balang domingu kailangan mi lang magpadala report tungkul kareng gagawan mi—nanung serbisyu ing pemakidaluan mi at aliwa pa. Nung tinuru kaming klase o mangaral kami, kailangan ming ibie ing paksa ning mensahi mi. Metung a domingu, pepadalan da kung sulat, a sinabi da a mangaral ku king metung a Domingu at dinapit dang kopya ning sermun ku. Ali ku ugali ing manyulat sermun, outline mu. Uli ta king Tagalog ku mangaral, tinype ku ing mensahi ku king Tagalog, siguradu ku a ali da ya aintindyan! Ali malaun, atin pasibayung dapit para king kopya ning sermun ku, at “nung king Tagalog ka mangaral, pakibie mu pin ing pamamalis king Ingles.” Uli ta buri da talagang basan ing mensahi ku, pipasyan ku a ibie ku karela ing dalan ning kaligtasan a malino talaga.

King panaun a ita, iimbitan da ding sari-saring mangangaral a Pilipinu ban magbie malating mensahi king radyu king Domingu abak. Siempre, pilitan da a ila mu ing mamayag king mensahi bayu ya i-air. Pakisabian de

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

i Dr. Cruspero a magbie mensahi, dapot ali da tinanggap ing mumunang manuscript na. Pepangiti na ku a i Dr. Cruspero ikutnan na ing payu ku, aku a metung a "enemy alien." Buri nang gamitan ing pamagkataun dapot ali na ikompromisu ing panalakad na para kang Cristo. Linawe mi ing manuscript at gewa kaming pilang pamagbayu. King metung a lugal, binanggit na ing Empire State Building king metung a alimbawa. Kesa iti, ing metung a matas a building king Manila ing inyalili mi. Tinanggap da ing mebayung mensahi na.

Tuluy ya ing serbisyu king San Juan Chapel a regular, ala mu ing serbisyu king bengi. Siempre, ali paintulutan ding open-air a miting o ding klase para kareng anak king lual, o ing pamamie literatura. Atin kaming suplay a literatura. Uli ta kulang ing papel at ing balang klasing suplay, pemaldi mi iti bilang basurang papel. Ali duda a ginamit de bilang pamalut o pamagawa supot kareng palengki. Anya uli ning kakulangan king babasan, pag-asan mi a basan da reng tau agyang ing anti kaniting pamalut.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KAPITULU 14

Ing Pamanakup da reng Hapon

"Kaya ning Dios mamie lamesa king disyertu?" (Psa. 78:19)

"Sasadyan Mu ing lamesa king arapan ku, king arapan da reng kalaban ku." (Psa. 23:5)

Bayu la linub ding Hapon king Manila, apakapadala kaming cable kareng kapatad king New York ban pabaluan de a mayap kami kanita. Ala na lang balita tungkul kekami angga king Eneru 1943, potang ding evacuee king S.S. Gripsholm pepabalu da ing tungkul kekami. Mirap a panaun iti para kareng kaluguran mi, lalu na king indu at tata nang Anna. Metung a aldo, isip da melakwan ne ing indu na. Ing doktor (metung a mayap a Kristianu) ibat king kabilang dalan isip na tuki ne ya, angga king pansinan na ing malating pamikilus. Apakapukaw na ya pasibayu, dapot ngana na ing pekamayap a gamut iyang ing metung a sulat ibat Manila. Ding atlung kapatad nang Anna a babai mepadala lang malating sulat kapamilatan ning Red Cross king pamangangga ning 1944, dapot ali mi re tinanggap angga kaibat ning pamagkalaya mi.

Malapit atlung banua at kalahati a ala kaming tinanggap a sulat, nune metung mu ibat king Echoes of Service king Bath. Ali mi balu nung obat, dapot ding sulat ibat Britanya anti mu miyabut la, uli ta metung kareng kayabe ming manggagawa ibat karin tinanggap ya dakal a sulat. Ing kaludyan na kaniti, siempre, a buung meputul kami kareng karaniwang pibatan ning suplay mi, uli ta alang regalu a miyabut kekami. Kareng mumunang aldo, ding pilan kareng atiu king internment camp bibyan de ning pakete ning pamangan ibat Red Cross, dapot ali de binie kekami king lual; kanu, mabuklat ya kekami ding palengki keni!

Makananu ne inyabut ning Dios ding kailangan mi king panaun a mibie kami king sariling bale mi bilang house prisoner? Ding pilang tau keni binie dang regalu, kadalasan pamangan. Ding mananampalataya agyang tiniis da muli, binie da kekami. Nung kapilan, atin regalung datang ibat kareng ali mi pa balu. Apakapaldi mi muli ding pilang bage. Siempre, kailangan ming itagu iti kareng Hapon, dapot apakapaldi mi ing kotse at piano mi ampo ding aliwang bage. Kaibat, ding pilang Insik mepasabi lang pabiraman da kaming pera a alang interes angga kaibat ning gera. Mayap iti para karela uli ta anti yang

investment a bayaran king mayap a pera. Ala lang tiwala king pera da reng Hapon, a tawagan da "Mickey Mouse Money." Ding pilan karela ali na la tinanggap ing bayad kaibat ning gera.

Siempre, mausisa la muli ding Hapon nung nokarin ibat ing pera mi. Ding Pilipinu a tutulung kekami mapaghinalan lang tutulung king kalaban. Metung a gatpanapun, dinalaw da kami ning metung a opisyal a Hapon at metung a sundalu, kayabe ning metung a pulis a Pilipinu. Mayap pa, atiu kaming sablan king bale kanita. Malino a buri dang abalu nung ninu ing tutulung kekami. Ing pamagsalita kapamilatan ning interpreter mamie dangal karela. Inumpisan dang mangutang king Tagalog, a ing Pilipinu ing mangutang kekami king Ingles. Inalis ku ing angin king layag da kapamilatan ning pamanyimbat ku king pulis king Tagalog. Ngana da, "O, mamagsalita ka Tagalog!" Ali sana mayap a sabyan ku a malamang mas mayap ku pang mamagsalita kaniti kesa karela. Ikutnan da nung makananu kami mabie. Tinuru ku ing tanaman mi, nung nu kami mitanam kamuti at kalabasa at aliwa pa. Ing tutu, ali ya masyadung mamunga, dapot isip ku ali ne kailangan idagdag ing balita a ita. Malino a ali ya sapat iti, anya ikutnan da, "Nanu pa?" Sinabi ku a ding pilan kareng membru mi tutulung kekami. Makasadia ne ding lapis at papel—"O, ninu la?" "O, ali ku la agyang sabyan ing sablang lagyu da—dakal la." "Pilan ing ibie da keka?" Inyabang ku ing panaun king pamagsaysay nung makananu ding sari-saring tau (alang lagyu, siempre) binie da ing pilang mais, kulang a bias, o pilang ebun. Ali ku sinabi karela a ing kalapit-bale ming Hapon metung a beses pepadalan na kaming pakete ning manyamang pamangan! King kauli-ulian, malino ne a ali ku ibie karela ing ninumang tiak a balita. Kabang lalako ne la, kinuwa ku ing metung a Bayung Tipan king Hapon a pepadala kekami malaun ne. Pepaliwanag ku king opisyal a malagad ne kanaku, at uli ta ali ku ya agyang basan, masaya ku nung kaya ne. Malino a akilala na nung nanu ya, at atin yang sinabi king Hapon kareng kayabe na a anti mu pepangiti na la. Dakal a beses pagisipan ku nung nanu ing mayari king Bayung Tipan a ita. Inyabang mi ne mu king Ginu.

King dakal a paralan, kinailangan ming magpaparalan. Atin pilang tau ning Navy a mangabang labis a maputing uniporme king bale mi. Itagu mi re king

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

lugal king lalam ning bubung ban ali la akit da reng Hapon. Kabang milabas ing panaun, gewa mi lang imalan a malyari ming suutan. Ing shorts kesa king malagad a salual metung a paralan ning pamamipun.

Ali malaun, alang arinang trigu a malyaring sumaliw. Ing arina ning bias o ing kamoteng-dutung (cassava) ali la pareu ing pamanyimbat king lebadura. Mekakuwa kaming lebadura uli ta atin pang serbesirya a mag-obra. Atin kaming gilingan ning mais, a ginamit mi ban gawan ing corn meal at arina ning bias. Ginamit de nang Len at Ken ban gawan ing peanut butter at ipaldi re. Balang bengi, kakayuran mi ing lubi at pipigan mi ban kuanan ing gata. Ing mekawani kaibat ning pamipiga piritu mi kayabe ing asukal, at mamie ya lasa at sustansya kareng cereal at pudding. Isip mi mayalaga a atin gatas i Rose, anya sasaliw kaming gatas ning damulag (carabao) ibat king metung a anak a lalaki balang abak. Lalung dakal ing kita na uli ta pepalabnaw na ing gatas kapamilatan ning danum.

Kayabe ing metung a kahun king kaburi ning bisikleta ku, mamili ku king downtown Manila. Potang mesira ne ding gulung, mayap ding Pilipinu ing gewa lang gulung ibat king gilid da reng matuang gulung ning kotse.

Ding sablang radyu pepadala de ban inspeksyunan at bayuan ban ali na akasagap short-wave. Ing bale mi milebut ya kareng baging para king lilim. Pengabit mi ing kawad (wire) a milebut king bale kilub da reng baging. Ing metung a malating dulu na linual king metung a butas king gilid ning bale. Balang bengi, ikabit mi ya king radyu mi kapamilatan ning malating kawad. Kayabakan a bengi, alas 10 bengi, akasagap kami ning programang balita king Ingles ibat Free China. Uli kaniti, abalu mi ing pamanulung ning gera. Ding programa da reng Hapon ali mapagtiwalan king katutuan. Kadalasan, isip mi kabaligtaran ya ing sasabyan da. Ing pahayagan king Tagalog lagyu na “Taliba” (Bantay). Ding newsboy mamuyu la, “Taliba! Balitang baligtad” (Bantay! Balitang kabaligtaran).

Metung kareng sasaliw peanut butter kang Len dating radioman. Itagu na ing shortwave king bale na. Ding buod ning mayalagang balita tinype de kareng malating papel a onionskin. Potang ipadala nang Len ing peanut butter, pauli yang dala ing metung kareng papel ning balita a mangagtagu king hawakan ning bisikleta na. Metung a abak, kabang mumunta ya karin, pepatigil de ning metung a kaluguran at sinabi kaya a ding Hapon

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

linub la king bale ning radioman, akit da ing shortwave na, at dinala de king Fort Santiago. Malino a binantayan da ya malagad at dadakpan da ding tau a dinalaw king bale a ita. Malino a atiu ya i Len king listaan da, anya king metung a panaun ali ya magpakit. Ing militar a pulis ikutnan da ing metung a kakilala nung nokarin ya ing bale nang Len, dapot sinabi na ali na balu.

Metung kareng pamagsaya kareng aldo a reta iyang ing matsing a binie da kang Len. Dinala de ibat Bataan ning metung a tau a mekalako karin. Dakal a oras ning pamagsaya ing binie na, nune mu potang makalako ya at anti mu masaya yang lumagwas king pamanakup pasibayu. Mapasensya yang mag-obra king pilan oras king balang buklud ban makalaya. Datang la ding anak a lalaki ban biruan ya, mangalimbu lang manatili king lual ning abut ning lubid ning matsing. Metung a aldo, kabang tumalun ya king mamanyakit kaya, mebugtu ing lubid! Lumagu la ding anak a makatakut ing bilis! Ing manyaldi bunga milabas ya king matsing a anti mu matudtud, dapot potang tinalikud ne, kulang ne metung a saging. Pepagamit nang Len ing matsing na king metung a kaluguran king pilan aldo. Kabang ala ya, tinawag ya ing metung a kalapit-bale ban sabyan a ing matsing nang Len atiu ya king lote da. Ali ya kang Len nune metung a malapit pareu, anya atin kaming adwang anti kaniti. Malungkut ya, ing kaduang matsing mepus ya agad ing bie na. Mipulupul ing lubid na king batal na, anya potang tumalun ya, mete ya.

Nung kapilan, dalawan da reng anak ding kaluguran da king lugal king bengi. Metung a bengi, pepatigil de ning pilang Hapon i Len at inutusan de a pakit king opisina da king abak a susunod. Ding Hapon kadalasan ali la lumual masyadu king bengi, at potang lumual la, kapilan man grupu. Makapanganib nung metung o adwa mu! Ali ku apakayabe kang Len, uli ta kailangan kung pakit king Religious Section king abak mu ing ita. I Anna ing mekayabe kaya, at pepaalala ku karela a ali la magbie ninumang balita, simbatan da mu ding kutang. Kabang ikutnan de nung obat malibut ya king bengi, sinabi nang Len a linual ya ban mag-ehersisyu kapilit bayu ya tumudtud. Kabang lalawan da ding rekord na, pansinan da a British ya dapot king Filipinas ya mibait. “Pilan beses ka ne mekad Britanya?” Sinabi nang Len a ali ya pa mekad Britanya kapilan man. Ali la kapilan man kinutang tungkul king pamakad U.S. o Canada, at anti mu

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ali da kapilan man inisip. Sinabi da kaya a pauli ne ya—mayap ing mag-ehersisyu dapot ali king bengi uli ta dakal a masamang tau king lebut. Ing pamagligtas a iti siguradu a simbat ya king panalangin.

Metung kareng kaluguran mi a dating metung kareng estudyante ku king Biblia, i Mr. Max Atienza, sinabi na kanaku a atin yang pamikabit kareng gerilya. Nung ibie ku kaya ing listaan da reng sundalu a balu mi, pangasan nang abalu nung nokarin la ngeni. Ala kaming balita tungkul king kayabakan karela. Atin kaming apakiramdaman tungkul kang Virgil Wemmer. Metung a gatpanapun, kabang ibalik ning mamipalaba mi ding malinis a imalan mi, adwang dalaga ing datang king pasbul. Kabang pepalub ku la, anti mu ali la buring sabyan ing sangkan da angga ali linako ing mamipalaba. Kanita, sinabi da kanaku a mag-obra la kareng Hapon king metung a talyer ning kotse king Manila; atin muling pilang bilanggung Amerikanu (prisoners of war) a mag-obra karin. Binie da kanaku ing metung a malating sulat ibat kang Virgil. Ikutnan ku nung malyari dang ipalub a mangagtagu ing ninumang bage para kaya at king aliwang lalaki a binanggit na. Subukan da ding malating pakete. Ali la paintulutan makisabi kareng POW, dapot ing metung a kayabe dang mag-obra iyabang na ing bage king kasilyas at sinyasan ne i Virgil a lumub ya potang lumual ne ya.

Kabang makanyan, sinabi nang Max Atienza a metung kareng kontak na dinakap de ning Kempetai (pulis da reng Hapon), anya ali na balu nung atin kaming balita o ala. Dapot kaibat ning pilan panaun, mibalik ing listaan a tinype ku, a atin notes tungkul king kayabakan kareng lalaki. I Jesse Miller kanita mag-obra ya king pamagawa ning airfield king timug mu ning Manila. Kaibat dinala de king Japan at mag-obra ya karin angga king pamanibusan kaya kaibat ning VJ Day king Agostu 1945. I Ray Harper atiu ya king Puerto Princesa king Palawan. Karin, ding pilang bilanggu pinili de ban ipadala Japan at ding aliwa manatili king Palawan. Kayabe ya i Ray kareng tauli, dapot pigpalit ya king metung a lalaki a isip na mas ligtas a manatili king Palawan. Ding pilan kareng barku a magdala bilanggu pa-Japan tinorpedo de ding submarine ning U.S. a ali balu a atin Amerikanu king barku. I George Wightman, anak ning kayabe ming misyonaryu, metung kareng mete king paralan a iti. Ligtas yang datang Japan i Ray at kaibat ibusan de karin kaibat ning VJ Day. Ding bilanggu a

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

menatili king Palawan, potang malapit ne ing pamagkalaya, pepalub de king metung a kweba at pinatayan dang sablan ding Hapon.

Balu mi ing gagawan da reng gerilya. Ali mu laban kareng Hapon, nune laban muli kareng Pilipinu a tutulung karela. Ding tauli kadalasan pepaalala de a tumigil la o tiisan da ing bunga na. Malapit adwampu kareng anti kaniti ing pinatay da reng gerilya king San Juan mu. Metung karela tuknang adwang block mu ibat kekami, at ing asawa na metung a beses pepadalan na kaming pamangan. Metung a aldo, akit ku ing metung a Amerikanu a sakay kabayu a linub king San Juan. Atin panaun a ing metung a gerilya lumapit ya king metung a lalaki king downtown Manila, binaril ne king aldo mu at kaibat mewala ya kilub ning dakal a tau. King kayumpisan ning 1944, akit mi ing metung a kopya ning LIFE magazine a malukut ne, at mekakuwa kami muli ning pahayagan ning metung a malating balen. Ala kaming balu tungkul king ninuman king malating lugal a ita, dapot binasa mi ing buung pahayagan. Ding halaga kareng anunsyu, ding pahayag tungkul king pamibait, kasal at kamatayan, sablan mibie kekami ning malating balu tungkul king bie king panaun ning gera king U.S. King kayabakan kareng anti kaniting bage a dinala da reng submarine ning U.S., makatatak ing bantug a amanu nang MacArthur, “I shall return” (Mibalik ku). Anti king pamipalakas at pamipanatili king pag-asa da reng Pilipinu ning pangaku a iti, makanyan muli ding pusu tamu mipapalakas uli ning pangaku ning Metung a lalung maragul, “Datang Ku pasibayu.”

Dapot deta ding aldo a apag-aralan ming maging maghinala at mangalimbu. Mayap ing ali magsalita masyadu, nune mu kareng pekamalapit a kaluguran. Anya ali kami madaling magbahagi king mayap a balita tungkul king gera a miyabut kekami. Ali kami kapilan man siguradu nung ninu ing talagang mapagtiwalan mi.

Uli ning malalang kakulangan, megdagul ing pamanakaw at aliwang krimen. Ding anak kakapan da king pitak ning kanal ding bage anti king paku, turnilyu at bolt. Kaibat a dinanuman, malyari dang ipaldi kareng flea market. Apag-aralan da reng tau a bantayan ding imalan da king sampayan ban ali mewala. Ing kawayan a ipalub kapamilatan ning awang a atin rehas metung a paralan ban kuanan ding imalan. King bengi, ding lalaki manikyat la king poste ban putulan ing kawad ning kuryenti. King lugal mi, megbuu lang grupung vigilante. Ing ninumang hinala tungkul king magnanakaw magpatunug ya alarma, at ding sablan

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

isindi da ding ilaw da samantalang ding lalaki lumual la dala ding “bolo” (machete) at flashlight. Agad melati ing krimen king distritu mi. Metung kareng misyonaryu mi king China a tuknang malapit, inagaw de ing pitaka na king metung a aldo.

Ding sablang iti kabaligtaran ning kalagayan bayu ya ing gera, potang kulang-kulang ing krimen. Iyabang mi ing bale mi a alang tau, mabuklat ing buung ground floor, at alang mawala. Ding hold-up at pamanagaw pitaka bihira lang mayari, dapot binayu ning gera ing sablang iti.

Mibalik la Palawan ding Sutherland bayu mu sumabug ing gera. Alang balita tungkul karela a miyabut kekami angga kaibat ning gera. Linako la king bale da king Brookes Point at magtagu la king bunduk. Ali la apakasuku bayu ya ing deadline uli ta alang Hapon king lebut a malyari dang pakisukuan. Anya pilitan dang malipat-lipat lugal at nung kapilan mangagtagu lang lulub king Brookes Point potang atin lang kailangan karin. Dakal a beses lang mesakit malaria, a laganap kareng lugal a ita. King 1944, misabe la ding pilang tau ning U.S. Navy ibat king metung a submarine a mesira kareng danum a ita. Deting lalaki tinulungan de ding gerilya at apakisabian da ing headquarters king Australia.

King panaun mu muli ing ita, ing malating anak dang lalaki, i Alastair, atin yang sariling panalangin balang bengi. Kabang pilitan ne ning tata na, sinabi nang Alastair a dadapitan na king Dios a magpadala ya submarine ban kuanan la karin. Ali ya kapilan man megisip ding matua kaniti. Sinabi da reng tau ning navy karela a atin submarine a inutusan ban kuanan la king metung a bengi, at inimbitan de ding Sutherland ban makayabe. Makanyan ing pamagulisak potang, alang sapin at gisi-gisi ing imalan, makatalakad la king deck a asero ning submarine a ita. Simbatan ne ding panalangin nang Alastair. King headquarters nang MacArthur, agyang makaluya ya, pinilit dang kuanan kang Sandy ing sablang balita a malyari nang ibie. Paintulutan de a sulatan da ding kaluguran da king Scotland, dapot mabawal dang sabyan nung makananu la miyabut Australia. Ding aliwang kaluguran a misyonaryu ibat Mindanao pelual de muli king pareung paralan.

King isla ning Panay, metung a grupu da reng misyonaryung Baptist ing

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

megtagu king bunduk at gubat ning isla a ita. Agyang atin sundalung Hapon king lebut king sari-saring panaun, king Disyembri 1943 mu da akit ing pagtaguan da. Bayu mu ing Pasku, deting misyonaryu at ding pilang aliwa a mekisalikup kayabe da pinatay de ding sundalung Hapon.

Agyang mirap, apakakuwa kaming balita tungkul king pamanulung ning gera, lalu na king Europa. Metung a abak, kabang sakay ku king bisikleta ku pa-balen ban mamili, metung a Pilipinu a ali ku balu ing tinabi kanaku. Masaya ya talaga king balita a sinabi na, a ing Italy sumuku ne kareng Allied powers. King Hunyu 1944, apakiramdaman ku king balita ibat Kunming ing tungkul king pamanlunsad king Normandy. Agyang lagpas ne alas diyes bengi, kinailangan kung libutan ding pilang kaluguran ming misyonaryu king lugal ban ibalita ing mayap a balita.

Apakiramdaman mi muli a ali mayap ing kalagayan da reng Hapon, agyang atin propaganda da. Atin tanda ning lalung tensyun. Metung a mayalagang pamagbalik potang sinakup da reng Amerikanu ing Saipan. Uli kaniti, atin nang air base a malapit ban atakean ing Japan mismu. Mituki ya iti ning malalang pamakatalu ning Navy da kareng danum ning Filipinas. Para kekami, mabilis a mitas ding halaga. Ing metung a sakung bias mangabayad lagpas pitung dalan a peso. Siguradu a lalu pang mitas ing halaga. Dapot ing tiwala mi atiu king Ginu at kareng maragul talaga at mamalan a pangaku ning Amanu Na.

King kayumpisan ning pamanakup, metung kareng Pilipinung elder ing kinutang nung dapat mi nang itigil ing pamamayad king yutang ning kapilya. Uli ta balu ku a atin sapat a pundu para king susunod a bayad, sinabi ku a ituluy tamu angga mu ing Ginu ibie na ing kailangan tamu kaniti. Ing dating may-ari, asawa ning metung a hukom ning Supreme Court, mibalaga ya a ing kongregasyun apakapanatili da pa ing pamamayad da. Ding aliwang may-utang kaya tinigil da ne ing pamamayad. Pamagkataun iti para kareng elder ban magpatutu tungkul king kayapan at kakasan ning Dios agyang king mirap a kalagayan a reta. Kaibat, linapit ku king metung a Kristianung negosyanting Insik tungkul king pamagpabiram na ning pera ban bayaran ing mortgage. Ing asembleya pirman da ing metung a note ban bayaran nung kapilan la kaya, lalu na kaibat ning pamagkalaya.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Pepayag ya king kasunduan a iti at atin pilang bayad a mibie kaya, dapot kaibat ning pamagkalaya, binura na ing mekawaning utang bilang regalu na king kapilya.

Kaya ning Dios? Wa, talagang kaya Na! "Ngeni, kaya a malyaring gawan ing lalu at lalung masagana kesa king sablang dapitan o isipan tamu, agpang king kakasan a mag-obra kilub tamu, kaya ing kaluwalhatian king pisamban kapamilatan nang Cristo Jesus king sablang panaun, angga king alang angga. Amen" (Eph. 3:20-21).

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KAPITULU 15

Ing Bie king Internment Camp

“Makuntentu kayu kareng atin kayu: uli ta sinabi Na, Ali da ka kapilan man iwanan, at ali da ka pabayan.” (Heb. 13:5)

Metung a gatpanapun king Hulyu 1944, kabang dadalawan da kami ning metung a kalapit-bale a misyonaryu, akit mi ding pilang opisyal a Hapon a mumunta king bale ning aliwang misyonaryu. Ing bisita mi dali-dali yang linako king dalan king kaburi ban atiu ya king bale na nung dalawan de. Ali malaun, atiu ne ding ali mi pagnasang bisita king pasbul mi. Inutusan da kaming sablan a tumalakad king arapan da samantalang babasan da ing metung a pahayag, mumuna king Hapon, kaibat king Ingles. Ing kaludyan na, ali da ne apanatili ing kaligtasan mi uli ning laganap a kawalan ning batas. Anya para king sariling kaligtasan mi, ikulung da kami king internment camp. Karin bibyan da kaming “protective custody,” metung a mapalambut a salita a agad mi aintindyan. Dapat makasadia kami king alas nuebe king abak a susunod, balang metung atin metung a maleta dala ding imalan—ding sablang aliwa ibie da! Tinutul nang Anna a uli ta mesakit ing anak ming babai, ali mi talaga kaya makasadia king makanyan kabilis a panaun. Dapot tinigil na ing pamanutul na potang ing opisyal a Hapon pepabaling-baling na ing taldiri na king lalam ning arung nang Anna at ngana na, “Makasadia ka bukas king abak, o ali…” Lalung mayap a ya ing magbie ning tauling salita king anti kaniting kalagayan.

Kabang mekalako la, pepabalu mi kareng kapatad king San Juan. Datang lang dakal ban tulungan kami. Ding gamit, kasangkapan at libru mi agad dang dinala king bale da ban itagu. Buri da sanang ubusan ing bale; dapot uli ta ali kami dapat mangalis nanu man, pepakisabian ku la a iyabang da ding pilang kasangkapan king bale. King paralan a iti, ing kayabakan kareng sariling gamit mi ligtas a mibalik kekami kaibat ning pamagkalaya mi. Ing metung a orasan a eight-day a magtunug, metung kareng regalu king kasal mi, at ding pilang libru mewala.

King abak a susunod, datang ya ing trak ning army, a punu ne kareng kaluguran at kalapit-bale. Ing “metung a maleta balang metung” intindyan mi a maluwag, at agad ming inumpisan ilulan ding gamit king trak bayu la tumutul. Metung kareng kaluguran mi ing mekadala kekami ning metung a basket a bunga. Ding sundalu pepaugaganan de ing pamagsikap nang Anna a ilulan iti king

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

trak—"Alang pamangan!" Dapot balang beses, tinigil ya i Anna a lalung malapit king trak. King kauli-ulian, makisabi ya king metung a sundalu a anti mu lalung mabait. "Mesakit ya ing malating anak kung babai; kailangan na ining bunga." Malamang agyu na ing metung a malating anak a babai king bale na, linulan na ning sundalu ing basket, at tinuki ya ing asawa ku. King kauli-ulian, aku at ding anak kung lalaki menikyat kami king tailgate ning trak a sobrang lulan at mekakapit kami kabang miyuyugyug ya pa-Santo Tomas.

Karin pepalino da kekami a ala kaming pamagkataun a makisabi kareng kaluguran mi a makakulung ne karin. Ding paring Katoliku Romanu at madre, ampo ding misyonaryung Protestante, pepasikan de king gymnasium ban tumudtud karin metung a bengi. Pengasan da reng Hapon a magroll call at mipagayus king gulu, dapot ali la mekagawa. King mumunang beses, dakal a beses ali da apakiramdaman ing simbat potang tatawagan de ding lagyu. Kaibat a tinawagan de ing lagyu ning metung a madre adwa o atlung beses, atin sinabi a melakwan ne ya pilan bulan ing milabas. Kanita sinabi da a simbat kami kapamilatan ning pamipakit king edad mi. Tinawag de ing lagyu ning metung a Methodist a maputi ne ing buak, at king pekamakas a siwala na, minuyu ya, "64!" Iti ing menyabe king pamagtawa da reng tau, anya inabang de ing paralan a iti. Ali ku balu nung makananu da sinulat ding lagyu mi kareng karakter da, dapot atin kaming abalu potang tinawagan de i "Mr. Littlewood." Alang simbat. Linikuran ku ing kaluguran ming i "Chips" Smallwood at ngana ku, "Ika ing tatawagan da." Dapot ali ya simbat king "Littlewood."

Ing matigas a pisung sementu a alang kama at ding dakal a lamuk ali la menyabe king pamanatudtud king bengi a ita. Potang mangabak ne, pepipila da kami king hanay a apat at binilang de, kaibat linulan de kami kareng trak pa-istasyun ning tren. Kaibat binilang da kami kabang lulsad kami king trak. Mipila kami king siping ning tren—binilang da kami pasibayu. King tren—binilang da kami pasibayu malapit atlung beses. Malino a mirapan la king pamakakuwa ning pareung bilang balang beses! Makayamut para karela dapot makapangiti para kekami, agyang pengasan ming itagu ing pamagtawa mi.

King gatpanapun a ita, datang kami king lugal ning University of the Philippine Agricultural department king Los Banos. Atin malapit metung a libu at limang dalan a internee karin bayu kami, at ding malalagad a building

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

a mibahagi kareng cubicle mepagawa ne. Deting building makabubung lang dahun ning nipa. Atin pribilehiyu karin a ala kareng aliwang internment camp: malyaring misasabe ing pamilya. Ding magasawa misasabe la king metung a cubicle, kesa mipawani la kareng aliwang building. I Len at Ken atin lang cubicle a pilan a pasbul mu ing layu, at i Rose kayabe na ing anak a babai da reng Paget, ning Ceylon and India General Mission, king cubicle king pilubluban da reng kekami at kareng Paget.

Metung a komite da reng internee ing mebuu ban asikasuan ing kampu king pamanyakup da reng Hapon. Ding sundalung Hapon bantayan da ing hangganan ban siguradu a alang makalako at ban itaboy ding Pilipinu a masaya sanang magdala pamangan. Anya ding karaniwang internee alang tuwirang pamikabit kareng Hapon. Megbuu lang grupu ning obra ban ding sablang malakas atin bahagi king pamanyakup king kampu. I Anna atiu ya king grupu ning pamagsadia pamangan, a ing pekamaulung obra iyang alisan king bias ing kayabakan kareng uod, ulad at dutak. Mekipirma ku king maintenance, at metung kareng obra ku, kayabe ning metung kareng pari, iyang ing pamagawa ning dalanan king pilubluban ning adwang building, a makabubung nipa. Anya apag-aralan ku ing pamanabit ning nipa kapamilatan ning uway. Tinulung la ding anak a lalaki king kusina, dapot atin lang muling special a klase, at i Rose apakatuluy ya kareng pilan king leksyun na.

Kabang mangilan a bulan, mibukud ya ing pikabilan mi king kampu ibat king aliwa; at uli ta ikami ngan mangagobra king pisamban, ing pikabilan mi tinawag dang “Vatican City” o “Holy City.” Uli ta ing ospital atyu king aliwang dulu, metung a paralan ba kami makarakal karin iyang ipadala kami king ospital. Potang dinatang kanaku ing dengue fever, mekatagal ku karin mangilan aldo. Uli na iti, akasabi ke i Mr. Dayton at abie ke kaya ing mangilan a bage a pakisabi ning asawa na ba ke idala kaya. Ing obra na iyang pamamakal pamangan kareng Filipinu king gate. Kaybat, kinamit nang Anna ing beri-beri uli ning kulang a pamangan, anya kailangan neng munta king ospital ba yang tusukan. Ding vitamins a atin, makatabi la karin para kareng talagang mangailangan.

King mumunang panaun, makasaup ya ing pamangan, maski simpli ya. E ya mebayat iti, at e mebayat kulang ne talaga. Buri mi isipan

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

a potang atin pamanalu laban kareng Hapon king gera, pupunlan da ing rasyun mi. King kauli-ulian, mangabilang 700 calories ing kakanan da reng balang tau king metung a aldo. Ing "lugao" iyang bias a linutu king dakal a danum. Iti ing pekamaulagang pamangan. Paminsan-minsan, mamatayan dang babi—dapot e ya mekasaup kareng aduang libung tau. Minsan, atin tuyung asan at ebun a maalat. Ing danup, pamasarap na anggang ebun a medyu "maburuk" na. Sinubukan mi magtanam gule o anggang nanu mang bage a kanan. Kilid ning cubicle ning metung a kaluguran atin puno ning saging. Pinirito mi ing pusu ning puno at ding gamut king lanang ngungut a maburuk na. Ing lana akwa mi kapamilatan ning pamanggap rasyun a sigarilyu para ipalit. King malagad a panaun a atin kaming saging, pinirito mi pati ing balat at kenan me naman. Ibat king kampu mi, akakit mi la ding burul king lele a malagu at buring buri da reng puno ning saging at ngungut.

Kaybat, ing "middle wall of partition" (ing pader king pilatan) mikwa ya, at malaya na kaming makisalamuha kareng aliwa. E mebayat, melino ya ing pamagkaiba ning ugali king aduang bahagi. Kareng grupung relihiyosu, maski ali ngan mananampalataya, atin espiritu ning pamikaluguran, pamipakiramdam, at pamagbalang manyaup karing aliwa. Maski atin namang misyonaryu king aliwang bahagi, ing kayaliwan karela iyang samut-samut a grupu da reng negosyanti, propesyonal, kayabe ding tau king dalan, babaing mamaligya king katawan da, at mangilan a marinu ning barku pang-negosyu. Ing tension karela meniru kareng pamikamuan, pamamigsarili, at pamanyamantala kareng aliwa. Kaybat ning pamaglaya kekami, melino ya a atin mengamit pamangan o mamaligya kaya king makatakut a halaga, para king kaimut da.

Dakal a beses ikutang da kami nung ding mipipiit kayabe mi mas buklat king Ebanghelyu. Ala yang tanda a ding kasakitan pepalambut na ing pusu da reng ali meligtas. Karaniwang isip ita a ding sakuna ipaliku na la ding tau king Dios. Malyaring tutu iti king mangilan a kaso, dapot karaniwan e ya mipapalyari kanita. King Maragul a Kasakitan (Great Tribulation), sasabian da kekatamu, ". . . at kinayat da ding dila ra uli ning sakit, at nilait de ing Dios ning banua uli ning sakit at sugat da, at e la mepagsisi king gawa ra" (Rev. 16:10-11).

Metung a gusali ing mibukud para kapilya ning komite da reng

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

mipipiit, anya mitultuluy la ding regular a pamisamba at Sunday school. Ding Romanu Katoliku at Protestanti mibukud ing pamisamba da, siempri. Uli ta dakal la ding samut-samut a grupu, mibuo lang komite ba la mag-ayus kareng pamisamba at magsalisi kareng mangaral. Atin panaun a metung a liberal a mangangaral idiin na ing lugud ning tau king kapara na. King sarili kung pamanakit, masakit isipan ing lugud king Hapon a guard a atin dalang baril potang malakad ya king kilid. Minsan, inimbita ku ba kung mangaral king pamisamba king abak, at pinili ku ing pamagsalita tungkul king persona nang Cristo ibat king mumunang kapitulu ning Colosas.

Ding panaun a reti pamikataun ba mas akilala mi ing balang metung at igalang mi ding mangilan a e mi kaayun king teolohia. Ing Episcopal Bishop Binstead nakua na ing pamigalang mi potang boluntaryu yang sinaup king metung a emergency king pansamantalang ospital. Ing pamagkawani da reng bedpan kabang atin dysentery ali ya masayang obra. Ding Seventh Day Adventist tapat la kareng prinsipyu da—e la mangan babi, magbie la ikapung bahagi (tithing), at ibantay da ing Sabbath. Sinabi ku king metung karela, "E ku kaayun king mangilan kareng prinsipyu yu, dapot ange ku talaga ing pamamibie yu king paniwala yu." Mikasundu la i Len at i Ken kareng mangilan karela ba lang mag-obra king kusina king Sabadu, ba lang malibri king Duminggu.

Ing kayaliwan mekadala lang mangilan a libru para king sarili da, anya pigpasyan dang pisanan la ngan at ilagi king metung a library ba lang agamit ning sablang tau. Metung a gatpanapun, pagmasdan ku la ding libru kayabe ning metung a Anglican a misyonaryu ibat Hapon. Kabang pagmasdan na ing "Life of Christ" nang Papin, linawe ya kanaku at sinabi na, "Mayap yang libru iti dapot e mu ya ayayunan." Balu na nung nokarin ku makatalakad king teolohia. Karin ku ngan atin panaun at pamikataun basan ing trilogy a "Mutiny on the Bounty," "Pitcairn Island," at "Men against the Sea." Talagang mapalyari la reti, at ing kaduang libru ipakit na ing impluwensia at pamagbayu a dinatang kareng mekaligtas kapamilatan ning metung a kopya ning Banal a Kasulatan.

Ding mangilan kareng mipipiit a maestru mibie lang obra ba lang turuan ding anak, maski dakal a beses kailangan dang mag-imbentu uli ta ala lang libru at gamit. Metung kareng pari mitmu ya pakimalasakit king

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

pamanyaup kang Len king abanteng mathematics. I Rose, mekatagal a interesadu ya king pamag-sketch. Metung a gabi, atin malagu a talagang paglulu ning aldo. Ing banua mesaklawan da reng malambut a kulay pastel a pepansinan da ning dakal. Sinabi ku kang Rose a mayap nung malarawan me iti. Sinabi na, "Tatang, metung mu ing pintor a malyaring mamintura kaniti!" Ikutang ku, "Ninu ya iti?" Sinabi na, "Ing Pintor a kapipintura na pamu kaniti king banua."

Kabang atyu kami karin, ding imalan at sapatus mi lalu lang madadaral. Ding sapatus a atin kami e la mebayat, lalu na king panaun ning uran at putik, anya karaniwan "bakya" ing suksuk mi, ing sapatus a dutung ning Filipinu. Minsan, linual ku ing metung a pidasu ning dutung ibat king pader ning cubicle mi ba ku gawang metung a pares a "bakya" para kanaku. Atin panaun a mas masalese ing malakad a ala sapatus kesa king subukan dalanan ing putik a mag-"bakya." Metung a gatpanapun, dakal kareng lalaki ing dinala da reng Hapon palual ning kampu ba lang magputul dutung king burul king lele. Abalu mi kaybat a ibilang da reng Hapon ing alaga ning dutung a reti king listaan da ning gastus. Minsan, buri dang mag-obra kami para karela, at ibie da ing "maragul" a sueldung 25 sentimus king metung aldo. Ing komite mi pengilala na a ali kami sakup kaniti uli ning Geneva Convention. Ala yang kabaldugan iti kareng Hapon, dapot siguru inalan dang pamanaya king klasi ning obra a gagawan mi.

Sinabi ning metung a pari, "Talagang tatalim ing pamanakit tamu king RUMOR (sabi-sabi)." Tutu ya! Sabi-sabi a dinatang na la ding supply ning Red Cross king Santo Tomas Camp king Manila; a atyu la king istasyun ning tren king Los Banos; a atyu la king opisina ning Japanese Commandant. Sabi-sabi a minuli na ding Amerikanu! King bengi, atin mabanglang pamikamuan nung ing kulug at kildap king marayu iyang dagundung at kislap ning baril a maragul (artillery).

Mayap ta e mi naman milako ing pamanakit mi king HUMOR (kaluguran king biru). Sinabi ning metung a teologu, "Ing bie king kampu, gagawan na kekatamu a manggap. Makasadia tamung manggap anggang nanu—mumul a lugaw, bias a atin uled, danum a berde, mababaw a stew a ala karni—anggang nanung bage a aus dang pamangan. At metung ya iting gamut king allergy—migiwang lang lumang kasaysayan para kareng mipipiit."

Sinabi da a i Mr. Leith, metung a misyonaryung British, minali ya at akala na

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ing stew iyang mapali a danum at gewa yang tsa—anti mu talagang Ingles. E ya malyaring tutu ing balita a iti—e ya kailanman meging makanyan kapali ing stew!

Metung a babai a babasa king pamagtuturu tungkul king pamanyulat card pauli king bale, a dapat king Ingles o Nipponggo, dimdam dang sinabi na, "O, king Nipponggo ku isulat ing kanaku. Talagang matatas i Ima at i Tata king Nipponggo!"

Pamisabi a dimdam ibat king pilatan ning partition:
Mr. G. "Ali ku buring matudtud a makanyan kabusug ing atyan ku."
Mrs. G. "E ka magtukyab king atyan mu, mitikyang ka king gulut mu."
Mr. G. "Makanyan ku—dapot makadimut ya pa naman ing atyan ku king kama."

Dakal la ding Dutch a pari a dinala king kampu, at mibuo lang glee club. Anya paminsan-minsan, alis ing lungkut ning aldo-aldo kapamilatan ning metung a konsiertu. Atin mangilan a sinulat parody (pamanyalimbagu) kareng lumang kanta tungkul king kalagayan mi. Ing "They'll be Coming Round the Mountain when they come" iyang pekamalagung kanta. Atin yang sasabian tungkul king pamamatai king matuang bakang maitim (iyang buri mung animal a pang-obra) ba kami mabusug kapilan man. Ding pamamasaring tungkul kareng Hapon talagang makapasaya uli ta malalam la anyang e la apansinan da reng "ginu" a reti.

Kaniting aldo a reti, linabas ku ing metung a maragul a kagulu king espiritu. Marok ne ing balang aldo atin danup, dapot ing akakit ku ding anak ku a danupan at ali la manguyu—masakit ya. At ing akakit ku ding bitis at binti ning asawa ku a mamuntuk uli ning beri-beri, metung a sakit uli ning kulang a pamangan, metung yang karagdagang pamanubuk. Pepaitas mi ing pikabilan ning bitis king kama na ba mayap ing daluyan ning daya, at mamalagad yang munta king ospital para king tusuk a vitamins. Kanita, metung a bersikulu ing paulit-ulit a dinatang king isip ku, "Mangatwa kayu kareng bage a atin kayu" (Heb. 13:5). Anti mu e ke apalagan. King kalibutan ning bengi, megising ku at ing "Mangatwa kayu kareng bage a atin kayu" dinatang king isip ku. Dapot nanu ing atin ku a dapat kung pangatwan? Maskang atyan, masakit a asawa, danupan a anak, kulang a kaskas uli ning malat a timbang. Ing timbang ku miyababa king 105 pounds at ing asawa ku king 85. Ala kaming balu nung nanu ing mipapalyari king bale mi at kareng mangilan a ari-arian mi. Ala kaming pamisabi kareng kaluguran at kapamilya; ala yang siguradu a mabie kami pa pamaglual mi kaniti. Mangatwa kareng bage a reti? Makabanal ku pamu

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ba kung sabian ing pamanlaban king lele ning pusu ku, dapot anti mu ing Ginu sobra ya ing pakisabi na kanita.

Linabas king isip ku ing sinulat nang Apostol Pablo, "Mearal ku, nanu man ing kalagayan ku, a mangatwa king atin ku. Balu ku ing kabababan, at balu ku ing kasaganan: king nanu man a lugal at king sablang bage, meturuan ku ing mabusug at ing danupan, ing masagana at ing mangailangan" (Phil. 4:11-12). Ing pamanakit ku king lele iyang i Pablo apostol ya, metung yang Cristianung ali karaniwan, a ali ku; dapot kailangan kung arapan ing katutuan a sinulat nang Pablo ding amanung reti potang atyu ya king bilangguan king Roma. "Mangatwa kayu king atin kayu." Anti mu atin harang king isip ku a pipigil king bersikulu king bahaging iti. Ing "bage a atin kayu" anti mu kabawasan mu. Talaga, buri kung mangatwa—dapot e ya malyaring ipaliban anggang kaybat ning pamaglaya mi?

Ali! Kailangan kung aralan ing leksiyun ning pamangatwa karin mismu at king kalagayan a reti. Mitultuluy ya iti king mebayat a panaun anggang sinabi ku king Ginu, "Nung buri Mu a mangatwa ku, Ika ing dapat gawa kaniti, e ku kaya." Kanita, anti mu atyu na ku king kalagayan ba kung ituluy ing kabilang bersikulu, "uli ta sinabi na, 'E ra ka kailanman pabayan, ni lakwan.' " Ding amanung a kabalu ku na, ngeni migliwanag la king bayung lual. Ing Dios ali na pakisabi kanaku a mangatwa ku kareng bage, kareng kalagayan, nune king Sarili Na. E tamu kailanman mangatwa kareng bage uli ta pansamantala la mu at malawus. King mundu a iti, e tamu kailanman masiyaan king kalagayan tamu. Kang Cristo mu tamu manintun pamangatwa. Makanyan mearal i Pablo king masakit a leksiyun a iti—"Agawa ku ing sablang bage kapamilatan nang Cristo a mamye kaskas kanaku." Ing grasya Na sasaup ya kapilan man. Ing kapangyarian Na gagawang ganap king kabinan tamu. Anti ing lumang himnu king kayanakan mi, "I have Christ, what want I more" (Atin ku Cristo, nanu pa ing buri ku). Nanu man ing kalagayan, sasaup ya i Cristo ba nang pusan ing pusu at isip. Ya mu ing makapasiya. "Ing kabanalan a atin pamangatwa, maragul yang pakinabang."

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KAPITULU 16

Pamaglaya ibat king Pamipiit

"Datang kayu at lawen yu ding gawa ning Dios: makatakut ya king gawa na kareng anak da reng tau." (Psa. 66:5)

Metung a aldo, metung a tungkulin, a malilyari ku na ngeni, dinala na ku king gymnasium king lalam a bahagi ning kampu. Dakal a lalaki ing mitatagan karin, at king metung a aparador kilid ning teheran ning metung a lalaki, makasulat la ding amanung a reti:

"Sept. 20 – Ing pekamarok a lugaw a atilaw ku.
Sept. 21 – Ing pekamatamis a musika a dimdam ku."

Ing matamis a musika ali ya tunug ning symphony orchestra o martsa ning banda ning militar. Kaniting abak, dimdam mi ing marayung ugung ning grupu da reng bomber. King malinis a banua at maslag a aldo, akit me la king marayu, anti mu ding salamangi a dakal. Kaybat, dimdam mi ing dagundung da reng bomba a mipupusa king marayu. Ala yang duda nung ninu ing papanigan da. Ing kagulat da reng Hapon a guard, sumigaw ding mipipiit king kasayan king mumunang tanda ning pamanuli da reng Amerikanu. Ding sikat a amanu nang MacArthur, tutuparan ne, "I shall return" (Mumuli ku).

Metung mu aldo ing kalate da para king 22nd anibersariu ning kasal mi! Kaniting gabi, kabang makalukluk kami king lual ning barracks mi at pamisabian mi ing milyari king aldo, atin maslag a kildap. Mangilan a segundu kaybat, dimdam mi ing tunug ning makatakut a pamipusa. Atin metung a mayap ing isip a binilang ing pilatan ning kildap at ning tunug, at kinuenta na a malapit ya iti king Manila. E mi siguradu nung barku a atin bala king Bay o maragul a bodega ning bala.

Kaybat, potang akit da reng mipipiit ding eroplanung Amerikanu, ipakit da ing kaligayan da kapamilatan ning pamikaway, ali panyu nune kumut. Talagang mapalinis iti kareng guard. Atin mipipiit a sinampal uli kaniti. Anya mibie yang utus a potang tumunug ing alarm ning air-raid, dapat munta la ngan king barracks da at manatili la karin anggang tumunug ing "All Clear." E ya mebaluan ing pamagkaiba kaniti uli ta potang ding authorities ning kampu mi tanggapan da ing opisyal a balita tungkul king air raid,

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

mangabus ne!

Ing kalagayan ning pamangan lalu yang marok at lalu yang delikadu. Abalu mi a ding Hapon atin lang makatabing bias king metung a bodega a reserba para king emergency king tuki. Ding Hapon a guard malino a kukuang para karela at e la asaligan. Anya pakisabi ning Commandant king komite ning kampu a magbie lang lalaki a mamantay king bodega, nung malyari misyonaryu. Anya milyari ing kakatawang kalagayan a ding mipipiit ing mamantay kareng supply a e karela ibibie!

Uli ning blackout king balang bengi, ding gabi gamitan da reng grupu ning tau a mipisabi. Ing pekamaulagang pamisabian? Pamangan! Nanu ing mumunang buri mung kanan potang malaya na tamu? Dakal a klasing recipe ing ginawa at pipalitan. Aliwang pamisabian iyang ing pamagsulung ning gera. Nokarin ing mumunang pamag-landing nang MacArthur? King Santo Tomas Camp king Manila, malalam a pibalita ya iti king loudspeaker. Metung a kilalang tagapagbalita king radyu ing mekalagpas kareng Hapon uli ta gamit na ing tutung lagiu na kesa king lagiu na king radyu. Ya ing mamibalita kareng obra king balang gabi. Metung a gabi, tinapus na kanyan, “E kayu malate! Dapot mas mayap ya ing Layte kesa king e kapilan man.”

Nanu ing kalalaman ning tuki para kekami? E mi man balu nung nanu ing mipapalyari king kasalukuyan, lalu na king tuki. Lalung dakal ing gawa king banua. Dimdam mi ing pamanakbang da reng sundalu king bengi. Ding kapamilya mi king bale, a babasa king diaryu at makiramdam king radyu, siguru mas dakal ing balu da tungkul king gera kesa kekami a atyu mismu king kalibutan na!

Ngan manyulu-sulu tungkul king estratehia nang MacArthur. Ding Amerikanu linsad la king Mindoro at gewa lang airbase king San Jose. Ing anti mung malyari kekami iyang ing pamag-landing king Luzon atyu king Batangas ba lang lapitan ing Manila ibat king timug. Anti mu atin la naman kaparehung isip ding Hapon uli ta king bengi dimdam mi ing trapiku a mipapuntang timug. Nung iti ing estratehia, malyari tamung umasa king masalesing pamaglaya!

King Eneru 7, king kalibutan ning bengi papunta king abak, megising kami at apansin mi a anti mu atin ali karaniwang gawa king gusali

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

nung nokarin mitatagan ding Hapon, malapit king gate. Mangilan kareng Amerikanu king komite ing tinawag ba lang ibie ding record. Ing commandant at ing staff na milakwan la bayu ya lumual ing aldo. Sinabi da king komite a bahala na kami king sarili mi. Dapot, uli ta libu-libu la ding sundalung Hapon king lele, dapat manatili kami king kampu. Kaabak-abak, pepaitas de ing Stars and Stripes at ing Union Jack king kawayan. Atin metung a minyiram king trumpeta nang Ken ba nang tugtugan ding national anthem kabang mitikdo la ngan at sumaludo. Kaniting gabi, king loudspeaker dimdam mi ing balita—linsad na la ding Amerikanu king Lingayen Gulf at papuntang timug patungu king Manila. Dimdam mi pa ing pamagsalita nang President Roosevelt ibat Washington.

E mebayat, abalu mi a king kasayan mi, e ya marunung ing gagawan mi. Uli ta atin sundalung Hapon king lele, mas mayap nung e mi pansinan ing pamanakit da. Kaybat kaniti, malalam na mibie ding balita. Ding Filipinu king lele abalu da a milakwan la ding Hapon at mamuntuk lang magdala supply. Ding promissory note a babayaran kaybat ning pamaglaya, magaan dang tanggapan. Agad, atlu ing pamangan king metung a aldo kesa king adua, mas samut-samut, at mas dakal. Ala yang duda a ibat kaniti king Ginu ba na kami pakaskasan para kareng aldo a datang. Uli ning mas dakal a pamangan, mekaskas kami at kesa king malakad a ala yang gana, buri mi nang mas siglawan ing pamanakbang mi. Binuklat ning komite ing bodega at ibinahagi ing bias, ing balang tau atin bahagi. Adua ing dailan kaniti. Mumuna, takut da a nung abalu da reng sundalu ing makatabing bias, kuanan da iti. Kaduan, ba ya tabian ning balang pamilya para reserba nung datang ing kakulangan. Aliwa namang paglaan a mekaligtas king bie ning dakal kekami.

Kaybat ning anam a aldo, minuli la ding Hapon a staff, maragul ing kalungkutan mi. Malino a mepapaine la at ala duda a mebaringan uli ta melakwan da kami. Ing mapait at mapanyakit a ugali da iyang tanda kaniti. Metung a mipipiit lumual a mamalis king bengi ba manintun pamangan at bumalik a mangalbu-kabul king silung ning bakud. Anti mu e na aintindian ing senyas ning kaluguran na king lele uli ta akit de ding guard at binarilan. Mangilan a oras, ing komite mipakamuan la kareng Hapon

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

tungkul king pamagdala king lalaking iti king ospital ba yang gamutan. Potang ing commandant migbie ne ing paintulut, mabelat ne—mate ne ing lalaki. Aliwang lalaki ing binarilan uli ning pamanuspecha a buri neng mipulayi.

Ing balita a milibut king kampu, papaniwala na kareng Hapon a atin radyung makasalikut king kampu. Pepatayan de ing kuryenti (iti bayu ya dinatang ding transistor at radyung pang-baterya). Pengalan nang Dr. Nance king ospital a dapat atin kuryenti karin ba lang mapanatili ding mangilan a gamut a tuknangan. Ing totu, atyu ya naman karin ing radyu! Metung a aldo, mibie yang utus a lumual kami king barracks at mipila king dalan. Mangilan a oras mitikdo kami king mapali a aldo kabang sasakan da reng guard ding pikabilan mi. Ding mipipiit mengontra a e dapat sakan ding kuartu mi kabang ala kami karin. King kauli-ulian, mengalo la uli ta dakal kekami minuli mu king barracks mi. Sinabi kareng Hapon a malyari dang ituluy ing pamananakan da, dapot mitikdo kami king lual at panuburan mi. Ing totu, medyu makatawa ya ing panuburan mi. Ding partition gewa la king "sawali" (kawayan a migtaltal at minipis). Pepaitas ning guard ing metung a gewang bale a papel a motto ba nang akit nung nanu ing atyu king kaburi na! Ala nanu man nune ing minipis a partition!

Atin pang dakal a pamunlan king rasyun. Atin ding tau a mamate uli ning danup. Kailangan mibie lalabis kareng mangilan a lalaki ba atin lang kaskas a mangali libingan. Makaduang beses ku meging pallbearer (mamaskil king kabaung)—ing simpling kabaung dinala king libingan king malating kariton a gamit para kareng basura! Metung kareng sinaup ku kanyan iyang metung a matuang Presbyterian a misyonaryu, i Mr. Blair, a mebayat a banua yang atyu king Korea at mesakup ya king Manila uli ning kailangan ning gera. Ing metung iyang i Dr. MacGill, Presbyterian ya naman a nagsilbi king Lucena at dakal ing gewa na king rebisyun ning Biblia king Tagalog. Aliwang matuang kaluguran a mepagsilbian ku pallbearer iyang i Leslie Wolfe ning Disciples, Church of Christ. Mabibiyasang Tagalog scholar ya naman at mate ya mangilan a aldo kaybat ning pamaglaya kekami.

Ing lalung gawa ning gera king lele mi papaniwala na kekami a talagang delikadu ing kalagayan. Mibalita a pigsulud da reng sundalung Amerikanu ing Manila king Pebreru 3, 1945, at minta la derechu king Santo Tomas Camp. Ing makalungkut, kaybat ning pamaglaya karela, ding Hapon

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

binomba de ding gusali ning unibersidad a reti, at atin mate at atin masugat. Ibat king kampu mi, akakit mi la ding baryu a mipupuslan. Ding Hapon talagang mimua uli ta kaybat ning sablang propaganda da, tatanggapan da pa reng Filipinu ding mumuling Amerikanu.

King kauli-ulian, sinabi da reng Hapon a ala na lang bias at mibie kekami ing tauling rasyun a "palay" (bias a atin pa balat). Pepaingatan da kami da reng duktor mi a e mi kanan nung e mi alisan balat. King malambut a kalagayan da reng atyan mi, malyari yang mekamate. Iti ba ing buri da reng kalaban mi? Uli ta ala yang gilingan, sinubukan da reng tau ing samut-samut a paralan ba lang alisan balat. Mengua kaming malating dutung at kinaskas mi king palay king magaspang a lamesa at kaybat pinaypayan mi ing ipa. Ing kayaliwan ning aldo ing kakalabas ba mipagsadia ing makasaup a nasi para king aldo. Melino ya a panaun na ba gamitan ing reserba a mibie kekami. Metung a mal a kapatad, matuang misyonaryu a malati ing gana na mangan, dinala na kekami ing bahagi ning bias na. Ali ya masyadung umasa king pamanuli da reng Amerikanu at ing isip na ali kami marunung king pamanggamit mi king supply mi. Dapot, ipakit ne ning Ginu a dapat yang makibahagi kekami.

King gatpanapun ning Pebreru 22, dakal a misyonaryu ing pakiramdam da a ing emergency kailangan ning metung a bukud a panaun ning panalangin. Ding supply ning pamangan mangabus ne. King pamilya mi, makasaup mu para king adua pang kakaunting pamangan king susunod a aldo. Kaybat kaniti, nanu ing gawan mi? Manalig king Ginu, uli ta ding panaun mi atyu la king gamat Na. Kaybat ning pamipanalangin, pepasaya ning pusu mi ing akakit ding bomber ning U.S. a aatake kareng lugal king lele ning kampu. Akakit mi talaga ding bomba a mamagkarag ibat king eroplanu. Potang megising kami king bengi, anti mu mas tahimik kesa king karaniwan—nanu kaya ing kabaldugan na? Maski ikilala mi a malyaring e kami makalual a mabie king karanasan a iti, e mi talaga isipan a milyari ya iti. Siguradu kami a ing Ginu alagan na kami, at mipanatag kami king pangaku Na a iligtas na kami.

King liwanag ning abak ning Pebreru 23, magising kami ba mipakasabi api king silung ning lata a pikabilan ning kalaian ning tuknangan mi a bias. Agawa mi iti bayu ing roll call king alas siyete potang ngan kami

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

mipila king dalan ba kami bilangan. Dapot dinatang ing balita a ing roll call mas mabelat king abak a iti. Kaybat ning pamanaligtas kekami, dimdam mi a ding Hapon atin lang plano a paputukan da kami king machine gun potang mipila kami para king roll call. Metung o adua kareng mipipiit mekalual la mamalis king kampu metung o aduang aldo bayu na. Kapamilatan ning pamisabi kareng Filipinung gerilya, mekarating la king headquarters nang MacArthur tungkul king makatakut a kalagayan king kampu.

Malapit king alas siyete, minipad la ding eroplanu king babo ning kampu at atin bage a mamagkarag ibat karela. Mumunang isip—magpagkarag lang supply ning pamangan. Dapot ali—paratrooper la reti! Kanita, kasayan kekami! Metung kareng eroplanu, kaybat ning pamagpagkarag na, minababa ya king babo ning kampu at king katawan na, king maragul a letra, akit mi ing "RESCUE." Mangilan a banua kaybat, potang sinabi ku ing kuwentu a iti king timug ning U.S., metung a dating G.I. ing lumapit kanaku kaybat ning pamisamba at sinabi na kanaku a ya ing mamintura king amanu a iti. Mipaitulut yang pinturan ing amanu dapot e na kailanman abalu anggang kaniting gabi nung nanung pamanaligtas iti.

Kanita, migulu ngan! Ing kasayan dinala na kekami a e mi apansin ing panganib ning bala a minipad. Linub ya i Len at sinabi na, "Ilagi yu ing kabilang bias king kaldero!" Ninunuk kami at pinaypayan mi ing malating api. Uli ta police deputy kami, i Ken at aku mipaitulut a lakwan ding barracks at sabian ding tau a mikamang la king barracks da. Ala yang silbi—tinawanan da kami! I Anna at i Rose mipagkalbu a mikakawak gamat palapit king arapan ning barracks ba lang akit metung a sundalung Amerikanu. E mi balu a G.I. ing aus karela o nanung dailan. Sumigaw ing metung karela, "Lumub kayu karin at mikamang kayu, makipaglaru kayu king kamatayan!" Metung a matuang lalaki king kilid a barracks tinapik na ing gulut ning metung a machine gunner at pepakaskas ne.

Pigputul da reng gerilya ding bakud a barbed wire at minulub la ibat king sablang dake. Ing pamanlukso da reng paratrooper iyang senyas da ba lang kumilus. Ding Hapon mamuntuk nang gawan ing karaniwang ehersisyu da king abak, ding baril da makatumpuk king kilid. Ala lang pamikataun a lumaban o mipulayi. Kabang madali kaming mangan king nasi mi, ding amphibious tank (tangke a malyaring malakad king danum at gabun) linub la king kampu. Linabas la king Lake Laguna de Bay. Dapat ding babai at anak ing dalan da palual, dapot pati ding lalaki minukyat

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

la. Ing monitor ning barracks mi sinubukan nang panatilian ing kaunting kaayusan, dapot ing gewa na mu iyang pepabelat kekami king pamanukyat king tangke.

Mengua kaming tig-metung a maleta at minta kami king metung a malawang lugal; at sinubukan kung pakisabian i Anna at i Rose a mukyat la, dapot buri dang miyabe-yabe kami ngan. Sumigaw ding sundalu, "Babai at anak mu!" dapot potang akit ku ding pari king abitu da a mamukyat, mimua ku. Siguru ing abitu da ing dailan ba lang mikwalifika! Metung a reporter ing pikwa nang Ken, kinuwa ing lagiu na, at ing lagiu ning apung babai na king Buffalo. Pabalitan de iya. Sinabi nang Ken kaya tungkul kekami ngan, dapot ing balita mu i Ken ing banggitan na. Anya kabang apulung aldo, isipan da reng kapamilya nang Anna a i Ken mu ing mabie.

Sinabi kekami a mamuntuk kaming malakad palual ning kampu. Metung a G.I. pepalagad na kekami ing metung a chocolate bar a pibahagi mi kekaming lima. Kasarap na! King dalan, dinan da kami reng Filipinu saging at ebun a ilaw a kenan mi kabang malakad kami a pagal. Atin ding tau a sobrang pagal ba lang magdala nanu man at tinalakad de mu ding maleta king kilid ning dalan. Atin pa makinilya karin! Pepakasabi ning metung a opisyal, "Pakisubukan yu pin magmadali!" Kinuwa na ing maleta ku at dinala na para kanaku ba mas mabilis ing pamanakbang. Libu-libu la ding sundalung Hapon king lele at milya-milya ing pangadayu mi ibat king linya da reng Amerikanu. King pangulung dalan ning Manila papuntang timug, sinabi da reng mangilan a sundalu a munta kami papuntang dalampasigan.

Kaybat, abalu mi a ing mumunang plano iyang dalan ing pekamaraming malyari king tangke lampas king dagatdagatan. Ding kabilang malakad la papuntang norte king pangulung dalan at sasakupan da reng sundalu at gerilya, at lumaban la pabalik lampas king linya da reng Hapon anggang king sundalung Amerikanu. Dapot, ding amphib talagang mabilis la at kakaunti ing laban a ataluan da, anya sinabi dang mumuli la king dalampasigan ba lang dalan ing aliwang karga.

Kabang mitikdo kami king dalampasigan at magpaintulu, ding bala ning Hapon mamipusa la malapit mu kekami. Metung a mipipiit mengamit metung a garapun a asukal a mapula, at linakad ya king pila a mamye king balang metung metung a kutsara—ing mumunang asukal a atilaw mi king mangilan a bulan. Metung a sikat a photographer ning LIFE manuang litratu, dapot e ku kailanman mipasalubung king pahina ning magasin a iti. Kaybat, sinubukan kung kuanan ding mangilan kareng

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

litratu ibat kareng ahensia ning balita. Atin ku akwa, dapot ala karela ing litratu mi o ning kaluguran mi. Akwa ku naman ing metung a pelikula ning army tungkul king pamanaligtas, at king masalesing momentu atyu kami, mitatikdo-tikdo, bayu kami mamuntuk papuntang dalampasigan. Ing kasayan mu ing pepaituluy kekami king pamanakbang a atlung milya.

Kaybat ning mangilan a panaun, minuli la ding amphib at minukyat kami. Melakwan la ding gamit—dalan da kaybat nung atin pang lugal. E ya talaga makahalaga dapot akwa me naman. Atin kareng amphib a pigbarilan kabang lampas la king dagatdagatan papunta king lugal malapit king Calamba a atyu na kanita king lele ning linya da reng Amerikanu. Kabang mamaintulu kami king dalampasigan, metung a Filipinu ing mamaligya kanaku linutung nasi king makatakut a halaga. Dapot ali na mu; malaya kami, ligtas, mayap, at miyayabe-yabe kami ngan. E mebayat, dinatang la ding trak ba kami dalan king Bilibid, metung a bilangguan king Muntinlupa. Ding dating atyu karin, mipalaya la o mipulayi. King sablang dalan, sumigaw la ding Filipinu "Mabuhay" at gewa la ing tanda ning pamanalu. King mabelat a gatpanapun ning aldong maragul a kasayan, linub kami king aliwang bilangguan, dapot iti atin Stars and Stripes a makapaitas king babo. Maski e ku pa kanita mamamayang Amerikanu, atin kasayan king pamanlawe king bandila a iti.

Sipian ku ing metung a balita a mipetsang Pebreru 24 a milual king diaryu king Buffalo: "Lumusub ibat king banua, king gabun, at king danum king lugal da reng kalaban king liwanag ning abak ning Biernes, ding sundalung Amerikanu at gerilyang Filipinu dinala da ing kalayan kareng 2146 king kampung pamipiit da reng sibilyan king Los Banos. . . . Aduang mipipiit mu ing mesugat king malati a laban king kampu at king pamikalbuan a laban kareng sniper a sinunud. Adua kareng manaligtas ing mate at adua ing mesugat . . .'Ala nang aliwang bage a makapasiya king pusu ning metung a sundalu kesa king pamanaligtas a iti,' sinabi nang Gen. Douglas MacArthur. 'Talagang mapasalamat ku. Kayabe ta ya talaga ing Dios ngeni.' "

Kinuenta da reng authorities ning militar a nung maligtas la ing 75% kareng mipipiit king kalagayan a reti, mayap yang misyun ing ibilang. Ing pamanaligtas 100%, at kakaunti mu ing mate o masugat. Aduang aldo kaybat, ing chaplain migdaus yang pamisamba ning pamagpasalamat para kareng mipipiit at kareng sundalung manaligtas. Talaga, dakal

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ing dapat mi ipagpasalamat king Ginu. Siempri, mapasalamat kami kareng lalaki a tinaya ing bie da ba kami iligtas. Sinabi ning chaplain a potang mibie ing pamaus para king delikadung misyun, ing sablang grupu migboluntaryu. Dapot kaybat ning pamigalang a mapatas king katapangan da reng sundalu at gerilya at king kalinis ning pamagplanu, kailangan tamung ikilala ing katutuan ning amanu nang MacArthur, "Kayabe ta ya talaga ing Dios ngeni." Metung a lalaki sinabi na kanaku a e ya kailanman mekayabe king laban a ing sablang bage milyari a makanyan kapatas king plano.

Ing kama ku kaniting bengi ning Biernes metung yang matigas a bunk a metal—e mu balu nung pilan a kriminal ing mekatudtud karin! Kinuwa ku ing Biblia ku at binasa ku ing Psalm 66; anti mu sinulat ya para king bukud a panaun a iti! "Ginawa na ing dagat a gabun a mamaga: linabas la king danum a malakad." E na kailanman pinanaginipan nang David ding amphib! "Pepakasake Me ding tau king babo ding buntuk mi; linabas kami king api at king danum: dapot dinala Me kami palual king lugal a masagana." Kalinguan mi kaya kapilan man ding eroplanu, ding paratrooper a lumukso king kalibutan mi? Wa, balu ku a iti eisegesis at ali exegesis, dapot talagang kalinga ya kanaku kaniting bengi. "Datang kayu at pakiramdaman yu, sablang kayu a matakut king Dios, at ipaliwanag ku nung nanu ing gewa na para king kaladua ku. . . Pakamalan ya ing Dios, a e na binalewala ing panalangin ku, ni ing kalunusan Na kanaku."

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KAPITULU 17

Pauli king Bale!

"Lumapit keka ing pamagbuntunghininga ning bilanggu; king karagulan ning kapangyarian mu, ingatan me ding mapalyaring mate." (Psa. 79:11)

Talagang dimdam ning Ginu ing pamamagsaklung mi at iningatan na kami. Ngeni, anam a dominggu kami king Bilibid a mamaintulu king pamanuli king bale. Ding authorities ning militar e la mekapagsadia mayap para kekami. I Anna at i Rose mekatudtud la king matigas a semento king mangilan a bengi bayu mibie ding kumut. Aku at ding lalaking anak ku atyu kami kareng matigas a bunk a metal. Mibie yang pamangan, dapot anti mu kakaunti. Kaybat, abalu mi a king Santo Tomas Camp, dakal ing pamangan. Ing Red Cross mekadala pa kape at donut. Ding danupan a mipipiit karin mengan la anggang sobra at minasakit la uli kaniti. Dakal ing talagang mesakit. Anya king Bilibid, pigsukatan da ing pamangan mi king mumuna para king kapakanan mi. Dapot akit da reng mipipiit ing basuran—ding maslag a lata, ibibilang da pang kayamanan. At dakal kareng lata a reti atin pang pamangan! E la aintindian da reng G.I. ding kapara dang Amerikanu. Para kekami, e mi aintindian nung obat ilang manguyu tungkul king pamangan. Ali la buri ding scrambled egg a gewa king powdered egg a makalata—para kekami, pamangan ning ari. Uli ta e kami mekatilaw ebun king mangilan a bulan. Metung a aldo, ing mabanglung amoy ning bayung lutung tinapay dinatang king arung mi—e mi mekaamoy makanyan king mangilan a banua! Ing kalungkutan mi, e da kami pabayan mangan anggang susunod a aldo. King mumuna, kailangan dang ipadala ing pamangan kapamilatan ning parachute uli ta ding trak e la makarating a mabilis.

King kaduang aldo, metung a MK (anak ning misyonaryu) sinabi na kanaku a atin metung a lalaki a mangutang tungkul kareng misyonaryung "Plymouth Brethren." E mebayat, akit ke i Homer Grob a mag-obra king unit ning ospital a mitatag karin. Taga-Cleveland ya i Homer at kaybat ning mangilan a banua minuli ya king Filipinas bilang misyonaryu king mangilan a panaun. Kapamilatan na, akilala mi ding aliwang Cristianu at atin kaming mayap a pamikaluguran. King gabi, ilatag mi ing kumut king gabun at pibahagian mi ing Amanu ning Dios. Paminsan-minsan, pibahagian mi naman ding masarap a bage a akwa da. Panaun la reti ning pamamanibayu at pamipaitas king espiritu para kekami ngan.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Dakal a Filipinung sibilyan a mesugat ing ataganan king ospital, at abalu mi a ing mayap a kaluguran mi a i Maria Calica, pasyenti ya karin. I Mr. at Mrs. Calica at ing pamilya ra mitatagan la king Canlubang Sugar Estate king Laguna. Akilala mi la kapamilatan nang Mrs. Dayton at ning pamilya na a taga-karin naman. King Mayu 1941, aku at ding lalaking anak ku kayabe ing metung a Filipinung ebanghelista, gewa kaming paglakbe a pamangaral king dakal a baryu. Mekatagal kami metung a bengi king Canlubang kanita, atin kaming gospel meeting, at mitagan kami king bale da reng Calica.

King ospital king Bilibid, sinabi na kanaku ing kuwentu na. King laban king lele ning Canlubang, metung a bala ning kanyon ing sinira king bale ra at mate ya ing lalaking anak na. Iya at ding aliwang kapamilya na mesugat la, at milako ing sablang ari-arian da king mundu. Iningatan na ing Biblia na king Tagalog at ipakit na kanaku nung pilan a pahina ing amansa ning daya na. Nanu ing malyari kung sabian ba ke kalingan ing mal a kapatad a iti? Iya ing kinalinga kanaku! King pilatan ning luwa na, sinabi na, “Dapot balu tamu a ding sablang bage mitutulung para king kayapan da reng magmal king Dios.” Babai yang dakal ing panalangin at mapanalung pamaniwala. Anggang king panaun a miuli ya king Ginu mangabilang 35 banua kaybat, nanatili yang tapat a kayabe king panalangin. Karin king ospital, pakisabi na kanaku a kuanan ke Testament o bahagi ning ebanghelyu ibat king chaplain nung malyari. Atin yang Bible class at magpatutu ya kareng aliwang pasyenti potang mitipun la king lele ning kama na. King dekada 1950, king bale na king Canlubang, atin kaming bahagi king pamanyaup king pamagbuo ning metung a lokal a pisamban.

Siempri, mababalisa kami tungkul kareng mananampalataya king San Juan, king kapilya, at king bale mi. Atin balita a dinatang kekami potang akilala mi i Ismael Alfonso, metung kareng anak a lalaki ibat San Juan. Magmaneu yang trak para kareng Amerikanu. Ing Manila ali ya pa ligtas uli ta dakal la pang Hapon a sniper a mamanatili king maragul a gusali at king Walled City. Kapamilatan ning saup ning chaplain, akwa mi ing pase ba kami at ding lalaking anak ku makasake papuntang Manila kayabe ning chaplain king jeep na. Kakaluwas a pamanyira at pamanglako ing akit mi kabang linabas kami king timug a bahagi ning siudad! Bloke-bloke, ala nanu man nune guhu. Ding

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Hapon a mumuli lumaban la a anti mu ala nang kontrol potang abalu da a kakaunti mung Filipinu ing mesakup da reng propaganda da. Dakal a kuwentu ing dimdam mi tungkul kareng pamanyakit a gewa da. Atin mangilan a Kastila at mayamang Filipinu a minintun kanlungan king kapilya ning La Salle College; dapot ali ya ligtas a kanlungan uli ta ing kayaliwan karela mepatay a malupit karin.

Ing kayaliwan kareng tete lampas king Pasig pigpasabug da at mesalinan la reng pansamantalang tete a "Bailey." Dinala da kami ning chaplain king Santo Tomas at pepaingatan na kami a bumalik kami karin bayu mag-alas singku uli ta atin curfew ibat king lulam ning aldo anggang abak. Ninu man ing atyu king dalan barilan da, nung ali da reng sniper a Hapon, da reng sundalung mamantay. Ala yang sasakyan anya linakad mi papuntang San Juan at binisita mi ding mangilan a Cristianu. Atin a atyu pa king bale da uli ta kakaunti ing pamanyira king lugal a iti. Ding aliwa mipulayi la king probinsia at karaniwan atin lang milako. Metung a kapatad a babai at ing anak na mate la king sakit kabang mipupulayi. Metung a American Bazooka bomb ing mipusa king arapan ning kapilya. Ing gusali mepunu butas uli da reng pidasu ning bala, dapot ala kaming akit a sira king tikdo na. Ing bale mi buu ya at masaka, atin mangilan a sira kareng gamit uli da reng mekatagan karin bayu.

Pagbalik mi king Santo Tomas, mekatudtud kami karin at akilala mi ding mangilan a kaluguran mi a sinalaysay da ding kuwentu da tungkul king pamag-ingat ning Dios karela. Susunod a aldo, minuli kami king Bilibid. King pamanakbang mi king siudad, atin panaun a e mi ikilala nung nokarin kami. Makasaup ya ing pamanlawe king kalagayan karin kabang manalangin kami king Ginu para king pamanuntun Na tungkul king tuki mi. Manatili kami at itatag pasibayu ing obra king San Juan? O muli kami king bale para king furlough (pamagpainawa) a talagang kailangan at mebayat nang mipaliban?

Melino ya ing kailangan dang saupan ding Filipinung mananampalataya king panaun ning pamitipun pasibayu at pamagbangun pasibayu. Ing kapilya kailangan nang dakal a pamag-ayus at ing obra kailangan dang ayusan pasibayu. Kailangan mi naman lawen ing bale mi, a atin legal a bage at pamag-ayus. Dapot naman, lagpas pitung banua na kaming e mekauli king bale. Ing kayapan ning katawan mi talagang mesira uli ning mangilan a bulan a danup. Kailangan da reng anak ituluy ing pamag-aral da. Ding

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

kapamilya mi king bale sabik lang akit kekami.

Pinili da kami reng authorities. Dalan da kami pauli kanita king barku da reng sundalu, o malyari kaming manatili. Nung manatili kami, bulan-bulan, siguru banua-banua, bayu atin aliwang barku. Ali ya naman siguradu nung kapilan mumuli ing karaniwang serbisyu ning sulat at bangku. Kabang manalangin kami tungkul king bage a iti a atin pamagmadali uli ta kailangan kaming magpalista king metung o king metung, pakiramdam mi a tuntunan na kami ning Ginu a pasyan a nung malyaring ipaligi ing bale mi, iyang tanda a dapat kaming muli.

Mekapaglakbe kami pasibayu papuntang Manila. Ding Kastilang kaluguran nang Len mitatagan la king bale ning aliwang kaluguran mi a Amerikanu. Ing Amerikanu a iti electrical contractor ya at potang mepalaya ya ibat Los Banos, akit na ing maragul a pamikataun king negosyu king pamagbangun pasibayu a datang. Buri na nang bawian ing bale na, anya ding Kastilang kaluguran manintun lang aliwang tatagan. Siempri, kulang la ding bale, anya ikutang da kang Len nung ipaligi ku karela. Ing alaga a ibie da ali ya sobra, at siguru malyari kung pakisabian pa mas maragul; dapot mayap ya ing halaga at kaybat kinuenta ku a sakup na ing sablang ginastus ku king bale a iti. Mipaintulut naman a ila ing manako king tuknangan a malating mortgage, bayaran da ding utang kareng Intsik a mekipagkaluguran kekami king panaun ning kailangan mi, at ilagi ing bahagi king bangku para king bale king tuki. Ing sablang reti, malinis a tanda a dapat kaming muli king bale.

Nanu ing obra king San Juan? Pepaglaanan ne naman ning Dios iti. I Homer Grob mibalin ya king metung a medical unit malapit king San Juan. Kayabe ding aliwang lalaki, sinaup lang ayusan ing kapilya at pakaskasan ding mananampalataya. Minuli la ding regular a pamisamba at mitultuluy ing patutu. Ding mangilan kareng matuang Cristianu tatandanan da pa a atin lugud ing pamikaluguran at mapagmal a pamanyerbi da reng sundalu a reti. Milyari iti king dakal a lugal. Ding Cristianung G.I. mekipagkaluguran la kareng malating grupu ning Filipinung mananampalataya at sinaup lang ibangun pasibayu ding kapilya at bale da. Mas melino ya iti kareng Protestanti kesa kareng Romanu Katoliku. Metung ya kareng bage a mekapagsadia king dalan para kareng panaun ning pamaminditi at pamanyabak ning ebanghelyu kareng

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

banua kaybat ning gera, dapot e la mu ding Filipinu ing mekinabang. Dakal kareng sundalu a reti ing akit da ing kailangan king espiritu at ing pamikataun para king obra ning misyonaryu. Kaybat ning mangilan a banua, kinuenta ku a lagpas kalaian kareng bayung misyonaryu dating chaplain at dating sundalu.

King Abril 9, panaun mi na ba lumakwan king Bilibid sakay ning trak. Mibie kekami ing mangilan a Red Cross kit a atin sepilyu at toothpaste, safety razor para kareng lalaki, at gamit king katawan para kareng babai. Mibie kekami naman ing mangilan a army fatigues (imalan ning sundalu) at bota. Bayu na niti, metung mu ing pares a sapatus a tuknangan kekami. Ali ya kaso ning "Malyari ku bang gamitan ing kotse kaniting gabi?"

King dalan, migtaka kami king maragul a tumpuk da reng supply a makatumpuk king alang lamang a lote. Ala lang bodega a pikabilan. Para kareng Filipinu a mebayat a banua a dakal ing milako karela, ding supply a reti maragul yang tuksu. Dakal kareng bage a reti ipaligi da king black market. Dalan-dalan a jeep ing mikawe at mibalin a sikat a Manila jeepney. Pigsunud ning U.S. Navy ing metung a jeep anggang king body shop nung nokarin ya mibabalin. Potang mayari na ing obra, kinuwa de. E mebayat, mibie karela ing bayaran para king obra a gewa! Nung mebayaran ya kapilan man, e ku balu.

King Manila North harbor, minukyat kami king maragul a barku ning sundalu, ing S.S. Admiral Eberle. Ding babai mibukud la king arapan at ding lalaki papuntang buri. Atyu kami king bunk a canvas a apat kapatung-patung, anya nung itaas mi ing tud mi, maburas mi ing atyu king babo. Ding air conditioner e la pepalamig dapot pepanatili da ing sariwang angin. Malinis ya ing barku dapot mapali. Ala yang malyaring atyu king deck potang madalumdum na, anya mikamang kami king bunk mi a mapalyaring malbas ing pawis mi.

Kaybat ning aduang aldo, mitimbang kami king Leyte Gulf. Ding bandila atyu la king kalaian ning poste at abalu mi a mate ne i President Roosevelt. Ninu ya ing sinalili? Sinabi da reng mangilan a crew, "Harry Truman." "Ninu ya iti, e ke kailanman abalu." Talagang ala kaming balu king milyari. Linakwan mi ing Leyte kayabe ing convoy at destroyer escort. Balang abak, metung a kapamilya mitikdo yang makasadia a atin kumut potang mabuklat ding hatch, kaybat mangalbu ya ba nang kuanan ing lugal king deck para king aldo a iti. Uli ning 3000 a mipipiit, sundalung mamagsalisi,

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

at crew, lagpas 5000 ing atyu king barku. Ing lugal king deck ali para king pamamasyal nune para king pamikalukluk, uli ta ala yang lugal para king aliwa. Kawawa ya ing tau a apisan da reng Marine guard a ala yang life belt king awak na. Mayap sana ding sinturon a reti king pamamayat, dapot ala na kaming payatan.

Linabas kami king bagyu at mekalunus kami kareng crew ning destroyer escort kabang makibaka la king alun. Kaniting bengi, mikakabig ya at mikakalumbang ya ing barku at kailangan kaming mikapit ba kami manatili king bunk mi. Metung a lalaki king arapan ku ilagi na ing pustisu na king lata a plantu king silung ning bunk na at makatawang panuburan mi ing pustisu na a malisak pabalik-balik king sasalag.

Metung a gabi, linub kami king isla ning Ulithi king Caroline Islands a malibut ning bunduk-bunduk a batu king dagat (reef). Migtaka kami king flota da reng barku a mipipisan karin para king pamanlusub king mismung lupa ning Hapon. Kaybat ning pamamunu pasibayu king supply, mitultuluy kami lampas king Pacific king malagung panaun. Karaniwan, aduang pamangan king metung a aldo ing ibibie king barku a reti, dapot uli ning kailangan da reng mipipiit, atlu ing ibie da kekami. Ing kabaldugan na, anti mu e mangabus ing pila king pamangan. Kaybat ning mebayat a banua ning kakulangan, masakit kekami ing akakit dakal a pamangan a mesayang at melakwan king tray. Anggang ngeni, ing karaniwang pamanyayang pamangan king karaniwang bale o restaurant ning Amerikanu, talagang makalungkut ya. King kayanakan mi, e kami malyaring lumakwan king lamesa anggang e malinis ing plantu mi. Uli ning milyun-milyun king mundu a mamate king danup, panaun ne ba mamuk ding Amerikanu king kasalanan ning pamanyayang.

Metung a Coast Guard combo (malating banda) tutugtug yang “musika” a aus da king deck balang aldo, a pamasaya ra ning mangilan at pamaburi ra ning aliwa. Kaybat ning mangilan a banua king Manila, akilala mi i Redd Harper o ing “Mr. Texas” ning metung kareng mumunang pelikula nang Billy Graham. Abalu mi kanita a kayabe ya king combo a iti dapot e ya pa meligtas. Kaybat a meligtas ya, e na ne tugtugan ing musika ning mundu. Ding talentu na inialay na king Ginu ba nang ikanta ding pamuri Na.

Metung a gabi ning Duminggu, metung a chaplain migdaus yang pamisamba king metung kareng dining hall. Sinabi na a ing teksto na iyang Acts 16:31, anya talagang inasan mi ing mayap a mensahi ning ebanghelyu. Uli ta, makananu ka mangaral king bersikulung iti

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

at e mu ipahayag ing dalan ning kaligtasan? Agawa na iti ning chaplain a iti. E na kailanman sinabi kareng makiramdam nung nanu ing kabaldugan ning maniwala kang Cristo. Buri ku sanang ibie na kanaku ing limang minutu!

Metung a aldo, linub ya ing barku king bay malapit king Honolulu, makasaup mu ing panaun ba lang dalan ding mangilan a opisyal ning customs, immigration, at FBI. Ila ing mamagproseso kareng sibilyan para king pamagsalikut king Los Angeles. Ing mumunang patutunguan iyang San Francisco dapot mibayu uli ning conference para king pamagbuo ning United Nations a mipapalyari kanita king San Francisco. Akit nang Ken ding opisyal a makasuit, maputing kamiseta, at kurbata, at lumapit ya kekami, "Akit yu la reng lalaki a reti? Kagalante da!" Maragul ing pamagkaiba king marok a imalan mi. Abalu mi a aarapan mi ing pilatan ning kultura maski pauli kami king bale.

King pilatan ning Honolulu at Los Angeles, sinuri da kami reng opisyal a reti. Atin kami pang British passport. Ing mumunang Canadian passport mi mekansela uli ta milako ing Canadian status mi potang lagpas limang banua kaming ala king bayan a iti king mumunang termino mi. Uli ta British passport ing atin kami, akala da a papunta kami king Britain. Maski atyu ya king England i George a kapatad ku, ala kung isip a munta karin king kalagayan ning gera. Ding FBI dakal ing pamanakit da tungkul kareng U.S. dollars a atin ku, at karaniwan ya iti. Anti mu masiyaan la king paliwanag ku. Ding mangilan a dollars mibie kekami da reng British authorities king Manila para king gastus king paglakbe a bayaran nung pakisabian. Ala yang kailanman makanyan a pamakisabi. At ding kabilang U.S. dollars, mibie bilang down payment king bale mi. E ku balu nung nokarin akwa da reng Kastilang mamakal ding dollars. Ikutang da kami pasibayu tungkul kaniti potang dinatang kami king Los Angeles, at pasibayu tinanggap da ing paliwanag ku.

Uli ning sikip at mahigpit a disiplina king barku, ala yang pamikataun ba kami mitipun para king pamisamba o Bible study. Ala yang lugal a bukud anggang para king debosyun ning pamilya. Anya ding gawa mi king espiritu mesakup la mu king sariling debosyun at pamamasa Biblia. Dapot metung ya namang panaun ning pamagpainawa ba mi lawen pasibayu ing sablang dalan

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

a pigtuntunan na kekami ning Ginu. Ali mu ing milabas ing lawen mi nune isipan mi naman ing kalalaman ning tuki para kekami. Metung a bage ing talagang siguradu kami: e na kami pabayan ning Ginu. Kabang atlung banua, mepakan kami king sablang pamisabi kareng bayan mi. Dakal ing pamanubuk, dakal a panganib a akit at e akit, dakal a pamanubuk king pamaniwala. Tapat ya ing Ginu king sablang reti. Anya malyari mi arapan ing tuki a atin tiwala Kaya.

Potang dinatang kami king bale, ing ala balita tungkul kareng kapamilya king bale, atin panaun a talagang makarine. Kareng matuang kaluguran, marine kaming mangutang tungkul kareng asawa da uli ta takut kami a baka miuli na la king Ginu. Minsan, ipupusan ku ing metung a babai a mayap ing pamanggap na kekami king bale na mangilan a banua bayu na. Kanita, atin lang mal a malating anak a lalaki ning asawa na. A ala kung balu, ikutang ku ing anak na at ing mal a kapatad a iti linuwa ya. Kanita abalu ku a ing bugtung a anak a iti melakwan ne mangilan a panaun bayu. Talagang makarine para kaya at para kanaku, dapot isipan ku a ligtas ya ing mangutang tungkul king malating anak a lalaki.

King Mayu 2, kaarawan nang Anna, ing barku mi linsad king Long Beach. Kakaluwas a regalu king kaarawan—pati kang Ken a ing kaarawan na iyang aldo bayu na. Ding masayang sundalu at mipipiit mipila la king barandilya. E dakal a kapamilya ing atyu karin uli ta e mibalita ing pamanatang mi anggang ligtas kaming dinatang. Potang mipalagi na ing gangplank, metung a G.I. minalbu ya pababa ba nang alikan ing gabun ning mayap a U.S.A. Ala yang duda a dakal a beses isipan na nung akit na pa iti kapilan man.

E ya mebayat ing pamaglabas king customs, uli ta ala kekami ing mabigat a gamit. Kaniting abak, mepilay ya i Anna king bukung-bukung na anya medyu e ya makalakad mayap. Potang apansin da iti reng babai ning Red Cross, bukud a pamag-ingat ing ibie da kekami. E kami dapat sumake bus papuntang Los Angeles; magbie lang kotse at magmaneu para kekami. Mekalabas ya iti mangilan a panaun at kaybat king dalan, mepatyan kaming gulung. Sinaup mi ing pamag-ayus kaniti at king kauli-ulian dinatang kami king Elks Club, nung nokarin kami iproseso, king mumunang oras ning gabi.

Siguru ing pekamakapagtakang akit mi kabang malakad kami iyang ding

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

tindaan ning prutas a anti mu dakal—kakaiba king lugal a linakwan mi. Dapot manguyu la reng tau tungkul king kakulangan at rasyun king mangilan a bage. Malino a dakal ing e pa mearap king katutuan ning gera. Kinuwa ning Red Cross ing pasilidad ning Elks Club ba nang alagan ding kailangan da reng mipipiit. Makasadia lang magbie hotel, pamag-ayus king paglakbe, pamisabi kareng kapamilya, at atin pa lang ration book. Kabang asikasuwan ku ding bage a reti, dinala de i Anna king babo king metung a lounge nung nokarin ya malyaring magpainawa. Dinatang ya i Rose a dala na ing maragul a orange a mibie kaya ning metung. Ikutang ku nung obat e na kenan. Mamaintulu ya anggang mitipun kami ngan ba nang ibahagi a patas. Kabang mangilan a bulan, ing sablang bage a atin kami pibahagi mi kanyan, dapot mangabus na ding aldo a reti! Malyari na nang kanan a sarili na ngan. Akwa mi ing kekami king tamung panaun. Atyu na kami king bale king kauli-ulian!

> *"Maski lusuban da ning bagyu, at maski idiinan da ning pamanubuk,*
> *Iya mismu ing Bie tamu, tatalan na kekatamu, derechu anggang*
> *king pamagpainawa."*

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KAPITULU 18

Atyu na King Bale king Kauli-ulian

"Kanita masaya la uli ta tahimik na; anya dalan na la king daungan a buri da." (Psa. 107:30)

King dekada 1920, aduang kapatad a lalaki, i Fred at i John Murset, kayabe ding pamilya ra, mibalin lang tatagan ibat Buffalo papuntang Los Angeles. Kaybat dang linakwan ing metung a asembleya a mapagmalasakit king misyun anti ing Assembly Hall, mebigu la king kakulangan ning interes king misyun king timug a California. Ding asawa da, i Hattie at i Dora, mepanasik la king buwanang pamitipun da reng babai para king misyun a pepasayan da king Buffalo. Kayabe ding mangilan a kaparehu dang isip, sinubukan dang mamuntuk metung a buwanang pamitipun da reng babai para king misyun. Atin lang ataluan a pamagkontra. Ding mangilan kareng matuang kapatad isipan da a ing makanyan a gawa ali ya ayun king Kasulatan. Ing totu, king metung a pamitipun da reng elder, metung a kapatad ing dinatang atake king pusu at mate kabang magsalita ya laban kareng pamitipun da reng babai. King kauli-ulian, mepuntukan ya ing buwanang pamitipun at mangilan a banua, i Hattie Murset metung ya kareng pekamasipag. Malyari tamung sabian a ing pamamuk ning interes king misyun king timug a California, maragul a bahagi uli ning ali mapagal a sigla da ning mangilan a kapatad a babai.

King mabelat a gabi ning Mayu 2, 1945, tumunug ya ing telepunu king bale da reng Murset; ing Red Cross ing tatawag. Agad, ilalan nang Hattie a da reng Brooks iti uli ta dimdam na ing balita a dinatang la ding mipipiit. E ya mebayat bayu la dinatang king downtown king Elks Club. I Len mitatikdo ya malapit king information desk potang dimdam na ing metung a babai a mangutang nung nokarin na apisan ing pamilyang Brooks. Pekilala na ing sarili na, at e mebayat atyu na kami king mapanggap a bale da reng Murset. Ding aduang kapatad mikakilid la bale, at atin lang lugal para kekaming lima.

King susunod a aldo, ing buwanang pamitipun ning grupu da reng babai para king misyun, anya masaya ya i Hattie a dalan ne i Anna bilang bukud a bisita na. Ding babai, siempri, masaya lang akit ing metung a dakal dang ipanalangin. Ing pamitipun a iti ing pamumpisa ning pamagbuluk da reng regalu ning lugud.

Ding kabilang kekami minta kami king downtown ba manuburan kareng tindaan; dapot, makalungkut para kang Rose, ding lalaki minalbu-kalbu la lampas kareng bage a

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

buri nang lawen. Ding malabas e mebayat ikilala da kami a dating mipipiit uli ning marok a imalan mi, dapot mayap ya iti para kekami kareng tindaan. Ding malagad a bage anti ding maputing kamiseta inalwal da ibat king kuartu king buri, anya mumuna kami kareng bage a kulang uli ning gera. Potang pepaliwanag ku a kailangan ku ing suit ku bayu ing Sabadu uli ta mangaral ku king Duminggu, ing order mibie yang tanda a RUSH (pamagmadali).

Kabang atyu ku king kampung pamipiit king Los Banos, mesira ku ing salamin ning relo ku. I Dr. Widdowes, metung a misyonaryu ning United Brethren, mitatag yang pamag-ayus relo karin, at gewa yang bayung salamin ibat king salamin ning mata a mitapun na. Mipatas ya dapot e ya manatili king lugal na uli ta ala kaming pandikit. Mangilan a bulan dala ku ya king metung a kahun ning pospuru. Potang minta ku king mag-ayus relo, ikutang na nung obat king kahun ning pospuru ku dala ing relo. Potang dimdam na ing kuwentu ku, linisan na ing relo at ilagi ing bayung salamin king mangilan a aldo at e ya tinanggap bayad. Anti mu ali ya Cristianu dapot isipan na a makasaup ne ing kasakitan a linabas mi!

Uli ta mangilan kareng sundalu a akilala mi king Manila kayabe la king Navigators, inimbita da kami nang Dawson Trotman king bale na king Pasadena king gabi ning Biernes. Uli ta isipan nang atin dalagang atyu karin, sinabi nang Len a e ya munta uli ta ala yang mayap a malyaring isuksuk. Dapot, pakisabian me anggang mengalo ya uli ta balu da ngan ing kalagayan mi. Ing Western Assemblies Home kanita atyu ya king arapan mismu ning bale da reng Trotman king lampas ning dalan, anya mumuna kaming binisita karin. Ing bale a iti ning Navigators gewa ya ning metung a negosyanti ning dutung, a malagu ing obra king dutung at ding aparador king kuartu gewa lang ngan king cedar. Kaybat ning pamangan, dinala da kami nang Daws king babo, binuklat na ing metung a aparador, at sinabi na a kuanan mi ing mipatas kekami. Dakal a lalaki a papunta king aliwang bayan linakwan da ding imalan sibilyan da kang Daws. Ding mangilan karela e na la kailanman mumuli. Anya pauli kami a dakal ing dala mi a imalan at sapatus. Masaya ya i Len a minta ya!

Atin kami pang British passport at abie da sana kekami ing sasakyan papuntang Britain, dapot ala kaming buri a munta karin. Dinatang ing VE day kabang atyu kami king Los Angeles. Milako ing pamagkamamamayan ku king Canada

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

uli ta mebayat ku masaka king mumunang termino mi. Maski apat a banua ku king Canadian army kabang World War I, ing Canadian consul e na kami paintulutan a munta king Canada nung ala kaming re-entry permit papuntang U.S. Iti e mi akwa uli ta bisita mu kami king U.S. Kinausap mi ing consul king San Francisco dapot ala yang silbi at king kauli-ulian minta kami king atyu king Seattle. King sablang dalan, manalangin kami tungkul kaniti uli ta siempri buri mi lang bisitan ding kapamilya at kaluguran mi king Victoria. Ing milyari, ing consul king Seattle Irish ya ibat Belfast, at apansin na a mibait ya karin i Anna. Kanita, tinawagan na ing Commissioner king Vancouver at akwa na ing paintulut para king pamamisita king Victoria.

Papuntang norte, mitagal kami aduang aldo king lugal ning San Francisco Bay. Karin akilala mi i Eldon Durant a mekatagan king bale mi king Manila. Kahanga-hangang iningatan ne ning Ginu king gera king Pacific, a nagsilbi king metung a submarine a pepalunud dakal a barkung Hapon. Talagang sinubukan nang kuanan ding reservation king eroplanu para kang Anna at Rose papuntang norte king Portland, dapot anggang ing pamipiit e ya mamye karapatan king bage a iti. Kaybat ning pamitipun king gabi king Bethany Chapel, linakbe kami papuntang norte sakay ning bus at atin kaming lukluklan king kayaliwan ning dalan. Mitagal kami metung a bengi para king metung a pamitipun king Portland at kaybat minta kami king Seattle nung nokarin mamaintulu la kekami ding kapatad kung babai.

Atlung dominggu ing linabas mi king Victoria, sinubukan mi magpainawa king pilatan ning pamamisita kareng kaluguran at pamitipun. Siempri, buri da ngan dimdam ing kuwentu mi tungkul king kayapan at pamag-ingat ning Dios. Kaybat, minuli kami king Seattle ba sumake tren lampas king bayan papuntang Buffalo. King Chicago, kailangan kaming mipalit tren at akit mi ing maragul a pulung ning tau a mamaintulu king tren papuntang silangan. “Sundalu at kapamilya da muna” ing sigaw potang mabuklat ing gate. Metung a marinu a mitatikdo kilid nang Anna sinabi na, “Sumake ku king tren a iti; atlung banua kung e akit ing Ima ku.” Sinabi nang Anna, “Aku, malapit walung banua kung e akit ing kanaku.” Potang abalu na ing dailan, sinabi na, “Datang ka kayabe ku bilang kapamilya ku. Sumake ka bilang asawa ku.” Atin yang agad-agad a “asawa” at kayabe pa ing asawa na at atlung anak king mangilan a momentu a mekalabas king pamanyake king tren. E me na kailanman akit pasibayu!

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Kahanga-hanga, atin kami namang lukluklan at i Rose makalukluk king pilatan mi. Kabang lumakwan ya ing tren king Chicago, metung a steward ning dining car linabas—"Atin metung a linakwan na ing ipan na king dining car!" Iti, siempri, tinanggap da king maragul a tawanan—atin bang linual ing ipan na ba mangan? E mebayat, minuli ya a dala na ing metung a G.I. a marine ing lupa.

Kakaragul a pamanggap ing ibie da kekami king Buffalo, mumuna king istasyun at kaybat da reng pengari nang Anna king bale. Ding banua a reti panaun ning pamamalisa para karela, siguru mas masakit para karela kesa kekami. Ing pakete ning Pasku a pepadala da king 1941 mibalik ya mangilan a bulan kaybat at mesilid king aparador ba ya mamaintulu king pamanuli mi. Kabang pipiestan mi ing Pasku ning 1941 king Hunyu 1945, dinatang ing metung a reporter at photographer para king interview. Ing litratu a kinuwa king agdan king arapan talagang malinis anya ikilala da kami reng tau king dalan.

E mebayat kaybat ning pamanatang mi king Buffalo, atin bukud a rally king gatpanapun ning Duminggu nung nokarin ibie mi ing patutu mi king Statler Hotel Ballroom. Ding mangilan a kaluguran dinala da kami mangan karin bayu ing rally. Sinabi ning host mi king waitress a alagan na kami mayap uli ta kapalaya mu kami ibat king kampung pamipiit da reng Hapon. "O, siguradu ku a ibigkas yu ding panalangin yu karin," sinabi na. Sinabi ku, "Ali, e mi ibigkas ding panalangin mi—manalangin kami. Balu mu ing pamagkaiba?" Isipan da reng tau a talagang mapayat kami, e da balu a dakal ing mibalik a timbang mi bayu kami pa lumakwan king Filipinas. Ibat king kakulangan pamangan, ing problema mi ngeni ing kabaligtad—sobrang dakal a masarap a pamangan!

Kaybat ning kagulu tungkul king pamanlub king Canada, pigpasyan nang Anna a bawian ing pamagkamamamayang Amerikanu na a milako potang mikasal ya kanaku. Mibayu ya ing batas aduang aldo kaybat ning kasal mi at e na sana kailangan ing pamanglako king pamagkamamamayan na, dapot e mi balu iti kanita. Kabang ayusan na ding papeles na, mitatag ku namang tatagan ba ku makakua pamagkamamamayang Amerikanu. Atin yang pakinabang iti potang mumuli kami king Filipinas. Dapot, ing sablang reti mebayat kesa king inasan mi, anya apat a banua bayu kami minuli king Filipinas.

Siguru ibat ya iti king Ginu uli ning kailangan ning pamilya mi. I Leonard mepili yang mag-army maski atin yang karanasan king

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

pamipiit. Potang mepalaya kami ibat king pamipiit, pepaintulutan nang Gen. MacArthur ding sablang mipipiit a sibilyan a isuksuk ing Pacific War Ribbon. Anya i Len, susuksuk yang campaign ribbon kabang king basic training, at dakal a beses ikutang de reng opisyal. Mipadala ya king Germany bilang bahagi ning Occupation Forces. King Decoration Day, 1946, king metung a conference king Chicago, abalu ku ing metung a utus ning army a mamye paintulut king pamaglaya kareng dating mipipiit. Potang pepadala ku iti kang Len, isipan ku a uli ning kabanayan ning burokrasya, baka atyu ne king bale king Pasku. Akit na ing metung a kopya ning utus king opisina nung nokarin ya mag-obra at dinatang ya king bale king Hulyu 4, abut ya ba kami ayaban king Guelph Summer Bible School.

I Kenneth abala ya king high school potang tinanggap na ing utus ning draft board. Metung kareng maestru na migmalasakit at mekipagtalu king draft board a kailangan nang Ken tapusan ing high school na a mebayat nang mipaliban, anya mepalibri ya. I Rose tatapusan na ing elementary at atyu ne king high school potang linakwan mi papuntang Filipinas.

Abalang banua la reti uli ta dakal ing imbitasyun para king pamitipun at conference ibat king samut-samut a bahagi ning bayan. King Thanksgiving Day 1945, mangaral ku king metung aldong conference king Assembly Hall king Buffalo, kaybat sinake ku ing tren king bengi ba ku atyu king mas mebayat a conference king Chicago. Karin, mepaaldaman ku a ding banua atin lang ekwang king katawan ku uli ta mesakit ku king talagang marok a sipun. Kapamilatan ning pamagpainawa king pilatan, apanatili ku ding pamangaral ku, kayabe ing pamibie debosyun king radyu WMBI balang abak king metung a dominggu.

Ding kaluguran pepatagan da ku king bale da kesa king tatagan ku king bale da reng misyonaryu nung nokarin kailangan kung alagan ing sarili ku, at talagang mapasalamat ku king pamipakiramdam da. Kaybat ning pamitipun king conference king metung a bengi, i Mr. at Mrs. Bill McCartney mayap a dinala da ku king bale da at pepatudtud da ku king sariling double bed da. King mumunang oras ning abak, apansin ku ing metung a anak kilid ning kama. Binuklat ku ing kumut king metung a momentu kabang metung a malating babai linub kilid ku a ala yang sinabi, e na man abalu a ali ya i Tatang at Ima na. Potang megising ku kaybat ning liwanag, matudtud ya pa anya mikamang ku a tahimik

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

anggang megising ya. Potang megising ya, pepusan ke king masayang "Mayap a abak!" Pigmasdan na ku king mangilan a momentu at kaybat, ala yang sinabi, minalbu ya palual ning kuartu. Kaybat, minuli ku king Buffalo para king Pasku, ing mumuna king walung banua kayabe ing pamilya karin.

King susunod a tag-sibul, i Anna mangaral ya king conference da reng babai king Flint, Michigan. Ding mangilan a kapatad a babai ibat Detroit dinang bus ba lang munta. Ding kapatad king Flint a mag-asikasu king pamangan king conference mekipagsalita la king drayber ning bus at abalu da a metung ya kareng paratrooper a lumukso king Los Banos. Mapalyari yang pamikataun ba mipasalamatan me a personal king saup na king pamanaligtas kekami. Sinaliku kung aduang 16 mm a black and white a pelikula ning balita tungkul king pamamomba da reng Hapon king Manila king 1941 at king pamaglaya da reng Amerikanu king 1945. Kabang sasaliwan ku ing projector, abalu ku naman a malyari kang sumaliu pelikula ibat king militar. Akwa mi ing pelikula ning pamanaligtas, at king mangilan a masalesing momentu, atyu kami king metung a grupu a mamaintulu ba kami ilual king Los Banos. Ding reti, siempri, pepasaya da ing kuwentu tungkul kareng karanasan mi.

Kabang atlung tag-aldo, atin kaming talagang masayang panaun ning pamikaluguran at ministeryu king Guelph Summer Bible Camp. Talagang pribilehiyu ya ing akilala ding dakal a tau ning Dios karin. Ding mangilan karela miuli na la king Ginu: i Dr. H. G. Lockett, i Alfred P. Gibbs, at ing kapara kung taga-Victoria, i John Smart. King Aldo ning Ginu, minta kami kareng asembleya king lele ba mangaral king Amanu. Metung kareng tungkulin ku iyang ayusan ding grupu da reng estudyanti ba lang libutan ing baryu ning Guelph at mamye babasan.

Kabang ing session ning 1948, kailangan kung munta king Buffalo uli ning aplikasyun ku para king naturalization; anya aku ing meging tudlaan ning skit king gabi ning Biernes kaniting dominggu. Pigmunaan nang Ernie Woodhouse, mikaso ku king treason (pamaglako king bayan) king metung a kunwaring hukuman, a mas kilala king kakatawanan kesa king kaseryosuan. Mekayupaya kung mekasalanan, "binarilan" da ku at inilatag king pingpong table para king libing. Kaybat, metung a maragul a baul ing kinaladkad papuntang basuran a kunwari atyu king lele ing "bangkay" ku. Metung a malating lalaki a manuburan king milyari akit na a ali ku talaga atyu king baul at minalbu ya ba nang pakaltagan ing asawa ku king katutuan a iti!

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Dati, mamaglangui kami king pool king Fergus. King aliwang pamamisita king Guelph, ayaban ke i A. P. Gibbs papunta king baryu a iti. Buri nang litratuan ing metung a libingan king sementeryu kilid ning Presbyterian Church karin. Akit mi ing libingan a atin lagiung Clephane. Ya ing kapatad nang Elizabeth Clephane a ala yang silbi, ing sinulat ning himnu:

"Siyam a pulu't siyam ing ligtas a mikamang,
King kanlungan ning kural
Dapot metung ing atyu marayu king burul
Marayu king gate a gintu."

Uli ning marok a ugali na, ing kapatad mipadala ya ning pamilya king Canada at ala yang duda a ya ing atyu king isip nang Elizabeth potang sinulat na ing himnu. Ikutang mi nang Mr. Gibbs king sarili mi nung ing pamanlibing kaya king lele ning pisamban tanda yang king kauli-ulian mebalik ya king kural.

Uli ta ing pamanatili mi king bale mas mebayat kesa king inasan mi, masaya kaming manyaup king obra ning Ginu king bale. Kabang atlung bulan king tag-sibul ning 1948, gewa kung serye ning pamitipun king lugal ning Buffalo, apat a bengi king balang dominggu king apat a magkaibang asembleya at pisalisi mi ding Duminggu kareng lugal a reti. Ing bahagi kaniti mitipun ya king pamamisita king gatpanapun king lele. Uli ta pakiramdam ku a kulang ing pamagturu tungkul king pisamban at nung obat mitipun tamu kanyan, sinubukan kung ipakilala ing pamagturu ning Bayung Tipan tungkul king mayalagang bage a iti.

Maragul a kaligayan kekami potang pigpasyan da Leonard at Kenneth a mag-aral king Emmaus Bible School king Toronto. King mumuna, buri nang Len a munta para king metung banuang kurso, dapot e mebayat pigpasyan nang manatili king atlung banua. Karin akilala na i Esther Christiansen at mekasundu lang mikasal e mebayat bayu kami minuli king Filipinas. I Kenneth at i Elaine Petersen mekasundu lang mikasal at mag-aral la ngan king Emmaus. Mikasal la king Buffalo king Septyembri 1948. I Len at i Esther mikasal la king susunod a Agostu, dapot kanita atyu na kami pasibayu king Manila. I Rose atyu ya king high school king Buffalo, at anti mu mas mayap nung itagan me karin kayabe ing kapatad nang Anna at ing asawa na, i George

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Gibson. Kaybat nang tapusan ing high school, minuyu yang kursung nursing king Deaconess Hospital king Buffalo.

Linakwan mi ing Buffalo king tag-sibul ning 1949. Akwa ku ing naturalization ku a Amerikanu mangilan a bulan bayu na. Miyabe-yabe kami ngan king tauling weekend, at ali ya masalese ing mamaalam kang Len, Esther, Ken at Elaine potang minuli la king Emmaus king gatpanapun ning Duminggu. Lalu yang masakit ing pamanlakwan kang Rose at kareng kapamilya nang Anna aduang aldo kaybat. Mitatikdo la ngan king balkon a mamikaway kabang lumakwan kami at mipaliku king kanto. Dinatang king isip ku ding amanu nang Cristo, "Ing balang metung a linakwan na ding bale, o kapatad a lalaki, o kapatad a babai, o tata, o indu, o asawa, o anak, o gabun, uli ning lagiu ku, tanggap ya makalabing dinalan, at manggap ya bie a alang angga" (Matt. 19:29). Sinabi nang Anna kaybat a ing bersikulu mu naman a iti ing tinandanan na. Kabang atlung anak ing linakwan mi, megpakatapang kung pakisabi king Ginu (maski malati ing pamaniwala ku) a ibie na kekami ing 300 anak king espiritu.

Ing mumunang pamagtuknang mi atyu kareng kaluguran king Cleveland a atin bukud a pamitipun para kekami kaniting gabi. Ing Hough Bakery, a pamuntukan da reng kapatad a Pile, atin lang malagu at maragul a cake a anti libru para kekami. Uli ta dakal la pang aliwang masarap a pamangan, mayap ing loob da a ipadala ya ing cake pabalik kareng kapamilya nang Anna king Buffalo. Talagang buri da yang ipakit anggang malyaring meging matigas ya bayu de kenan!

Kaybat ning pamamisita king Victoria, minta kami king San Francisco. E mebayat bayu kami sumake barku karin, tinawagan da kami nang Kenneth ba nang ibalita ing pamaynanak ning mumunang apu mi, i Dale, a mibait king Hulyu 17, 1949. Anya king kalibutan ning pamanlakwan kareng kapamilya, atin kaligayan king pamanyabak a mepuntukan ne ing aliwang henerasyun. Pirmi mi pupurian ing Ginu king sablang maragul a kayapan Na kekami bilang pamilya. King kahanga-hangang grasya Na, apulu ing apu mi, ngan lang kilala ing Ginu at tuluy lang mamaintungkul Kaya. Anggang Mayu 1982, atin kaming 14 a apu king tud. Pupurian mi ing Ginu uli ta ding apu a mikasal na ngan lang atin mayap a asawang Cristianu. E mi kukuanan ing karangalan king sablang reti, maski pakiramdam mi a dakal ing utang mi kareng Cristianung pengari mi. Potang akakit mi ing trahedia king dakal a pamilyang Cristianu, mamintaka kami mu nung obat makanyan kayap at kagrasyosu ing Ginu kekami.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Anti nang Jacob king milabas, sasabian mi, “E ku marapat king pekamalati king sablang kalunusan, at king sablang katutuan, a ipakit Mu king lingkud Mu” (Gen. 32:10).

Kabang lampas kami king Pacific, atin kaming panaun ba isipan ing atyu king arapan mi. Manintun bale a tatagan; pabalik king obra a atin dakal a kailangan at pamanubuk; bawian ding milako at tipunan pasibayu ding miwaswas; plano para king pamagpalawak ning obra at manalangin tungkul king tuki. Maragul a pamanubuk ing atyu king arapan mi. Kaybat ning pamanyira ning banua ning gera, ali na mipara ding bage. Balu mi a ali kami makasaup para kareng bage a reti, dapot balu mi naman a ing kakayanan mi ibat ya king Dios at ing grasya Na sasaup ya kapilan man.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Ituluy king Katlung Bahagi

Mitultuluy ing kuwentu king Katlung Bahagi ning *Grace Triumphant*: Kapitulu 19–27.

Buklatan ing Katlung Bahagi

Ing balang kapitulu makalista ya naman king Laman.

Nanu ing Susunod

Iti ing *Grace Triumphant*, metung a kayabeng libru ning *Ginu, Ibie Mu Kekami Ining Bunduk*. Basan yu ing kuwentu da Cyril at Anna Brooks at da reng Engle king Kawalung Tomu. Ing Laman ilista na ing balang libru king serye.

> Pakisabi ku pin, e yu agawan ing Dios king anggang nanung kaluwalhatian uli ning pamamye karangalan kekami.
>
> Cyril H. Brooks, Pamuklat

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers. Gamitan king serye ning pamilya a iti, at atyu ing pamanabala ning copyright king balang pahina. Meragdag king 13 Oktubri 2026.